

EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 8. 6. 2023
COM(2023) 309 final

**OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEJ
CENTRÁLNEJ BANKE, EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU
VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

Porovnávací prehľad EÚ v oblasti justície z roku 2023

1. Úvod

Účinné justičné systémy predstavujú nevyhnutný predpoklad uplatňovania a presadzovania práva EÚ a dodržiavania zásady právneho štátu, ako aj iných hodnôt, na ktorých je založená EÚ a ktoré sú spoločné pre členské štáty. Pri uplatňovaní práva EÚ konajú vnútroštátne súdy ako súdy EÚ. Účinné presadzovanie práv a povinností stanovených v práve EÚ zabezpečujú v prvom rade vnútroštátne súdy [článok 19 Zmluvy o Európskej únii (ďalej len „ZEÚ“)].

Okrem toho sú účinné justičné systémy takisto nevyhnutným predpokladom vzájomnej dôvery a zlepšenia investičného prostredia a udržateľnosti dlhodobého rastu. Z tohto dôvodu je zlepšenie efektívnosti, kvality a nezávislosti vnútroštátnych justičných systémov jednou z priorít európskeho semestra – ročného cyklu koordinácie hospodárskych politík EÚ. V ročnom prieskume udržateľného rastu na rok 2023 ⁽¹⁾, v ktorom sa stanovujú priority hospodárskej politiky a politiky zamestnanosti pre EÚ, sa potvrdzuje prepojenie medzi účinnými justičnými systémami a podnikateľským prostredím v členských štátoch a hospodárstvom, ktoré pracuje v prospech ľudí. Dobre fungujúce a plne nezávislé justičné systémy môžu mať priaznivý vplyv na investície a majú zásadný význam pre ochranu investícií, čím prispievajú k produktivite a konkurencieschopnosti. Dôležité sú aj na zabezpečenie účinného cezhraničného presadzovania zmlúv, správnych rozhodnutí, ako aj na riešenie sporov, čo je nevyhnutným predpokladom fungovania jednotného trhu ⁽²⁾.

V tomto kontexte sa v porovnávacom prehľade EÚ v oblasti justície uvádza ročný prehľad ukazovateľov zameraných na základné parametre účinných justičných systémov:

- efektívnosť,
- kvalitu,
- nezávislosť.

V porovnávacom prehľade z roku 2023 sú podrobnejšie rozpracované ukazovatele všetkých troch prvkov vrátane prístupu osôb ohrozených diskrimináciou a starších osôb k spravodlivosti, ako aj digitalizácie justície, ktorá zohrala zásadnú úlohu pri zabezpečovaní fungovania súdov počas pandémie COVID-19 a pri podpore ich zotavenia po nej a všeobecnejšie aj pri podpore efektívnych a dostupných justičných systémov ⁽³⁾. V tomto vydaní porovnávacieho prehľadu v oblasti justície sa posilňuje podnikateľský rozmer všetkých troch prvkov tým, že sa zahrnuli nové údaje týkajúce sa efektívnosti v oblasti boja proti korupcii ⁽⁴⁾, aktualizovaný graf týkajúci sa právnych záruk v súvislosti so správnymi rozhodnutiami a naďalej sa v ňom prezentujú údaje týkajúce sa dôvery v ochranu investícií. A napokon sa v porovnávacom prehľade z roku 2023 uvádza, ako sa justičné systémy začali zotavovať z účinkov, ktoré mala pandémia COVID-19 na efektívnosť týchto systémov.

¹ COM(2022) 780 final.

² Pozri oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov Identifikácia a riešenie prekážok na jednotnom trhu [COM(2020) 93] a sprievodný pracovný dokument SWD(2020) 54.

³ Pozri Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov s názvom Digitalizácia justície v Európskej únii Súbor príležitostí [COM(2020) 710] a sprievodný pracovný dokument SWD(2020) 540.

⁴ Európska komisia prijala 3. mája 2023 balík protikorupčných opatrení vrátane návrhu smernice o boji proti korupcii prostredníctvom trestného práva. Návrh smernice o boji proti korupcii COM(2023) 234 a spoločné oznámenie o boji proti korupcii JOIN(2023) 12 final.

– Každoročný cyklus preskúmania stavu právneho štátu –

Ako bolo oznámené v politických usmerneniach predsedníčky Komisie von der Leyenovej, Komisia zaviedla komplexný každoročný cyklus preskúmania stavu právneho štátu na prehĺbenie monitorovania situácie v členských štátoch. Cyklus preskúmania stavu právneho štátu funguje ako preventívny nástroj na prehĺbenie dialógu a spoločnej informovanosti o problémoch v oblasti právneho štátu. Ťažiskom nového cyklu je výročná správa o právnom štáte, v ktorej sa uvádza syntéza významného vývoja (priaznivého aj nepriaznivého) vo všetkých členských štátoch a v Únii ako celku. Tieto správy vrátane vydania z roku 2022, ktoré bolo uverejnené 13. júla 2022, vychádzajú z rôznych zdrojov vrátane porovnávacieho prehľadu EÚ v oblasti justície ⁽⁵⁾. Ako navyše predsedníčka von der Leyenová oznámila vo svojom prejave o stave Únie v roku 2021, správa o právnom štáte 2022 zahŕňa odporúčania členským štátom. Porovnávací prehľad EÚ v oblasti justície z roku 2023 sa okrem toho ďalej rozpracúva tak, aby sa v ňom zohľadňovali potreby dodatočných komparatívnych informácií, ktoré boli zistené počas prípravy správy o právnom štáte 2022, s cieľom podporiť nadchádzajúce správy o právnom štáte, a to aj v oblasti boja proti korupcii.

Čo je porovnávací prehľad EÚ v oblasti justície?

Porovnávací prehľad EÚ v oblasti justície je ročný komparatívny informačný nástroj. Jeho účelom je pomôcť EÚ a členským štátom zlepšiť účinnosť svojich vnútroštátnych justičných systémov poskytovaním objektívnych, spoľahlivých a porovnateľných údajov o viacerých ukazovateľoch dôležitých z hľadiska posudzovania i) účinnosti; ii) kvality a iii) nezávislosti justičných systémov vo všetkých členských štátoch. Nepredstavuje celkový rebríček krajín. Skôr poskytuje prehľad fungovania justičných systémov všetkých členských štátov na základe ukazovateľov, ktoré sú v spoločnom záujme všetkých členských štátov a sú pre ne relevantné.

V porovnávacom prehľade sa nepropaguje žiadny osobitný typ justičného systému a k všetkým členským štátom sa v ňom pristupuje rovnako.

Efektívnosť, kvalita a nezávislosť sú základnými parametrami účinného justičného systému bez ohľadu na model vnútroštátneho justičného systému alebo právnu tradíciu, z ktorej vychádza. Hodnoty týchto troch parametrov by sa mali vykladať spoločne, keďže všetky tri sú často vzájomne prepojené (iniciatívy zamerané na zlepšenie jedného z nich môžu ovplyvniť iný).

V porovnávacom prehľade sa uvádzajú najmä ukazovatele týkajúce sa občianskoprávných, obchodných a správnych konaní, ako aj určitých trestných konaní (t. j. konaní týkajúcich sa prania špinavých peňazí na súdoch prvej inštancie), ak sú dostupné údaje, s cieľom pomôcť členským štátom v úsilí o vytvorenie prostredia, ktoré je efektívnejšie, priaznivejšie pre investície, ako aj pre podniky a občanov. Porovnávací prehľad je komparatívny nástroj, ktorý sa vyvíja v priebehu dialógu s členskými štátmi a Európskym parlamentom ⁽⁶⁾. Jeho cieľom je identifikovať základné parametre účinného justičného systému a poskytnúť relevantné ročné údaje.

Aká je metodika porovnávacieho prehľadu EÚ v oblasti justície?

Porovnávací prehľad vychádza z rôznych zdrojov informácií. Väčšinu kvantitatívnych údajov poskytuje Komisia Rady Európy pre hodnotenie efektívnosti justície (CEPEJ), s ktorou Komisia uzatvorila zmluvu o vypracovaní každoročnej osobitnej štúdie. Tieto údaje sa týkajú rokov 2012 – 2021 a poskytli ich členské

⁵ https://commission.europa.eu/publications/2022-rule-law-report-communication-and-country-chapters_en.

⁶ Napr. uznesenie Európskeho parlamentu z 29. mája 2018 o porovnávacom prehľade EÚ v oblasti justície za rok 2017 [P8_TA(2018) 0216].

štáty v súlade s metodikou CEPEJ. V štúdií sú uvedené aj podrobné komentáre a prehľady o jednotlivých krajinách, ktoré poskytujú širšie súvislosti. Mali by sa vykladať spoločne s uvedenými údajmi (7).

Údaje o dĺžke konaní, ktoré zhromaždila komisia CEPEJ, ukazujú „čas rozsúdenia“, čo je vypočítaná dĺžka súdnych konaní (na základe pomeru medzi prebiehajúcimi a vyriešenými vecami). Údaje o efektívnosti súdov a správnych orgánov pri uplatňovaní práva EÚ v špecifických oblastiach vyjadrujú priemernú dĺžku konania odvodenú od skutočnej dĺžky súdnych konaní. Je potrebné uviesť, že dĺžka súdnych konaní sa môže v jednotlivých oblastiach členského štátu výrazne líšiť, a to najmä v mestských centrách, v ktorých môžu mať obchodné činnosti za následok vyššiu zaťaženosť.

Ďalšími zdrojmi údajov, ktoré sa týkajú rokov 2012 až 2022, sú: skupina kontaktných osôb pre vnútroštátne justičné systémy (8), Európska sieť súdnych rád (ENCJ) (9), Sieť predsedov najvyšších súdov Európskej únie (NPSJC) (10), Združenie štátnych rád a najvyšších správnych súdov EÚ (ACA – Europe) (11), Rada advokátskych komôr a združenie právnikov Európy (CCBE) (12), Európska sieť pre hospodársku súťaž (ESHS) (13), Komunikačný výbor (COCOM) (14), Európske stredisko pre sledovanie porušovania práv duševného vlastníctva (15), sieť spolupráce v oblasti ochrany spotrebiteľa (CPC) (16), skupina expertov na problematiku boja

7 https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/eu-justice-scoreboard_en

8 S cieľom pomôcť pri vypracovaní porovnávacieho prehľadu EÚ v oblasti justície a podporiť výmenu najlepších postupov týkajúcich sa účinnosti justičných systémov Komisia požiadala členské štáty, aby určili dve kontaktné osoby – jednu z oblasti súdnictva a jednu z ministerstva spravodlivosti. Táto neformálna skupina pravidelne zasadá.

9 ENCJ spája vnútroštátne inštitúcie v členských štátoch, ktoré sú nezávislé od orgánov výkonnej moci a zákonodarných orgánov a ktoré sú zodpovedné za podporu súdnych orgánov pri nezávislom výkone spravodlivosti: <https://www.encj.eu/>.

10 NPSJC poskytuje fórum, ktoré európskym inštitúciám umožňuje požiadať o stanoviská najvyšších súdov a zbližuje ich podporou diskusie a výmeny názorov: <http://network-presidents.eu/>.

11 ACA – Europe pozostáva zo Súdneho dvora EÚ a štátnych rád alebo najvyšších správnych súdov jednotlivých členských štátov EÚ: <http://www.juradmin.eu/index.php/en/>.

12 CCBE zastupuje európske advokátske komory a združenia právnikov v ich spoločnom záujme pred európskymi a inými medzinárodnými inštitúciami. Pravidelne pôsobí ako prostredník medzi jej členmi a európskymi inštitúciami, medzinárodnými organizáciami a inými právnickými organizáciami na celom svete: <https://www.ccbe.eu/>.

13 ESHS bola zriadená ako fórum na diskusiu a spoluprácu európskych orgánov na ochranu hospodárskej súťaže v prípadoch, keď sa uplatňujú články 101 a 102 Zmluvy o fungovaní EÚ (ZFEÚ). ESHS predstavuje rámec pre mechanizmy úzkej spolupráce stanovené v nariadení Rady (ES) č. 1/2003. Komisia a vnútroštátne orgány na ochranu hospodárskej súťaže vo všetkých členských štátoch EÚ v rámci Európskej siete pre hospodársku súťaž vzájomne spolupracujú: http://ec.europa.eu/competition/ecn/index_en.html.

14 COCOM pozostáva zo zástupcov členských štátov EÚ. Jeho hlavnou úlohou je poskytovať stanoviská k návrhom opatrení, ktoré Komisia zamýšľa prijať v otázkach digitálneho trhu: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/communications-committee>.

15 Európske stredisko pre sledovanie porušovania práv duševného vlastníctva je sieť expertov a odborných zainteresovaných strán. Pozostáva zo zástupcov verejného a súkromného sektora, ktorí spolupracujú v aktívnych pracovných skupinách: <https://euipo.europa.eu/ohimportal/en/web/observatory/home>.

16 CPC je sieť vnútroštátnych orgánov zodpovedných za presadzovanie právnych predpisov EÚ na ochranu spotrebiteľa v EÚ a krajinách EHP: http://ec.europa.eu/internal_market/scoreboard/performance_by_governance_tool/consumer_protection_co_operation_network/index_en.htm.

proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu (EGMLTF) ⁽¹⁷⁾, Eurostat ⁽¹⁸⁾ a Európska sieť odbornej justičnej prípravy (EJTN) ⁽¹⁹⁾ a národné kontaktné miesta pre boj proti korupcii ⁽²⁰⁾.

Metodika na vypracovanie porovnávacieho prehľadu sa v priebehu rokov ďalej rozvíjala a skvalitňovala v úzkej spolupráci so skupinou kontaktných osôb pre vnútroštátne justičné systémy členských štátov, a to najmä prostredníctvom dotazníka (ktorý sa každoročne aktualizuje) a zberu údajov o určitých aspektoch fungovania justičných systémov.

Údaje sú čoraz dostupnejšie, najmä pokiaľ ide o ukazovatele týkajúce sa efektívnosti justičných systémov. Je to preto, že mnohé členské štáty investovali do svojich kapacít s cieľom vypracúvať lepšie súdne štatistiky. Pretrvávajúce ťažkosti pri získavaní alebo poskytovaní údajov sú spôsobené buď nedostatočnými štatistickými kapacitami, alebo skutočnosťou, že vnútroštátne kategórie, v rámci ktorých sa údaje zbierajú, nezodpovedajú presne tým kategóriám, ktoré sa používajú v porovnávacom prehľade. Len vo veľmi malom počte prípadov chýbajú údaje preto, lebo ich vnútroštátne orgány neposkytli. Komisia naďalej nabáda členské štáty, aby počet chýbajúcich údajov ďalej znižovali.

Ako prispieva porovnávací prehľad EÚ v oblasti justície k príprave európskeho semestra a ako súvisí s Mechanizmom na podporu obnovy a odolnosti?

Porovnávací prehľad poskytuje prvky na posúdenie efektívnosti, kvality a nezávislosti vnútroštátnych justičných systémov. Tým pomáha členským štátom zlepšovať účinnosť ich vnútroštátnych justičných systémov. Porovnávaním informácií o justičných systémoch členských štátov uľahčuje porovnávací prehľad identifikáciu najlepších postupov a nedostatkov, ako aj sledovanie výziev a dosiahnutého pokroku. V rámci európskeho semestra sa jednotlivé krajiny hodnotia prostredníctvom dvojstranného dialógu s dotknutými vnútroštátnymi orgánmi a so zainteresovanými stranami. Ak majú zistené nedostatky makroekonomický význam, analýza v rámci európskeho semestra môže viesť k tomu, že Komisia navrhne Rade prijať odporúčania pre jednotlivé krajiny na zlepšenie vnútroštátnych justičných systémov v jednotlivých členských štátoch ⁽²¹⁾. V rámci Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti sa sprístupnilo viac ako 737 miliárd EUR vo forme úverov a nenávratnej finančnej podpory, z ktorých bude musieť každý členský štát minimálne 20 % prideliť na digitálnu transformáciu a minimálne 37 % na opatrenia prispievajúce k cieľom v oblasti klímy. Reformy a investície, ktoré navrhli členské štáty, dosiaľ prekročili tieto ciele, pričom odhadované výdavky na digitálnu oblasť boli na úrovni 26 % a výdavky v oblasti klímy boli na úrovni približne 40 %. Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti ponúka príležitosť na riešenie odporúčaní pre jednotlivé krajiny v súvislosti s vnútroštátnymi justičnými systémami a na zrýchlenie vnútroštátneho úsilia pri dokončovaní digitálnej transformácie justičných systémov. Platby členským štátom v rámci Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti, ktorý je založený na výkonnosti, sú podmienené splnením míľnikov a cieľov. Dosiaľ bolo zavedených 6 000 míľnikov a cieľov, z ktorých

¹⁷ EGMLTF pravidelne zasadá s cieľom vymieňať si názory a pomôcť Komisii pri vymedzovaní politiky a navrhovaní nových právnych predpisov o boji proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu: http://ec.europa.eu/justice/civil/financial-crime/index_en.htm.

¹⁸ Eurostat je štatistický úrad EÚ: <http://ec.europa.eu/eurostat/about/overview>.

¹⁹ EJTN je hlavnou platformou a propagátorom odbornej prípravy a výmeny poznatkov európskej justície: <https://www.ejtn.eu/en/>.

²⁰ Komisia udržiava neformálnu skupinu kontaktných osôb, ktoré sa zaoberajú bojom proti korupcii. Pozri aj https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/internal-security/corruption/how-eu-helps-member-states-fight-corruption_en.

²¹ V súvislosti s európskym semestrom Rada na základe návrhu Komisie adresovala odporúčania pre jednotlivé krajiny týkajúce sa justičných systémov v roku 2019 siedmim členským štátom (HR, IT, CY, HU, MT, PT a SK) a v roku 2020 ôsmim členským štátom (HR, IT, CY, HU, MT, PL, PT a SK). Okrem toho Komisia monitoruje reformy súdnictva v BG a RO v rámci mechanizmu spolupráce a overovania. Vzhľadom na prebiehajúce procesy Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti neboli v roku 2021 vydané žiadne odporúčania pre jednotlivé krajiny. V roku 2022 boli odporúčania pre jednotlivé krajiny týkajúce sa nezávislosti súdnictva vydané pre dva členské štáty (PL a HU).

približne dve tretiny tvoria investície a jednu tretinu reformy. V tejto súvislosti Komisia preto musela posúdiť, či sa má pomocou plánov obnovy a odolnosti členských štátov prispieť k účinnému riešeniu všetkých problémov identifikovaných v príslušných odporúčaniach pre jednotlivé krajiny alebo k významnej časti týchto problémov, prípadne problémov identifikovaných v iných relevantných dokumentoch Komisie prijatých v súvislosti s európskym semestrom ⁽²²⁾. Na základe žiadostí o platbu, ktoré predložili členské štáty, a kladných posúdení Komisie v súvislosti s uspokojivým splnením príslušných míľnikov a cieľov sa v uplynulých rokoch členským štátom vyplatila celková suma 144,08 miliardy EUR vo forme grantov a úverov v rámci Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti. K dnešnému dňu však Komisia ešte neposúdila splnenie 92 % míľnikov a cieľov.

Prečo sú účinné justičné systémy dôležité, aby bolo podnikateľské prostredie priaznivé pre investície?

Účinné justičné systémy, v ktorých sa dodržiava zásada právneho štátu, majú priaznivý hospodársky vplyv, ktorý je obzvlášť dôležitý v kontexte európskeho semestra a Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti. Tam, kde systémy súdnictva zaručujú presadzovanie práv, budú veritelia s vyššou pravdepodobnosťou poskytovať úvery, podniky budú mať vyššiu dôveru a bude ich to odrádzať od špekulácií, transakčné náklady sa znížia a inovatívne podniky budú s vyššou pravdepodobnosťou investovať. Účinný justičný systém má totiž zásadný význam pre udržateľný hospodársky rast. Vďaka nemu sa môže zlepšiť podnikateľské prostredie, podporiť inovácia, prilákať priame zahraničné investície, zabezpečiť daňové príjmy a podporiť hospodársky rast. Priaznivý vplyv dobre fungujúcich vnútroštátnych justičných systémov na hospodárstvo bol potvrdený v celom rade štúdií a v odbornej literatúre, a to aj zo strany Medzinárodného menového fondu (MMF) ⁽²³⁾, Európskej centrálnej banky (ECB) ⁽²⁴⁾, Európskej siete súdnych rád ⁽²⁵⁾, Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD) ⁽²⁶⁾, Svetového ekonomického fóra ⁽²⁷⁾ a Svetovej banky ⁽²⁸⁾.

²² Článok 19 ods. 3 písm. b) a článok 24 ods. 3 a 5 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/241 z 12. februára 2021, ktorým sa zriaďuje Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti (Ú. v. EÚ L 57, 18.2.2021, s. 17).

²³ MMF, Regionálny hospodársky výhľad, november 2017, *Europe: Europe Hitting its Stride* (Európa: Naplno fungujúca Európa), s. xviii, s. 40, 70: <https://www.imf.org/~media/Files/Publications/REO/EUR/2017/November/eur-booked-print.ashx?la=en>.

²⁴ ECB, Structural policies in the euro area (Štrukturálne politiky v eurozóne), jún 2018, ECB Occasional Paper Series č. 210: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecb.op210.en.pdf?3db9355b1d1599799aa0e475e5624651>.

²⁵ Európska sieť súdnych rád a Montaigneovo centrum pre právny štát a výkon spravodlivosti Utrechtskej univerzity, Economic value of the judiciary – A pilot study for five countries on volume, value and duration of large commercial cases (Ekonomická hodnota justície – Pilotná štúdia v piatich krajinách o objeme, hodnote a trvaní veľkých obchodných konaní), jún 2021: <https://pgwrk-websitemedia.s3.eu-west-1.amazonaws.com/production/pwk-web-encj2017-p/Reports/Economic%20value%20of%20the%20judiciary%20-%20pilot%20study.pdf>.

²⁶ Pozri napr. What makes civil justice effective? (Čo spôsobuje, že občianska justícia je účinná?), strategický dokument ekonomického oddelenia OECD z 18. júna 2013, ako aj *The Economics of Civil Justice: New Cross-Country Data and Empirics* (Ekonomika občianskej justície: nové údaje z jednotlivých krajín a empiria), pracovný dokument ekonomického oddelenia OECD, č. 1060.

²⁷ Svetové ekonomické fórum: The Global Competitiveness Report 2019 (Správa o globálnej konkurencieschopnosti za rok 2019), október 2019: <https://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2019>.

²⁸ Svetová banka, World Development Report 2017: *Governance and the Law* (Správa o rozvoji vo svete za rok 2017: Správa a právo), kapitola 3: *The role of law* (Úloha práva), s. 83, 140: <http://www.worldbank.org/en/publication/wdr2017>.

Zo štúdie vyplýva, že existuje jasná súvislosť medzi skrátením dĺžky súdnych konaní [dĺžka vyjadrená ako čas rozsúdenia ⁽²⁹⁾] a rastom počtu spoločností ⁽³⁰⁾ a že zvýšenie podielu spoločností, ktoré vnímajú justičný systém ako nezávislý, o 1 % súvisí s vyšším obratom a väčším rastom produktivity podnikov ⁽³¹⁾. Okrem toho bol význam účinnosti vnútroštátnych justičných systémov pre spoločnosti vyzdvihnutý vo viacerých prieskumoch. V jednom prieskume napríklad 93 % veľkých spoločností uviedlo, že systematicky a priebežne skúmajú podmienky právneho štátu (vrátane nezávislosti súdnictva) v krajinách, v ktorých investujú ⁽³²⁾. V inom prieskume viac ako polovica malých a stredných podnikov (MSP) uviedla, že náklady a príliš dlhé trvanie súdnych konaní patria medzi hlavné dôvody, ktoré ich odrádzajú od začatia konania na súde vo veci porušenia práv duševného vlastníctva ⁽³³⁾. Aj v oznámení Komisie s názvom Identifikácia a riešenie prekážok na jednotnom trhu ⁽³⁴⁾ a akčnom pláne presadzovania jednotného trhu ⁽³⁵⁾ sa uvádzajú zistenia o dôležitosti účinných justičných systémov pre fungovanie jednotného trhu, a najmä pre podniky.

Ako Komisia podporuje vykonávanie dobrých reforiem justície prostredníctvom technickej podpory?

Členské štáty môžu využiť technickú podporu, ktorú poskytuje Komisia prostredníctvom Generálneho riaditeľstva pre podporu štrukturálnych reforiem (GR REFORM) v rámci Nástroja technickej podpory ⁽³⁶⁾ s celkovým rozpočtom 864,4 milióna EUR na obdobie 2021 – 2027. Od roku 2021 sa z Nástroja technickej podpory podporujú projekty, ktoré priamo súvisia s účinnosťou justície, ako je digitalizácia justície, reformy súdnych máp alebo lepší prístup k spravodlivosti. Nástroj technickej podpory dopĺňa aj iné nástroje, konkrétne Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti, keďže z neho možno poskytovať členským štátom podporu pri vykonávaní plánov obnovy a odolnosti. Plány obnovy a odolnosti zahŕňajú okrem iného opatrenia súvisiace so zvýšením účinnosti justície: digitalizácia justície, zníženie počtu nevybavených vecí a zlepšenie riadenia súdov a správy vecí.

²⁹ Ukazovateľ „času rozsúdenia“ je počet nevyriešených vecí vydelený počtom vyriešených vecí na konci roka a vynásobený 365 (dňami). Ide o štandardný ukazovateľ vymedzený Komisiou Rady Európy pre hodnotenie efektívnosti justície (CEPEJ): http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/evaluation/default_en.asp.

³⁰ Vincenzo Bove a Leandro Elia: Justičný systém a hospodársky rozvoj v členských štátoch EÚ, technická správa JRC, EUR 28440 EN, Úrad pre publikácie EÚ, Luxemburg 2017; http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC104594/jrc104594_2017_the_judicial_system_and_economic_development_across_eu_member_states.pdf.

³¹ Tamže.

³² The Economist Intelligence Unit, *Risk and Return – Foreign Direct Investment and the Rule of Law* (Riziko a návratnosť – Priame zahraničné investície a zásada právneho štátu), 2015, http://www.biiicl.org/documents/625_d4_fdi_main_report.pdf, s. 22.

³³ Úrad Európskej únie pre duševné vlastníctvo (EUIPO): Porovnávací prehľad v oblasti duševného vlastníctva MSP z roku 2016: https://euiipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/sme_scoreboard_study_2016/Executive-summary_en.pdf.

³⁴ COM(2020) 93 a SWD(2020) 54.

³⁵ Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov s názvom Dlhodobý akčný plán, ako v úzkej koordinácii s členskými štátmi zlepšiť vykonávanie a presadzovanie pravidiel jednotného trhu [COM(2020) 94], najmä opatrenia 4, 6 a 18.

³⁶ https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/funding-opportunities/funding-programmes/overview-funding-programmes/structural-reform-support-programme-srsp_en

Nariadenie o Nástroji technickej podpory bolo prijaté v marci 2021. Podľa jeho článku 5 sa zameriava na podporu v týchto oblastiach: „[...] inštitucionálna reforma a efektívna a na služby orientovaná verejná správa a elektronická verejná správa, zjednodušenie pravidiel a postupov, audit, posilňovanie kapacity na čerpanie finančných prostriedkov Únie, podpora administratívnej spolupráce, **účinný právny štát, reforma súdnictva**, budovanie kapacít orgánov na ochranu hospodárskej súťaže a protimonopolných orgánov, posilnenie finančného dohľadu a posilnenie boja proti podvodom, korupcii a praniu špinavých peňazí“ (doplnené zvýraznenie).

Ako program Spravodlivosť prispieva k podpore účinnosti justičných systémov?

Programom Spravodlivosť s celkovým rozpočtom vo výške približne 305 miliónov EUR na obdobie 2021 – 2027 sa podporuje ďalší rozvoj európskeho priestoru spravodlivosti, ktorý vychádza zo zásady právneho štátu vrátane nezávislosti, kvality a efektívnosti justičného systému, pričom je založený na vzájomnom uznávaní a vzájomnej dôvere a na justičnej spolupráci. V roku 2022 sa poskytlo približne 42,5 milióna EUR na financovanie projektov a iných činností v rámci troch špecifických cieľov programu:

- 11,4 milióna EUR sa poskytlo na podporu justičnej spolupráce v občianskoprávných a trestných veciach a s cieľom prispieť k účinnému a jednotnému uplatňovaniu a presadzovaniu nástrojov EÚ, ako aj na podporu členských štátov pri pripojení sa k systému ECRIS-TCN,
- 16,6 milióna EUR sa poskytlo na podporu odbornej prípravy odborníkov v oblasti justície zameranej na občianske právo, trestné právo a právo týkajúce sa základných práv v EÚ, právnych systémov členských štátov a právneho štátu,
- 14,5 milióna EUR sa poskytlo na podporu prístupu k spravodlivosti (vrátane elektronickej justície), práv obetí a práv osôb podozrivých alebo obvinených z trestného činu, ako aj na podporu vývoja a využívania digitálnych nástrojov a údržby a rozšírenia Európskeho portálu elektronickej justície (v súčinnosti s programom Digitálna Európa).

Prečo Komisia monitoruje digitalizáciu vnútroštátnych justičných systémov?

Digitalizácia justície je kľúčovým predpokladom dosiahnutia vyššej účinnosti justičných systémov a vysoko efektívnym nástrojom na posilnenie a uľahčenie prístupu k spravodlivosti. Pandémia COVID-19 upozornila na to, že členské štáty musia zrýchliť modernizačné reformy v tejto oblasti.

Od roku 2013 sú súčasťou porovnávacieho prehľadu EÚ v oblasti justície určité komparatívne informácie týkajúce sa digitalizácie justície v jednotlivých členských štátoch, ako napríklad online prístupu k rozsudkom alebo elektronickým podaním a ich spracovania.

Oznámenie Komisie s názvom *Digitalizácia justície v Európskej únii Súbor príležitostí* ⁽³⁷⁾, prijaté v decembri 2020, predstavuje stratégiu zameranú na zlepšovanie prístupu k spravodlivosti a zlepšovanie účinnosti justičných systémov pomocou technológie. Ako sa zdôrazňuje v oznámení, do porovnávacieho prehľadu EÚ v oblasti justície sa od roku 2021 začlenilo aj množstvo ďalších ukazovateľov. Cieľom je zabezpečiť komplexné a včasné dôsledné monitorovanie oblastí pokroku, ako aj problémov, ktorým čelia členské štáty pri úsilí o digitalizáciu svojich justičných systémov.

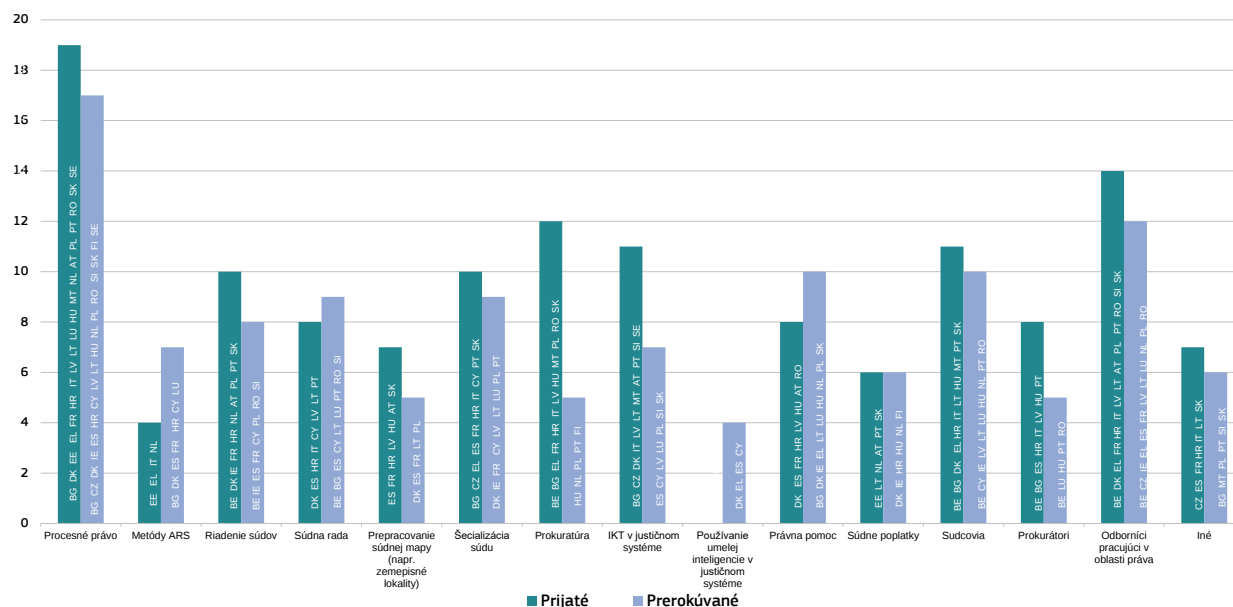
2. KONTEXT: UDALOSTI V OBLASTI REFORIEM JUSTÍCIE V ROKU 2022

V roku 2022 mnohé členské štáty pokračovali v úsilí o zvýšenie účinnosti svojich vnútroštátnych justičných systémov. Na obrázku č. 1 sa uvádza aktualizovaný prehľad prijatých a plánovaných opatrení vo viacerých oblastiach justičných systémov členských štátov zapojených do reformy svojich justičných systémov.

Obrázok č. 1: Legislatívna a regulačná činnosť týkajúca sa justičných systémov v roku 2022 (prijaté opatrenia/prerokované iniciatívy v každom členskom štáte) [zdroj: Európska komisia ⁽³⁸⁾]

³⁷ COM(2020) 710 final.

³⁸ Tieto údaje boli získané v spolupráci so skupinou kontaktných osôb pre vnútroštátne justičné systémy 26 členských štátov. DE vysvetlilo, že viaceré reformy súdnictva už prebiehali, ale že pôsobnosť a rozsah reformného procesu sa v 16 spolkových krajinách môžu líšiť.

Oblasťou, ktorej sa venovala osobitná pozornosť, bolo v roku 2022 v mnohých členských štátoch naďalej procesné právo, keďže sa ho týkal značný objem prebiehajúcej alebo plánovanej legislatívnej činnosti. Značný objem činnosti sa zaznamenal aj v súvislosti s reformami postavenia sudcov, pravidlami pre odborníkov pracujúcich v oblasti práva, ako aj pravidlami pre prokuratúry. Po tom, ako sa vo viacerých členských štátoch v roku 2021 zaviedli právne predpisy o využívaní informačných a komunikačných technológií (ďalej len „IKT“), sa v roku 2022 prijalo veľké množstvo navrhovaných právnych predpisov. Dynamika opatrení z predchádzajúcich rokov, ktoré sa týkali správy súdov, pokračovala aj v roku 2022. Štyri členské štáty plánujú vo svojich justičných systémoch využívať umelú inteligenciu, v roku 2022 sa však neprijali žiadne právne predpisy. V prehľade sa potvrdzuje zistenie, že reformy v oblasti justície si vyžadujú určitý čas – niekedy od ich oznámenia cez prijatie legislatívnych a regulačných opatrení až po reálne vykonávanie prijatých opatrení uplynie niekoľko rokov.

3. HLAVNÉ ZISTENIA VYPLÝVAJÚCE Z POROVNÁVACIEHO PREHLADU EÚ V OBLASTI JUSTÍCIE Z ROKU 2023

Základnými parametrami účinného justičného systému sú efektívnosť, kvalita a nezávislosť, pričom porovnávací prehľad obsahuje ukazovatele týkajúce sa všetkých troch parametrov.

3.1. Efektívnosť justičných systémov

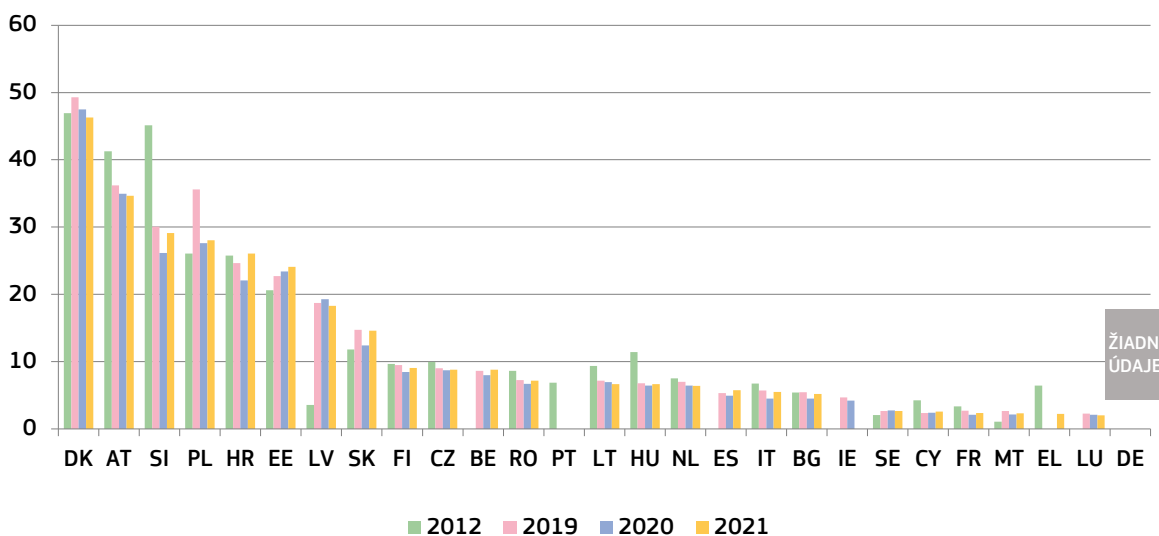
V porovnávacom prehľade sa uvádzajú ukazovatele efektívnosti konaní vo všeobecných oblastiach – v občianskoprávných, obchodných a správnych veciach – a v špecifických oblastiach, v ktorých správne orgány a súdy uplatňujú právo EÚ⁽³⁹⁾.

Ukazovatele súvisiace s efektívnosťou v roku 2021, najmä počet prichádzajúcich vecí, miera vyriešenia vecí a čas rozsúdenia, vykazujú prvé známky zotavenia z vplyvu pandémie COVID-19, ktorá členské štáty ovplyvnila rôznymi spôsobmi (napr. pokiaľ ide o načasovanie alebo závažnosť)⁽⁴⁰⁾.

3.1.1. Vývoj zaťaženia

Zaťaženosť vnútroštátnych justičných systémov sa v porovnaní s predchádzajúcim rokom v troch členských štátoch podstatne znížila, pričom v štyroch členských štátoch sa zvýšila a v 14 členských štátoch zostala stabilná. Celkovo je naďalej v jednotlivých členských štátoch rôznorodá (obrázok č. 2). Dokazuje to, že na zabezpečenie účinnosti justičných systémov je naďalej dôležité venovať pozornosť vývoju zaťaženia.

Obrázok č. 2: Počet nových občianskoprávných, obchodných, správnych a iných konaní v rokoch 2012, 2019 – 2021 (*) (prvá inštancia/100 obyvateľov) [zdroj: štúdia CEPEJ⁽⁴¹⁾]

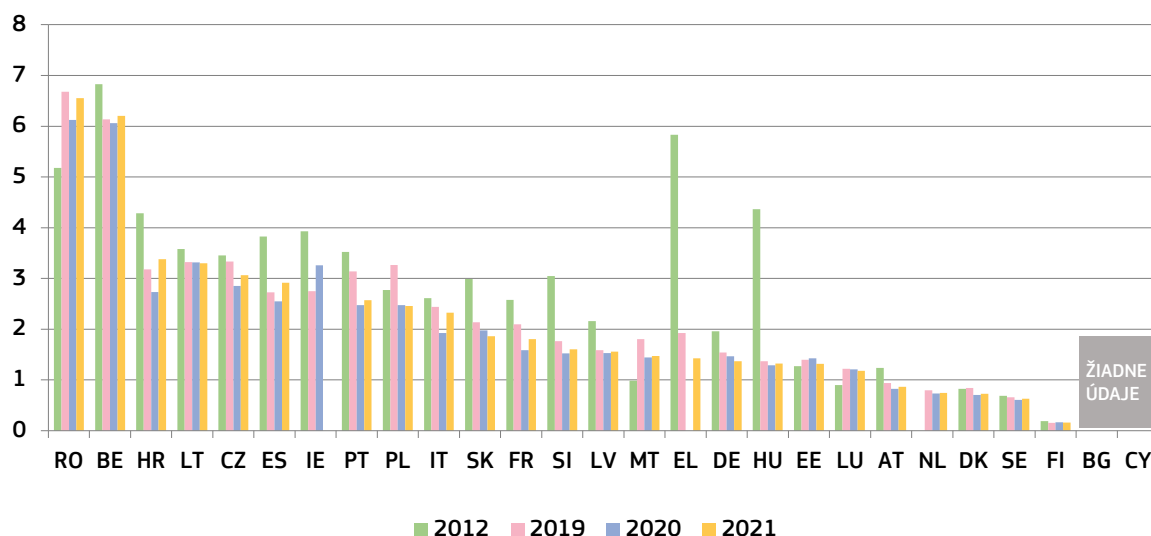
³⁹ Pre efektívnosť justičného systému je dôležitý aj výkon súdnych rozhodnutí. Porovnateľné údaje však nie sú široko dostupné.

⁴⁰ V IT malo dočasné spomalenie súdnej činnosti z dôvodu prísnych reštriktívnych opatrení na riešenie pandémie COVID-19 vplyv na čas rozsúdenia. Podrobnejšie informácie o situácii v jednotlivých členských štátoch sú uvedené v štúdiu z roku 2021 o fungovaní justičných systémov v členských štátoch EÚ – profily krajín, ktorú pre Komisiu vypracoval sekretariát CEPEJ: https://ec.europa.eu/info/strategy/justice-and-fundamental-rights/effective-justice/eu-justice-scoreboard_en.

⁴¹ Štúdia z roku 2021 o fungovaní justičných systémov v členských štátoch EÚ, ktorú pre Komisiu vypracoval sekretariát CEPEJ: https://ec.europa.eu/info/strategy/justice-and-fundamental-rights/effective-justice/eu-justice-scoreboard_en.

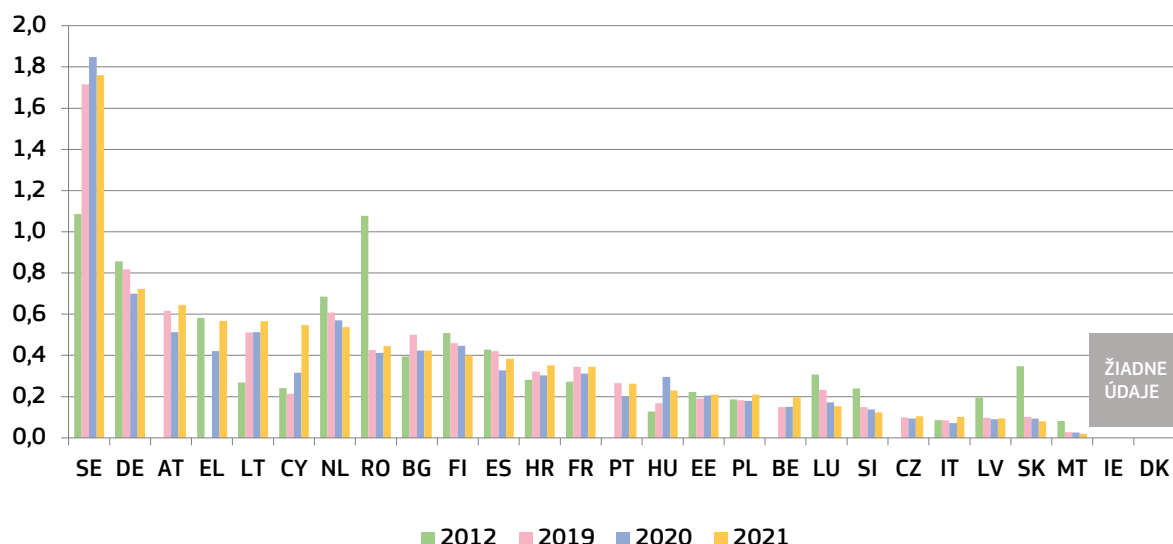
(*) Podľa metodiky CEPEJ táto kategória zahŕňa všetky občianskoprávne a obchodné sporové a nespоровé konania, nespоровé katastrálne konania a konania vo veciach obchodného registra, iné konania vo veciach registrov, iné nespоровé konania, správne konania a iné trestné konania.

Obrázok č. 3: Počet nových občianskoprávných a obchodných sporových konaní v rokoch 2012, 2019 – 2021 (*) (prvá inštancia/100 obyvateľov) (zdroj: štúdia CEPEJ)

(*) Podľa metodiky CEPEJ sa občianskoprávne/obchodné sporové konania týkajú sporov medzi účastníkmi konania, napr. zmluvných sporov. Občianskoprávne/obchodné nespоровé konania sa týkajú konaní, v ktorých nedochádza k popretiu uplatneného nároku, napr. k podaniu odporu proti platobnému rozkazu. Zmeny metodiky v EL a na SK. Údaje za NL zahŕňajú nespоровé konania.

Obrázok č. 4: Počet nových správnych konaní v rokoch 2012, 2019 – 2021 (*) (prvá inštancia/100 obyvateľov) (zdroj: štúdia CEPEJ)

(*) Podľa metodiky CEPEJ sa správne konania týkajú sporov medzi jednotlivcami a miestnymi, regionálnymi alebo vnútroštátnymi orgánmi. DK a IE nezaznamenávajú správne konania samostatne. V roku 2018 došlo v RO k vyňatiu niektorých správnych konaní zo súdneho konania. Zmeny metodiky v EL, na SK a v SE. V SE boli do správnych konaní zahrnuté konania v oblasti migrácie (retroaktívne uplatnené na rok 2017).

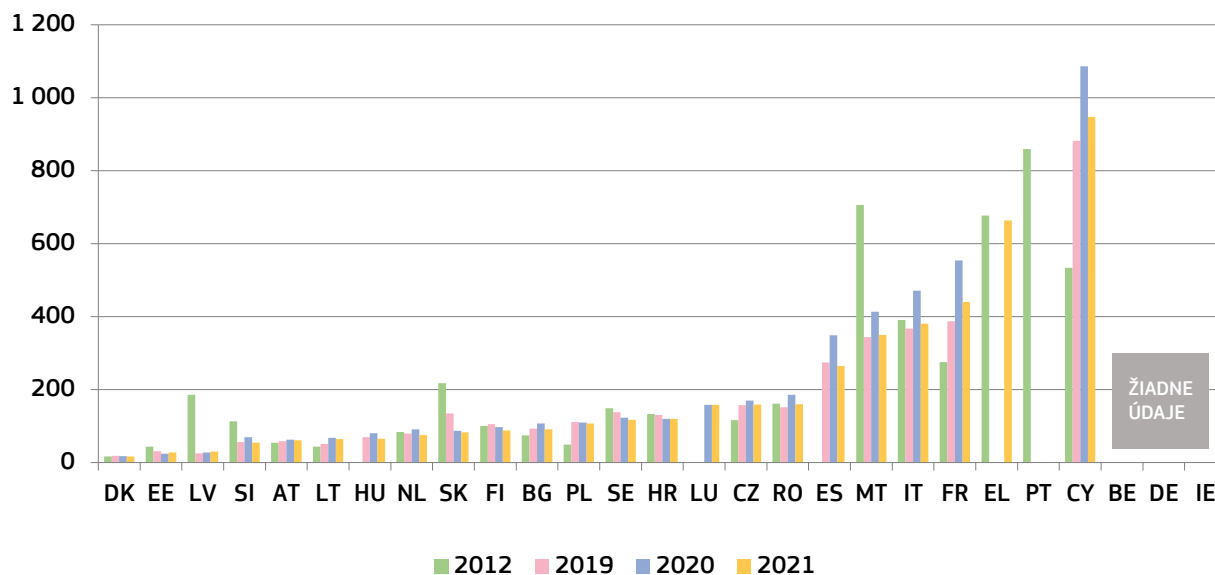
3.1.2. Všeobecné údaje o efektívnosti

Ukazovatele efektívnosti konaní vo všeobecných oblastiach občianskoprávných, obchodných a správnych konaní sú: i) odhadovaná dĺžka konaní (čas rozsúdenia); ii) miera vyriešenia vecí a iii) počet prebiehajúcich konaní.

– Odhadovaná dĺžka konaní –

Dĺžka konaní predstavuje odhadovaný čas (v dňoch) potrebný na vyriešenie veci na súde, čiže čas, ktorý potrebuje súd na vynesenie rozhodnutia v prvej inštancii. Ukazovateľ „času rozsúdenia“ je počet nevyriešených vecí vydelený počtom vyriešených vecí na konci roka a vynásobený 365 (dňami) ⁽⁴²⁾. Je to vypočítaný počet predstavujúci odhadovaný minimálny čas, ktorý potrebuje súd na vyriešenie veci pri zachovaní aktuálnych pracovných podmienok. Čím vyššia je hodnota, tým vyššia je pravdepodobnosť, že prijatie rozhodnutia bude súdu trvať dlhšie. Príslušné údaje sa týkajú najmä konaní na súdoch prvej inštancie a porovnávajú sa s údajmi za roky 2012, 2019, 2020 a 2021, ak sú k dispozícii ⁽⁴³⁾. Na obrázkoch č. 7 a 9 sa znázorňuje čas rozsúdenia v občianskoprávných a obchodných sporových konaniach a v správnych konaniach v roku 2021 na súdoch všetkých inštancií.

Obrázok č. 5: Odhadovaný čas potrebný na vyriešenie občianskoprávných, obchodných, správnych a iných konaní v rokoch 2012, 2019 – 2021 (*) (prvá inštancia/dni) (zdroj: štúdia CEPEJ)

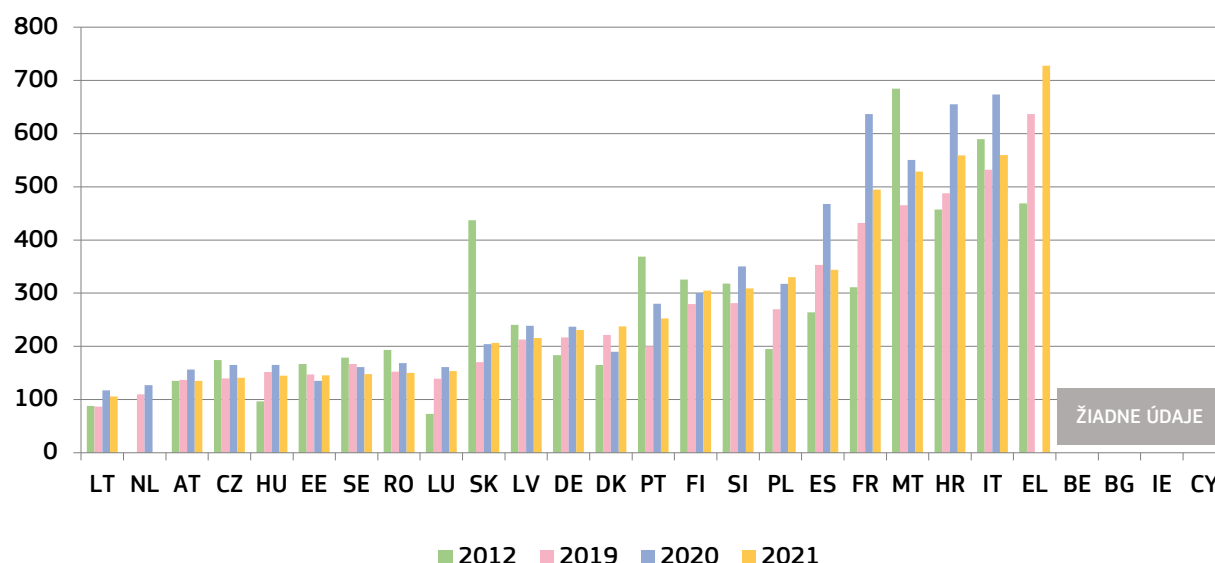

(*) Podľa metodiky CEPEJ táto kategória zahŕňa všetky občianskoprávne a obchodné sporové a nespоровé konania, nespоровé katastrálne konania a konania vo veciach obchodného registra, iné konania vo veciach registrov, iné nespоровé konania, správne konania a iné trestné konania. Zmeny metodiky na SK. Prebiehajúce konania zahŕňajú všetky inštancie v CZ a do roku 2016 na SK a v LV: prudký pokles je dôsledkom reformy súdneho systému, kontroly chýb a čistenia údajov v informačnom systéme.

⁴² Dĺžka konaní, miera vyriešenia vecí a počet prebiehajúcich konaní sú štandardnými ukazovateľmi, ktoré vymedzila komisia CEPEJ: http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/evaluation/default_en.asp.

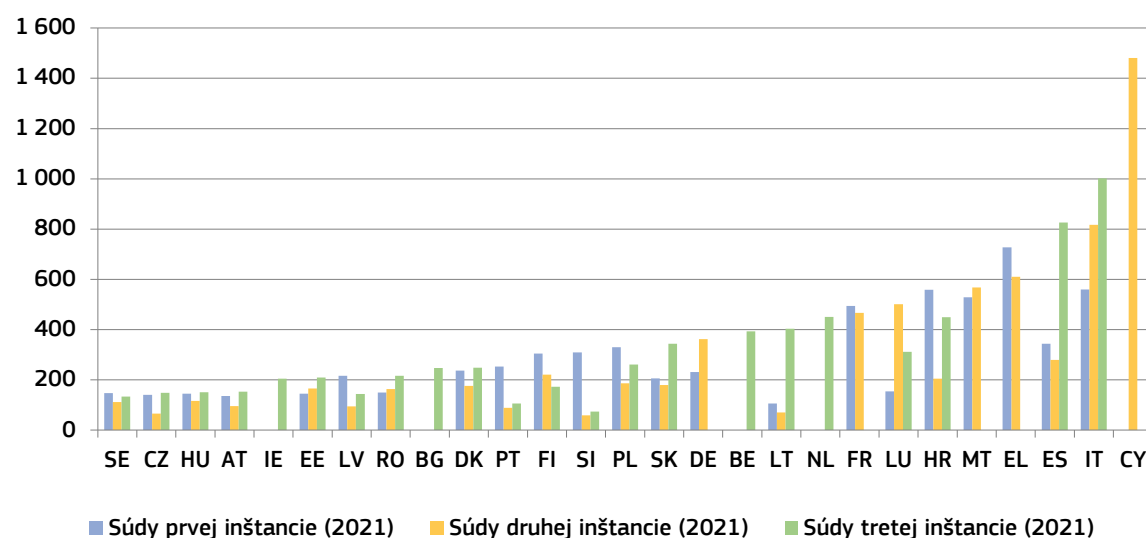
⁴³ Roky boli vybraté tak, aby poskytovali obraz o osemročnom období počnúc rokom 2012, ale aby zároveň nebolo číselných údajov príliš veľa. Údaje za roky 2010, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017 a 2018 sú k dispozícii v správe CEPEJ.

Obrázok č. 6: Odhadovaný čas potrebný na vyriešenie občianskoprávných a obchodných sporových konaní na súdoch prvej inštancie v rokoch 2012, 2019 – 2021 (*) (prvá inštancia/dni) (zdroj: štúdia CEPEJ)

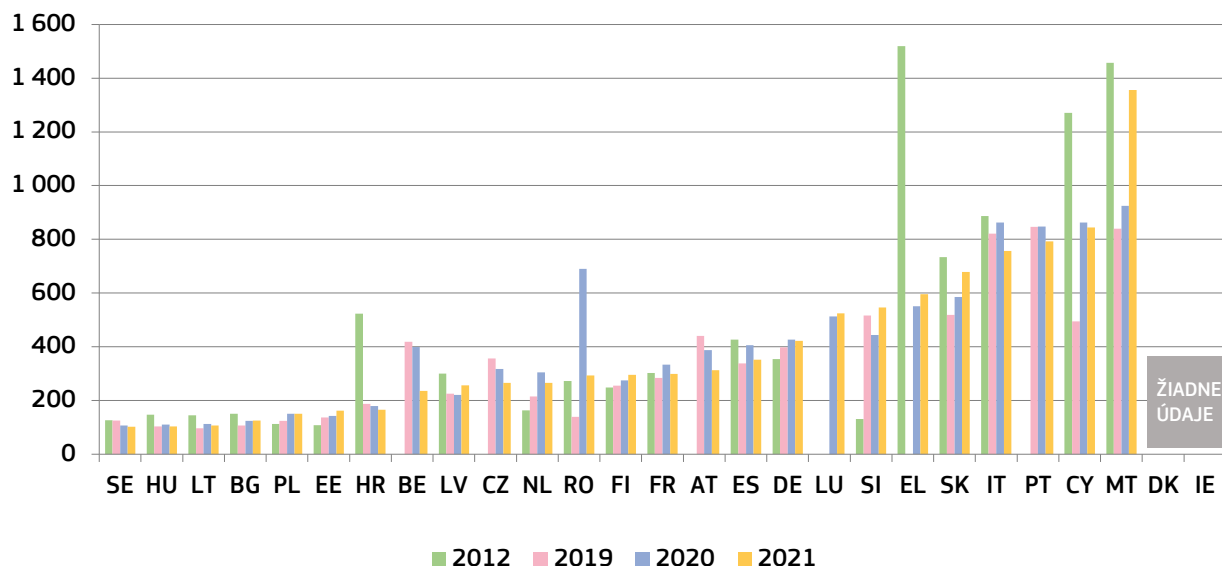
(*) Podľa metodiky CEPEJ sa občianskoprávne/obchodné sporové konania týkajú sporov medzi účastníkmi konania, napr. zmluvných sporov. Občianskoprávne/obchodné nesporné konania sa týkajú konaní, v ktorých nedochádza k popretiu uplatneného nároku, napr. k podaniu odporu proti platobnému rozkazu. Zmeny metodiky v **EL** a na **SK**. Prebiehajúce konania zahŕňajú všetky inštancie v **CZ** a do roku 2016 na **SK**. **IT**: dočasné spomalenie súdnej činnosti z dôvodu prísnych reštriktívnych opatrení na riešenie pandémie COVID-19 malo vplyv na čas rozsúdenia. Údaje za **NL** zahŕňajú aj nesporné konania.

Obrázok č. 7: Odhadovaný čas potrebný na vyriešenie občianskoprávných a obchodných sporových konaní na súdoch všetkých inštancií v roku 2021 (*) (prvá, druhá a tretia inštancia/dni) (zdroj: štúdia CEPEJ)

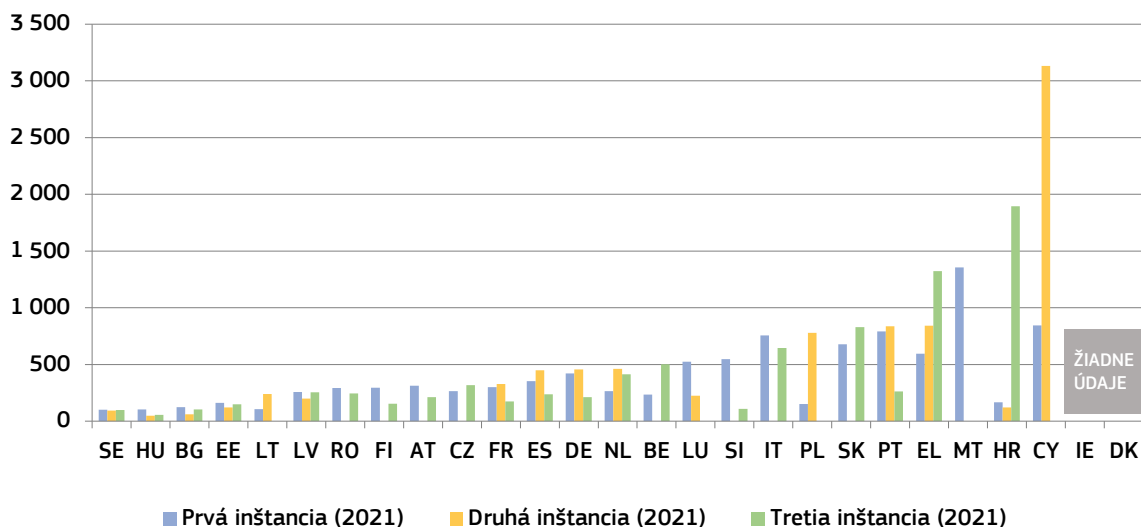
(*) Poradie je určené podľa inštancie súdu s najdlhším trvaním konania v každom členskom štáte. Žiadne údaje nie sú k dispozícii o súdoch prvej a druhej inštancie v **BE** a **BG**, o súdoch druhej inštancie v **NL**, o súdoch druhej a tretej inštancie v **AT** ani o súdoch tretej inštancie v **DE** a **HR**. V **DE** a na **MT** nie je súd tretej inštancie. **IT**: dočasné spomalenie súdnej činnosti z dôvodu prísnych reštriktívnych opatrení na riešenie pandémie COVID-19 malo vplyv na čas rozsúdenia. V niektorých členských štátoch môže byť obmedzený prístup k súdu tretej inštancie.

Obrázok č. 8: Odhadovaný čas potrebný na vyriešenie správnych konaní na súdoch prvej inštancie v rokoch 2012, 2019 – 2021 (*) (prvá inštancia/dni) (zdroj: štúdia CEPEJ)

(*) Podľa metodiky CEPEJ sa správne konania týkajú sporov medzi jednotlivcami a miestnymi, regionálnymi alebo vnútroštátnymi orgánmi. Zmeny metodiky v **EL** a na **SK**. Prebiehajúce konania zahŕňajú súdy všetkých inštancií v **CZ** a do roku 2016 aj na **SK**. **DK** a **IE** nezaznamenávajú správne konania samostatne. **CY**: v roku 2018 sa počet vyriešených vecí zvýšil v dôsledku spoločného súdneho rozhodnutia rôznych vecí, stiahnutia 2 724 konsolidovaných vecí a vytvorenia správneho súdu v roku 2015.

Obrázok č. 9: Odhadovaný čas potrebný na vyriešenie správnych konaní na súdoch všetkých inštancií v roku 2021 (*) (prvá a príp. druhá a tretia inštancia/dni) (zdroj: štúdia CEPEJ)

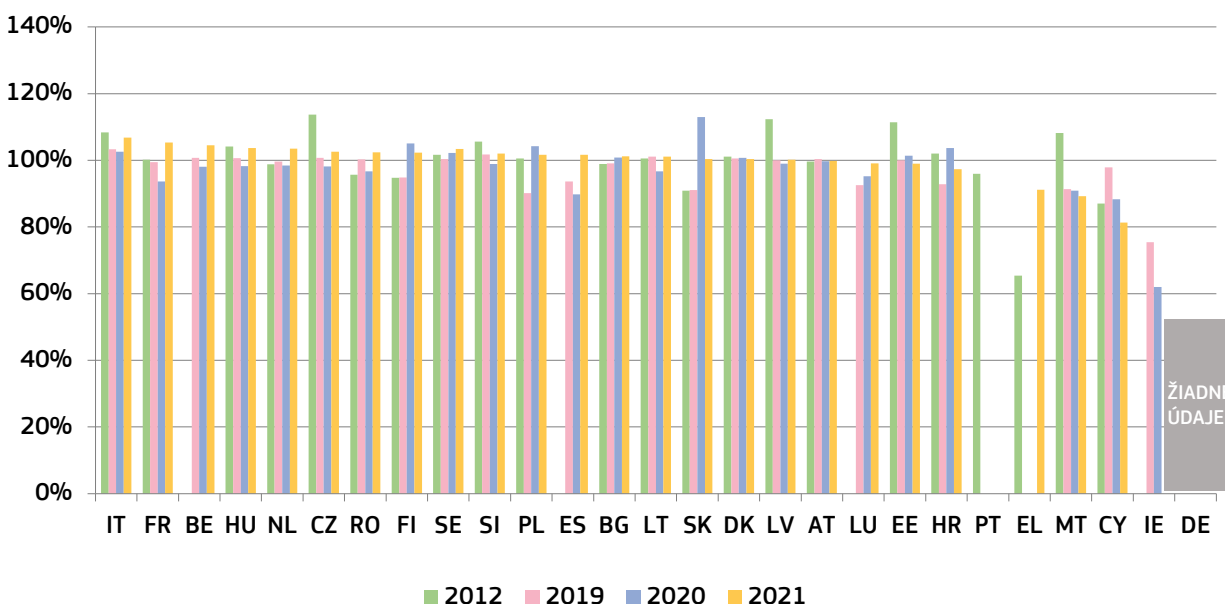

(*) Poradie je určené podľa inštancie súdu s najdlhším trvaním konania v každom členskom štáte. Žiadne údaje nie sú k dispozícii o súdoch druhej inštancie v **BE**, **CZ**, **HU**, na **MT**, v **AT**, **RO**, **SI**, na **SK** a v **FI**, o súdoch tretej inštancie na **CY**, v **LT**, **LU**, na **MT** a v **PL**. Najvyšší správny alebo iný najvyšší súd je jedinou odvolacou inštanciou v **CZ**, **IT**, na **CY**, v **AT**, **SI** a vo **FI**. Súd tretej inštancie pre tento druh konaní neexistuje v **LT**, **LU** a na **MT**. Najvyšší správny súd je prvou a jedinou inštanciou pre určité konania v **BE**. V niektorých členských štátoch môže byť obmedzený prístup k súdu tretej inštancie. **DK** a **IE** nezaznamenávajú správne konania samostatne.

– Miera vyriešenia vecí –

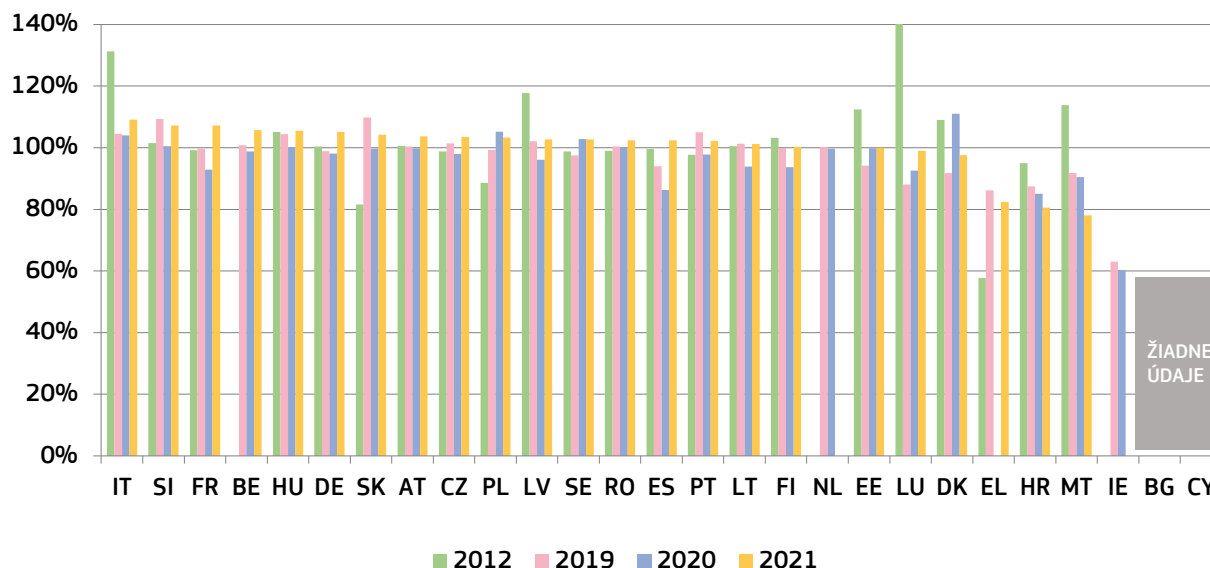
Miera vyriešenia vecí je pomer počtu vyriešených vecí k počtu nových vecí. Miera sa ňou, či sa súd stíha zaoberať novými vecami. Keď sa miera vyriešenia vecí približne rovná 100 % alebo je vyššia, znamená to, že justičný systém je schopný vyriešiť prinajmenšom toľko vecí, koľko bolo predložených nových vecí. Keď je miera vyriešenia vecí nižšia ako 100 %, znamená to, že súdy riešia menej vecí, ako je počet nových vecí.

Obrázok č. 10: Podiel vyriešenia občianskoprávných, obchodných, správnych a iných konaní v rokoch 2012, 2019 – 2021 (*) (prvá inštancia/% – hodnoty nad 100 % znamenajú, že sa vyrieši viac vecí, než bolo predložených nových, a hodnoty pod 100 % znamenajú, že sa vyrieši menej vecí, než bolo predložených nových) (zdroj: štúdia CEPEJ)

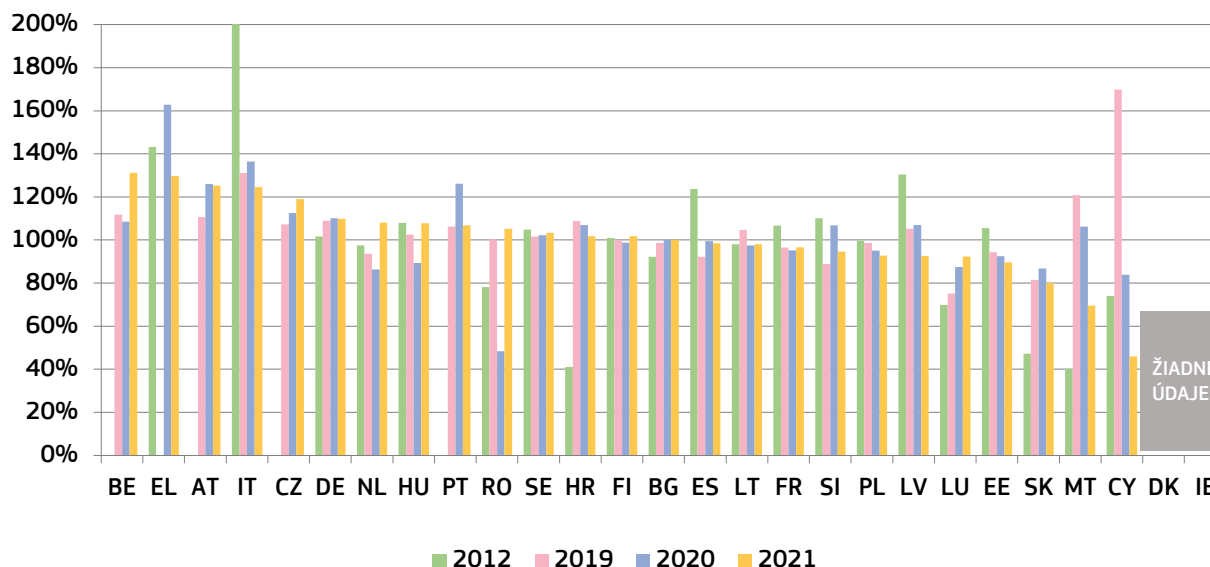
(*) Podľa metodiky CEPEJ táto kategória zahŕňa všetky občianskoprávne a obchodné sporové a nesporové konania, nesporové katastrálne konania a konania vo veciach obchodného registra, iné konania vo veciach registrov, iné nesporové konania, správne konania a iné trestné konania. Zmeny metodiky na SK, IE: predpokladá sa, že v dôsledku metodiky je počet vyriešených vecí podhodnotený. IT: odlišná klasifikácia občianskoprávných konaní zavedená v roku 2013.

Obrázok č. 11: Podiel vyriešenia občianskoprávných a obchodných sporových konaní v rokoch 2012, 2019 – 2021 (*) (prvá inštancia/%) (zdroj: štúdia CEPEJ)

(*) Zmeny metodiky v **EL** a na **SK**. **IE**: predpokladá sa, že v dôsledku metodiky je počet vyriešených vecí podhodnotený. **IT**: odlišná klasifikácia občianskoprávných konaní zavedená v roku 2013. Údaje za **NL** zahŕňajú aj nesporné konania.

Obrázok č. 12: Podiel vyriešenia správnych konaní v rokoch 2012, 2019 – 2021 (*) (prvá inštancia/%) (zdroj: štúdia CEPEJ)

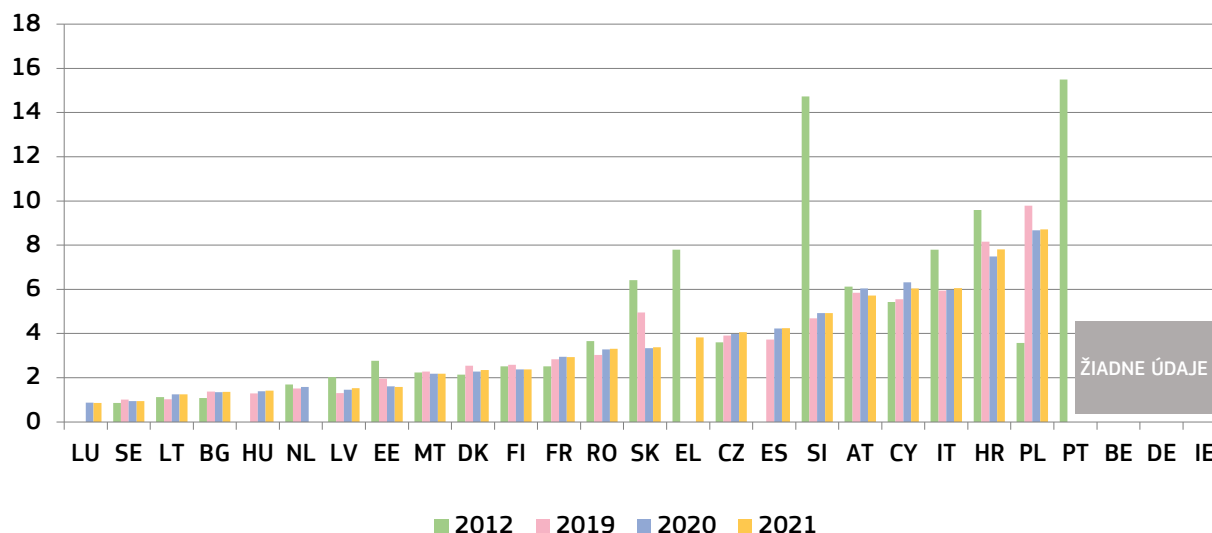

(*) Minulé hodnoty niektorých členských štátov boli na účely prezentácie znížené (**CY** v roku 2018 = 219 %; **IT** v roku 2012 = 279,8 %). Zmeny metodiky v **EL** a na **SK**. **DK** a **IE** nezaznamenávajú správne konania samostatne. Na **CY** sa počet vyriešených vecí zvýšil v dôsledku spoločného súdenia rôznych vecí, stiahnutia 2 724 konsolidovaných vecí a vytvorenia správneho súdu v roku 2015.

Prebiehajúce konania –

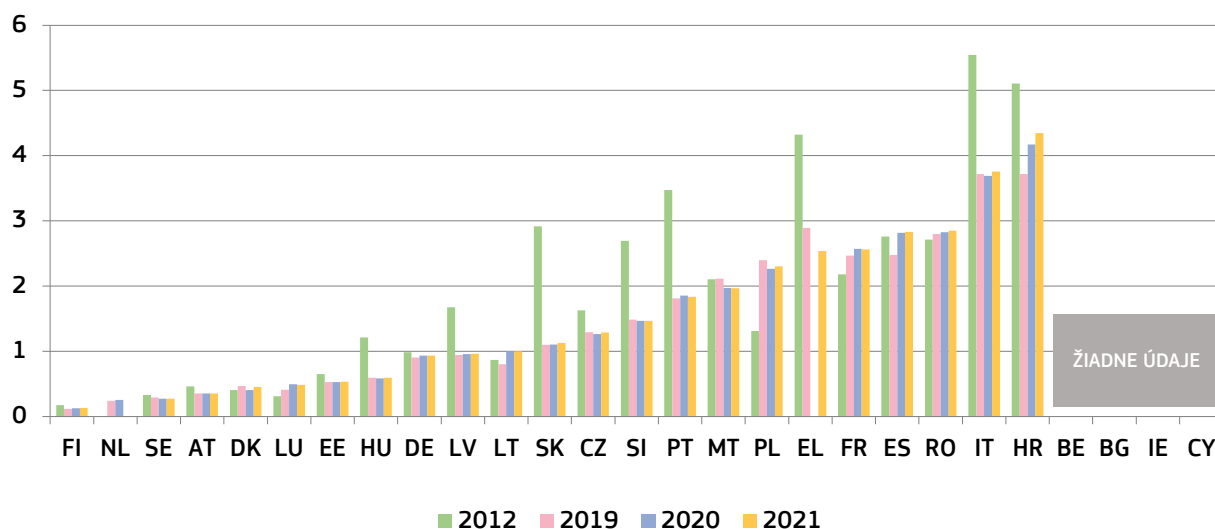
Počet prebiehajúcich konaní vyjadruje počet vecí, ktoré na konci príslušného roka ešte treba riešiť. Má to vplyv aj na čas rozsúdenia.

Obrázok č. 13: Počet prebiehajúcich občianskoprávných, obchodných, správnych a iných konaní v rokoch 2012, 2019 – 2021 (*) (prvá inštancia/100 obyvateľov) (zdroj: štúdia CEPEJ)

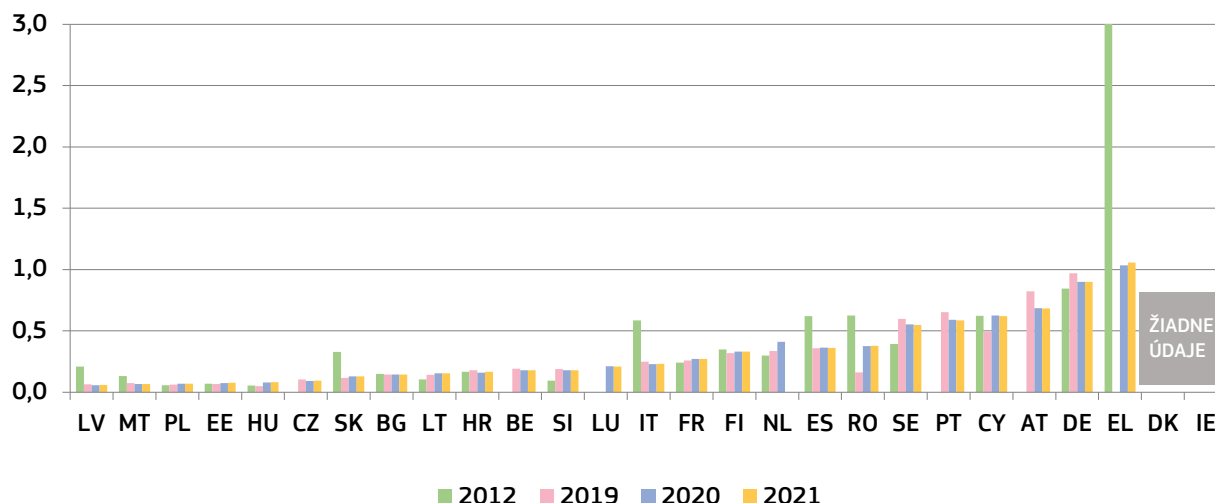
(*) Podľa metodiky CEPEJ táto kategória zahŕňa všetky občianskoprávne a obchodné sporové a nesorové konania, nesorové katastrálne konania a konania vo veciach obchodného registra, iné konania vo veciach registrov, iné nesorové konania, správne konania a iné trestné konania. Zmeny metodiky na SK. Prebiehajúce konania zahŕňajú konania na súdoch všetkých inštancií v CZ a do roku 2016 na SK. IT: odlišná klasifikácia občianskoprávných konaní zavedená v roku 2013.

Obrázok č. 14: Počet prebiehajúcich občianskoprávných a obchodných sporových konaní v rokoch 2012, 2019 – 2021 (*) (prvá inštancia/100 obyvateľov) (zdroj: štúdia CEPEJ)

(*) Zmeny metodiky v EL a na SK. Prebiehajúce konania zahŕňajú konania na súdoch všetkých inštancií v CZ a do roku 2016 na SK. IT: odlišná klasifikácia občianskoprávných konaní zavedená v roku 2013. Údaje za NL zahŕňajú aj nesorové konania.

Obrázok č. 15: Počet prebiehajúcich správnych konaní v rokoch 2012, 2019 – 2021 (*) (prvá inštancia/100 obyvateľov) (zdroj: štúdia CEPEJ)

(*) Minulé hodnoty niektorých členských štátov boli na účely prezentácie znížené (EL v roku 2012 = 3,5). Zmeny metodiky v EL a na SK. Prebiehajúce konania zahŕňajú konania na súdoch všetkých inštancií v CZ a do roku 2016 aj na SK. DK a IE nezaznamenávajú správne konania samostatne.

3.1.3. Efektívnosť v špecifických oblastiach práva EÚ

V tomto oddiele sa dopĺňajú všeobecné údaje týkajúce sa efektívnosti justičných systémov a uvádzajú sa v ňom údaje o priemernej dĺžke konaní ⁽⁴⁴⁾ v špecifických oblastiach práva EÚ. Porovnávací prehľad z roku 2023 vychádza z predchádzajúcich údajov o hospodárskej súťaži, elektronických komunikáciách, ochrane známky EÚ, spotrebiteľskom práve a boji proti praniu špinavých peňazí. Dopĺňa sa šiesta oblasť s cieľom zahrnúť údaje o konaniach týkajúcich sa boja proti korupcii vzhľadom na najnovší návrh súvisiaci s touto témou ⁽⁴⁵⁾. Tieto oblasti, ktorých je teraz šesť, sa vybrali vzhľadom na ich význam pre jednotný trh a podnikateľské prostredie. V tomto vydaní sa ďalej uvádza prehľad efektívnosti správnych orgánov prostredníctvom aktualizovaných údajov o oblastiach ochrany hospodárskej súťaže a ochrany spotrebiteľa. Dlhotrvajúce prieťahy v súdnom a správnom konaní môžu mať vo všeobecnosti negatívny vplyv na práva vyplývajúce z práva EÚ, napr. keď už nie sú dostupné vhodné prostriedky nápravy alebo nemožno vymôcť náhradu za vážne finančné škody.

⁴⁴ Dĺžka konaní v špecifických oblastiach sa počíta v kalendárnych dňoch odo dňa, keď sa na súd podala žaloba alebo odvolanie (alebo bolo vznesené konečné obvinenie), do dňa, keď súd prijal konečné rozhodnutie (obrázky č. 16 – 23). Hodnoty sú zoradené na základe váženého priemeru údajov za roky 2013 a 2019 – 2021 v prípade obrázkov č. 16, 18, 19 a 20, za roky 2013 a 2019 – 2021 v prípade obrázka č. 20, za roky 2014 a 2019 – 2021 v prípade obrázka č. 21. V prípade obrázka č. 17 sa údaje vzťahujú na roky 2020 a 2021. V prípade obrázka č. 23 sa údaje vzťahujú len na rok 2021. Ak neboli k dispozícii údaje za všetky roky, priemer vypočítaný na základe všetkých konaní, vzorky konaní alebo vo veľmi malom počte krajín na základe odhadov zohľadňuje dostupné údaje uvedené v grafe.

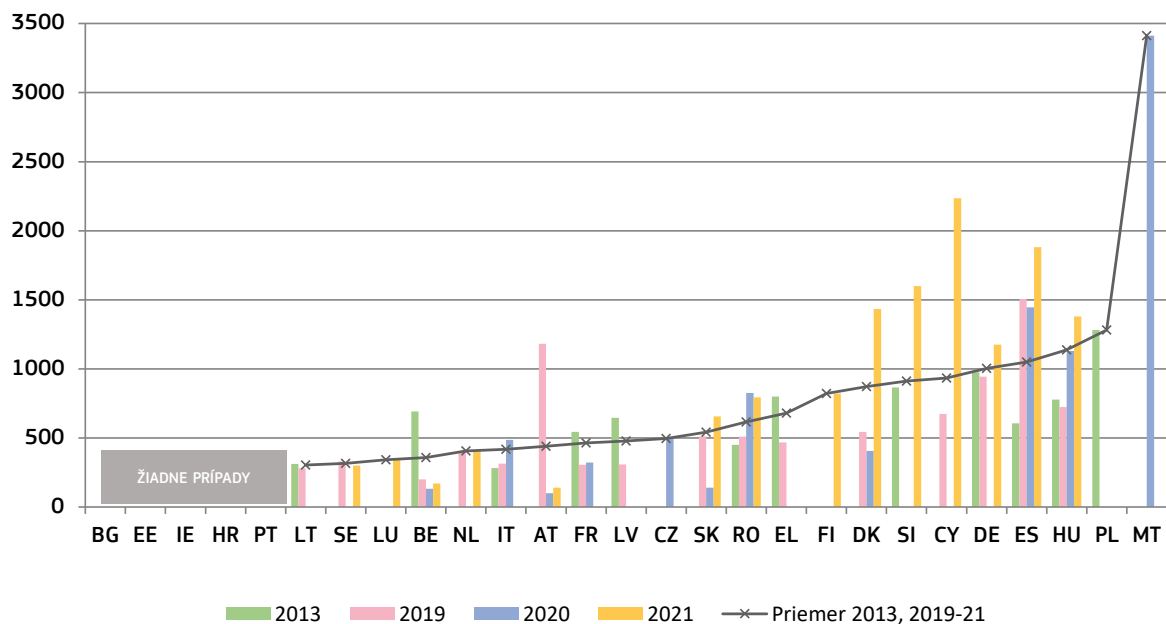
⁴⁵ Návrh smernice o boji proti korupcii COM(2023) 234 a spoločné oznámenie o boji proti korupcii JOIN(2023) 12 final.

Obzvlášť v prípade podnikov môžu administratívne omeškania a neistota v určitých prípadoch viesť k značným nákladom a ohroziť plánované alebo existujúce investície ⁽⁴⁶⁾.

– Hospodárska súťaž –

Účinné presadzovanie práva hospodárskej súťaže je nevyhnutným predpokladom atraktívneho podnikateľského prostredia, keďže zaručuje rovnaké podmienky pre podniky. Podporuje podnikanie a efektivitu, rozširuje výber pre spotrebiteľov a pomáha znižovať ceny a zvyšovať kvalitu. Na obrázku č. 17 je znázornená priemerná dĺžka konaní v prípadoch odvolania proti rozhodnutiam vnútroštátnych orgánov na ochranu hospodárskej súťaže podľa článkov 101 a 102 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ďalej len „ZFEÚ“) ⁽⁴⁷⁾. Na obrázku č. 18 je uvedená priemerná dĺžka konaní pred vnútroštátnymi orgánmi na ochranu hospodárskej súťaže, keď sa uplatňujú články 101 a 102 ZFEÚ.

Obrázok č. 16: Hospodárska súťaž: priemerná dĺžka súdneho preskúmania v rokoch 2013, 2019 – 2021 (*) (prvá inštancia/dni) (zdroj: Európska komisia a Európska sieť pre hospodársku súťaž)

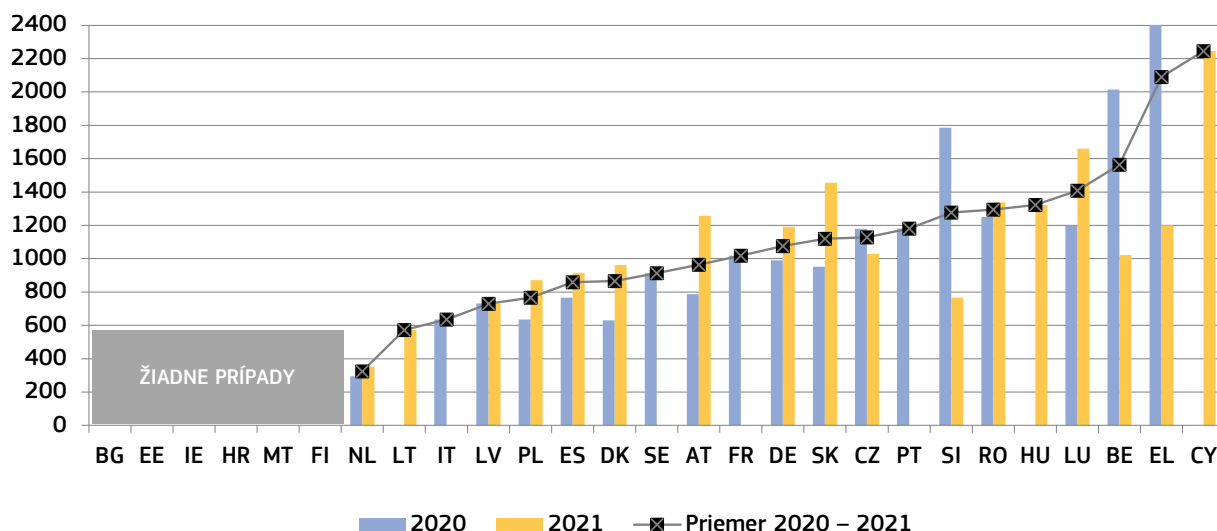

(*) **IE** a **AT**: scenár nemožno uplatniť, keďže orgány nie sú oprávnené prijímať príslušné rozhodnutia. **AT**: údaje zahŕňajú veci, o ktorých rozhodoval súd pre hospodársku súťaž (Kartellgericht) a ktoré sa týkajú porušení článkov 101 a 102 ZFEÚ, no nevzťahujú sa na odvolania proti rozhodnutiu vnútroštátneho orgánu na ochranu hospodárskej súťaže. Pre **IT** boli použité odhady dĺžky. Prázdny stĺpec môže znamenať, že členský štát neoznámil za daný rok žiadne konania. Počet konaní je vo viacerých členských štátoch nízky (menej než päť ročne). V dôsledku toho môže ročný údaj závisieť od jedného výnimočne dlhého alebo krátkeho konania (napr. **MT**, kde prebehlo len jedno konanie).

⁴⁶ Obrázok č. 18 dokumentu *Retention and Expansion of Foreign Direct Investment, Political Risk and Policy Responses* (Udržanie a zvýšenie priamych zahraničných investícií, politické riziko a politické opatrenia), 2019, skupina Svetovej banky.

⁴⁷ Pozri nariadenie Rady (ES) č. 1/2003 zo 16. decembra 2002 o vykonávaní pravidiel hospodárskej súťaže stanovených v článkoch 81 a 82 Zmluvy (Text s významom pre EHP) (Ú. v. ES L 1, 4.1.2003, s 1 – 25), najmä články 3 a 5.

Obrázok č. 17: Hospodárska súťaž: priemerná dĺžka konaní pred vnútroštátnymi orgánmi na ochranu hospodárskej súťaže v rokoch 2020 – 2021 (*) (v dňoch) (zdroj: Európska komisia a Európska sieť pre hospodársku súťaž)

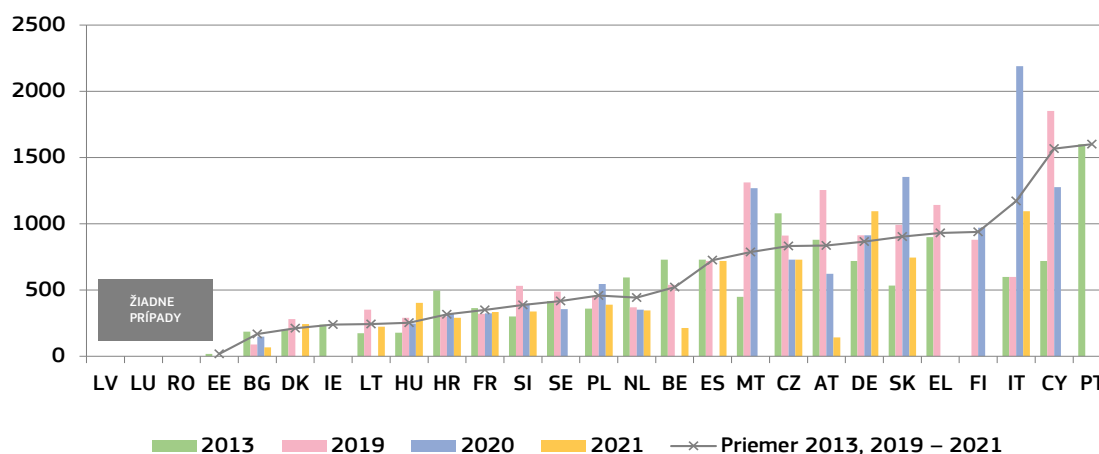
(*) V desiatich členských štátoch je počet konaní obmedzený. V súvislosti s dĺžkou konaní treba vziať do úvahy, že niektoré členské štáty počítajú dni na základe rôznych východísk. Väčšina členských štátov konanie považuje za začaté po začatí vyšetrovania okrem pár výnimiek uvedených ďalej. V NL sa konanie považuje za začaté po zaslaní námietky, zatiaľ čo v CZ a na SK sa konanie považuje za začaté po začatí správneho konania. V tomto prípade existuje prechodná fáza medzi začatím vyšetrovania a zaslaním námietky. Okrem toho existujú viaceré faktory, ktoré môžu mať vplyv na dĺžku konaní pred vnútroštátnymi orgánmi na ochranu hospodárskej súťaže. Patrí sem povaha a zložitosť vecí, čas potrebný na zozbieranie ekonomických údajov a dokončenie ekonomickej analýzy, predĺženie lehoty na žiadosť účastníkov konania, opakovanie pojednávania a žaloby. Pandémia COVID-19 mala vplyv aj na dĺžku konaní.

– Elektronické komunikácie –

Cieľom právnych predpisov EÚ o elektronických komunikáciách je podnecovať hospodársku súťaž, prispievať k rozvoju jednotného trhu a vytvárať investície, inovácie a rast. Priaznivé účinky na spotrebiteľov možno dosiahnuť prostredníctvom účinného presadzovania týchto právnych predpisov, ktoré môže viesť k nižším cenám a kvalitnejším službám pre koncových používateľov. Na obrázku č. 18 sa uvádza priemerná dĺžka súdneho preskúmania rozhodnutí vnútroštátnych regulačných orgánov uplatňujúcich právo Únie v oblasti elektronických komunikácií ⁽⁴⁸⁾. Vzťahuje sa na široké spektrum vecí od komplexnejších preskúmaní „analýzy trhu“ po jasnejšie otázky zamerané na spotrebiteľa.

⁴⁸ Výpočet bol založený na dĺžke odvolacích konaní proti rozhodnutiam vnútroštátneho regulačného orgánu uplatňujúceho vnútroštátne právne predpisy, ktorými sa vykonáva regulačný rámec pre elektronické komunikácie [smernica 2002/19/ES (prístupová smernica), smernica 2002/20/ES (smernica o povolení), smernica 2002/21/ES (rámcová smernica), smernica 2002/22/ES (smernica o univerzálnej službe), ako aj iné príslušné právne predpisy EÚ, ako je program politiky rádiového frekvenčného spektra, rozhodnutia Komisie o rádiovom frekvenčnom spektre, s výnimkou smernice 2002/58/ES o súkromí a elektronických komunikáciách].

Obrázok č. 18: Elektronické komunikácie: priemerná dĺžka súdneho preskúmania v rokoch 2013, 2019 – 2021 (*) (prvá inštancia/dni) (zdroj: Európska komisia a Komunikačný výbor)

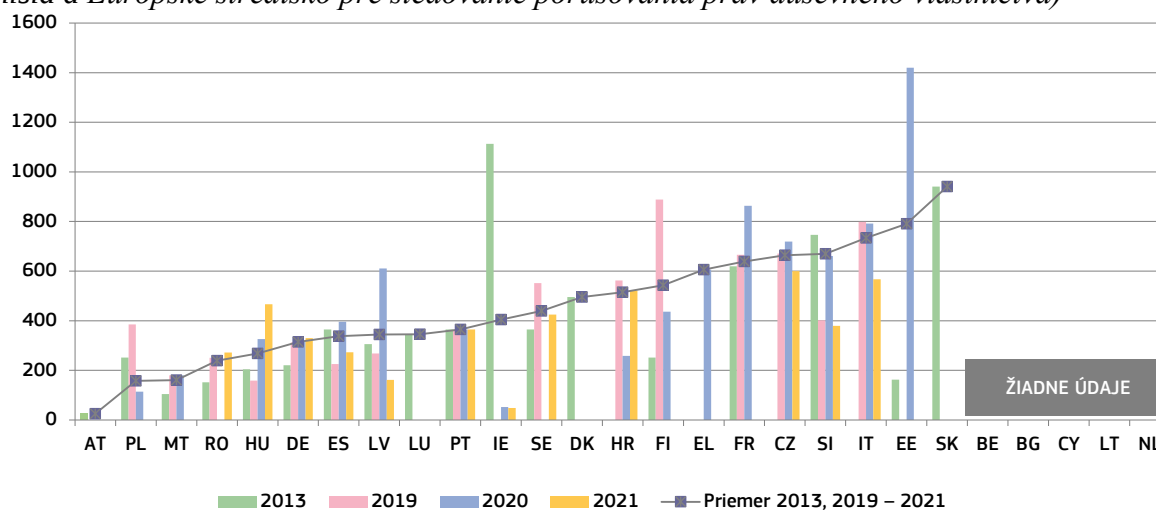

(*) Počet konaní v jednotlivých členských štátoch sa líši. Prázdny stĺpec znamená, že členský štát neoznámil za daný rok žiadne konanie (okrem údajov o PT za roky 2019 – 2020 a RO: žiadne údaje). V niektorých prípadoch môže obmedzený počet relevantných konaní (BG, CY, MT, NL, SK, FI, SE) spôsobiť závislosť ročných údajov od jedného výnimočne dlhého alebo krátkeho konania a v dôsledku toho veľké rozdiely medzi jednotlivými rokmi. DK: kvázisúdny orgán zodpovedný za odvolania prvej inštancie; EE: priemerná dĺžka súdneho preskúmania v roku 2013 bola 18 dní; ES, AT a PL: zodpovedné sú rôzne súdy v závislosti od predmetu konania.

– Ochranná známka EÚ –

Účinné presadzovanie práv duševného vlastníctva je nevyhnutné na podporu investícií do inovácií. V právnych predpisoch EÚ o ochranných známkach EÚ ⁽⁴⁹⁾ sa pripisuje významná úloha vnútroštátnym súdom, ktoré konajú ako súdy EÚ a prijímajú rozhodnutia s vplyvom na jednotný trh. Na obrázku č. 19 je znázornená priemerná dĺžka konaní týkajúcich sa porušení práv na ochrannú známku EÚ v právnych sporoch medzi súkromnými stranami.

Obrázok č. 19: Ochranná známka EÚ: priemerná dĺžka konaní týkajúcich sa porušení práv ochrannej známky EÚ v rokoch 2013, 2019 – 2021 (*) (prvá inštancia/dni) (zdroj: Európska komisia a Európske stredisko pre sledovanie porušovania práv duševného vlastníctva)

⁴⁹ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/1001 zo 14. júna 2017 o ochrannej známke Európskej únie (Ú. v. EÚ L 154, 16.6.2017, s. 1 – 99).

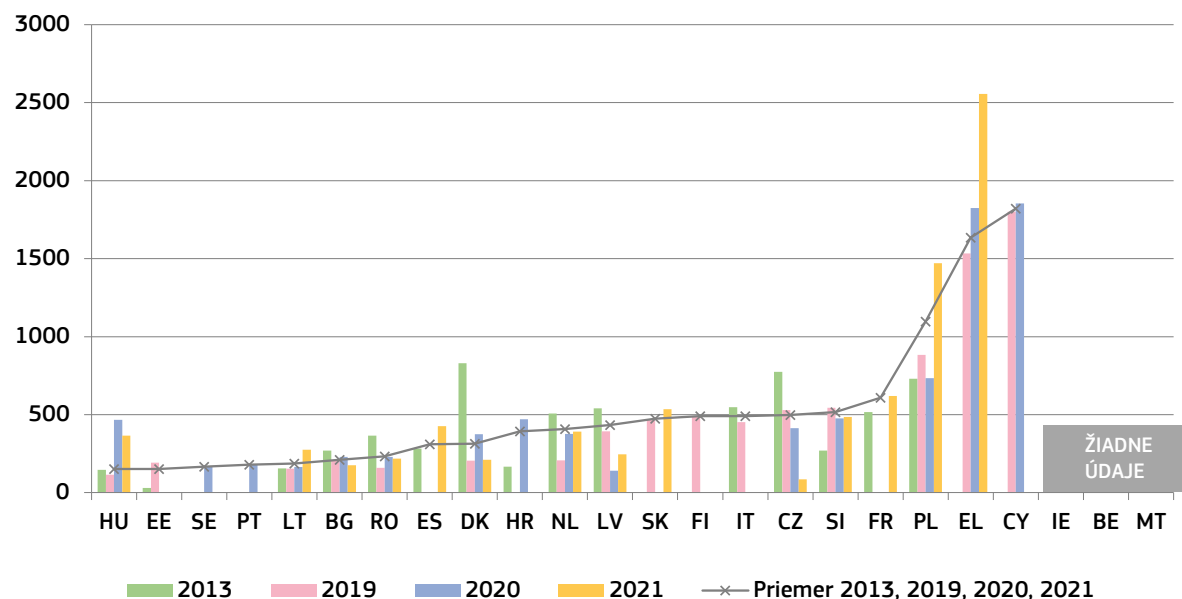
(*) **FR, IT, LT, LU**: namiesto údajov z určitých rokov sa použila vzorka konaní; **DK**: údaje zo všetkých konaní týkajúcich sa ochranných známok – nielen ochrannej známky EÚ – v rámci vyšších obchodných a námorných súdov; za roky 2018 a 2019 nie sú v dôsledku zmien systému zberu údajov k dispozícii žiadne údaje o priemernej dĺžke; **EL**: údaje z dvoch súdov na základe váženého priemeru dĺžky konania; **ES**: do výpočtu priemernej dĺžky sú zahrnuté konania, ktoré sa týkali iných titulov duševného vlastníctva EÚ.

– Ochrana spotrebiteľa –

Účinným presadzovaním právnych predpisov o ochrane spotrebiteľa sa zabezpečuje, že spotrebiteľia môžu využiť svoje práva a podniky porušujúce právne predpisy na ochranu spotrebiteľov nie sú nespravodlivo zvýhodnené. Orgány a súdy na ochranu spotrebiteľa zohrávajú kľúčovú úlohu pri presadzovaní právnych predpisov EÚ o ochrane spotrebiteľa ⁽⁵⁰⁾ v rámci rôznych vnútroštátnych systémov presadzovania práva. Na obrázku č. 20 je znázornená priemerná dĺžka súdneho preskúmania rozhodnutí orgánov na ochranu spotrebiteľa uplatňujúcich právo EÚ.

Účinné presadzovanie práva si môže v prípade spotrebiteľov alebo spoločností vyžadovať súčinnosť reťazca aktérov, nielen súdov, ale aj správnych orgánov. Na lepšie objasnenie tohto reťazca presadzovania práva je znázornená dĺžka konania orgánov na ochranu spotrebiteľa. Na obrázku č. 21 sa znázorňuje priemerný čas, ktorý potrebovali vnútroštátne orgány na ochranu spotrebiteľa od začiatku konania do vydania správneho rozhodnutia v rokoch 2014, 2019 – 2021. Príslušné rozhodnutia zahŕňajú vyhlásenia o porušení hmotnoprávných pravidiel, predbežné opatrenia, príkazy na zdržanie sa konania a podnety na začatie alebo ukončenie súdneho konania.

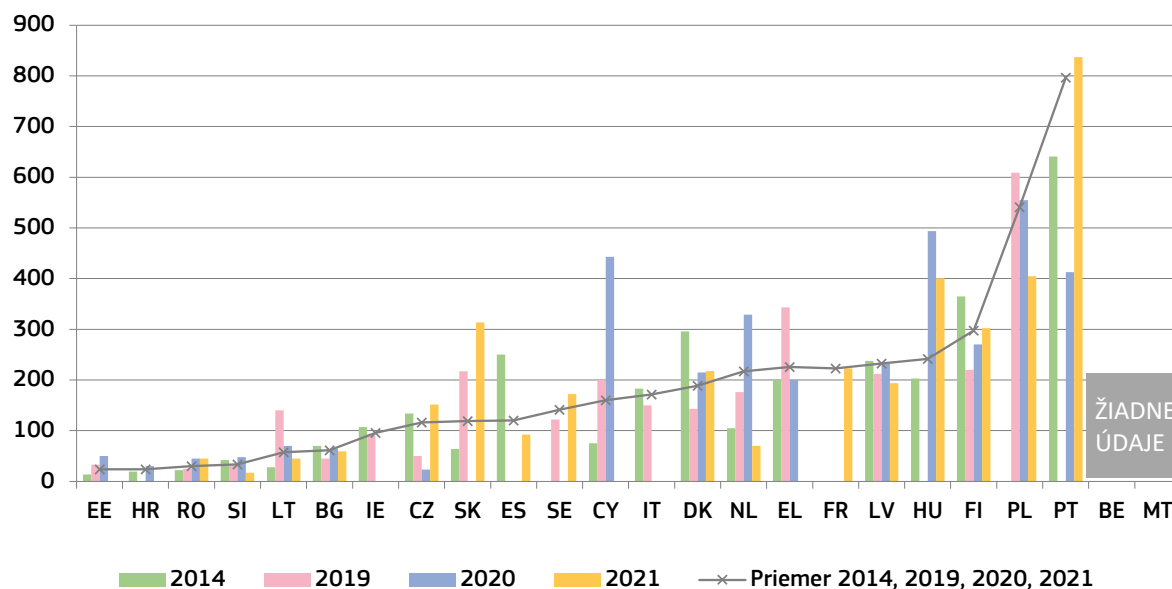
Obrázok č. 20: Ochrana spotrebiteľa: priemerná dĺžka súdneho preskúmania v rokoch 2013, 2019 – 2021 (*) (prvá inštancia/dni) (zdroj: Európska komisia a sieť spolupráce v oblasti ochrany spotrebiteľa)

(*) **DE, LU, AT**: scenár nemožno uplatniť, keďže orgány na ochranu spotrebiteľa nie sú oprávnené prijímať rozhodnutia o porušení príslušných pravidiel na ochranu spotrebiteľa. V **IE** a vo **FI** je počet relevantných konaní za rok 2020 nízky (menej než päť); odhad priemernej dĺžky konaní poskytli **EL** a **RO** za určité roky.

⁵⁰ Obrázky č. 20 a 21 sa týkajú presadzovania smernice o nekalých podmienkach (93/13/EHS), smernice o predaji spotrebného tovaru a zárukách (1999/44/ES), smernice o nekalých obchodných praktikách (2005/29/ES), smernice o právach spotrebiteľov (2011/83/EÚ) a ich vnútroštátnych vykonávacích predpisov.

Obrázok č. 21: Ochrana spotrebiteľa: priemerná dĺžka konania orgánov na ochranu spotrebiteľa do vydania správneho rozhodnutia v rokoch 2014, 2019 – 2021 (*) (prvá inštancia/dni) (zdroj: Európska komisia a sieť spolupráce v oblasti ochrany spotrebiteľa)

(*) DE, LU, AT: scenár nemožno uplatniť, keďže orgány na ochranu spotrebiteľa nie sú oprávnené prijímať rozhodnutia o porušeníach príslušných pravidiel na ochranu spotrebiteľa. odhad priemernej dĺžky konaní poskytli DK, EL, FR, RO a FI za určité roky.

– Pranie špinavých peňazí –

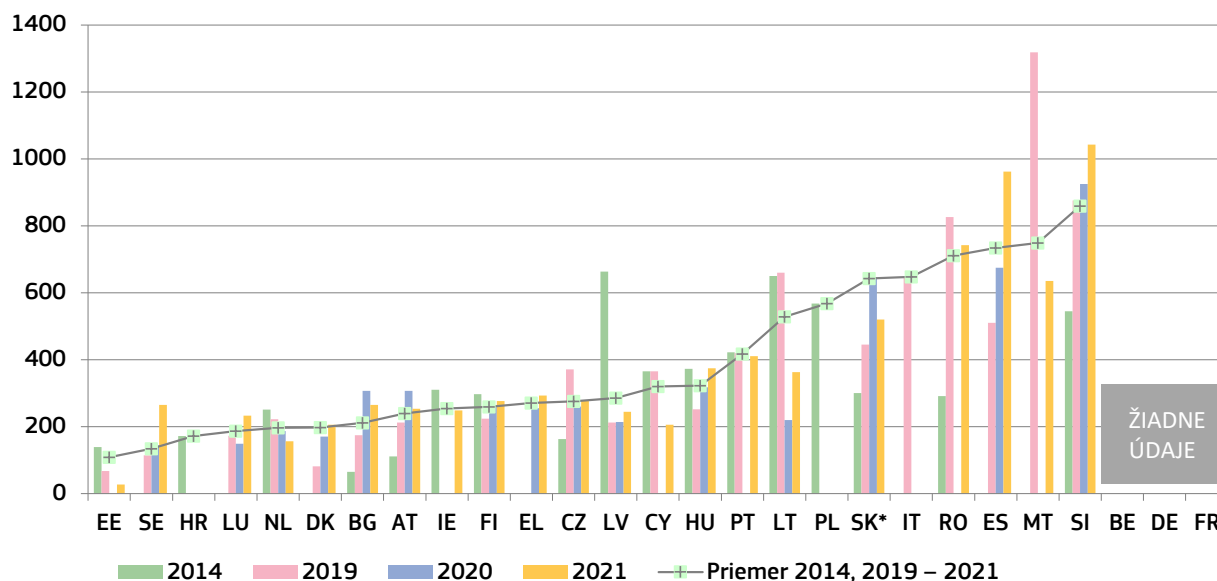
Okrem toho, že sa páchatelia pripravujú o zdroje na páchanie protizákonnej činnosti, je boj proti praniu špinavých peňazí rozhodujúci pre dobrý stav, integritu a stabilitu finančného sektora, dôveru vo finančný systém a spravodlivú hospodársku súťaž na jednotnom trhu ⁽⁵¹⁾. Pranie špinavých peňazí môže odrádzať zahraničných investorov, narúšať medzinárodné kapitálové toky a negatívne ovplyvňovať makroekonomickú výkonnosť krajiny, v dôsledku čoho dochádza k znižovaniu úrovne blahobytu, a teda odčerpávaniu zdrojov z produktívnejších hospodárskych činností ⁽⁵²⁾. V smernici o boji proti praniu špinavých peňazí sa od členských štátov vyžaduje, aby viedli štatistiky o účinnosti svojich systémov na boj proti praniu špinavých peňazí alebo financovaniu terorizmu ⁽⁵³⁾. V spolupráci s členskými štátmi sa údaje zhromaždili pomocou aktualizovaného dotazníka o súdnych fázach vnútroštátnych režimov boja proti praniu špinavých peňazí. Na obrázku č. 22 sa znázorňuje priemerná dĺžka konania súdov prvej inštancie, ktoré sa zaoberali trestnými činmi prania špinavých peňazí.

⁵¹ Odôvodnenie 2 smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2015/849 z 20. mája 2015 o predchádzaní využívaniu finančného systému na účely prania špinavých peňazí alebo financovania terorizmu.

⁵² Informačný prehľad MMF, 8. marca 2018: <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2016/08/01/16/31/Fight-Against-Money-Laundering-the-Financing-of-Terrorism>.

⁵³ Článok 44 ods. 1 smernice (EÚ) 2015/849. Pozri aj revidovaný článok 44 v smernici (EÚ) 2018/843, ktorá nadobudla účinnosť v júni 2018 a ktorú musia členské štáty vykonať do januára 2020.

Obrázok č. 22: Pranie špinavých peňazí: priemerná dĺžka súdneho konania v rokoch 2014, 2019 – 2021(*) (prvá inštancia/dni) (zdroj: Európska komisia a skupina expertov na problematiku boja proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu)

(*) Žiadne údaje za rok 2021: **BE, DE, FR, HR, IT a RO**. **BG**: priemerná dĺžka konaní sa vypočítala odo dňa začatia súdneho konania do dňa vydania rozhodnutia súdu v mesiacoch; **PT**: pri každom súdnom okrese sa v databáze filtrovalo podľa príslušných kritérií s cieľom získať informácie týkajúce sa spisov súvisiacich s práním špinavých peňazí; pokiaľ ide o priemerný počet dní, zväžil sa dátum porušenia právnych predpisov a dátum konečného rozhodnutia alebo ukončenia konania; **CY**: v závažných veciach prerokúvaných pred porotným súdom sa rozhoduje priemerne do jedného roka. V menej závažných veciach prerokúvaných pred okresnými súdmi sa rozhoduje dlhšie; **SK***: údaje zodpovedajú priemernej dĺžke celých konaní, teda vrátane odvolacieho súdu.

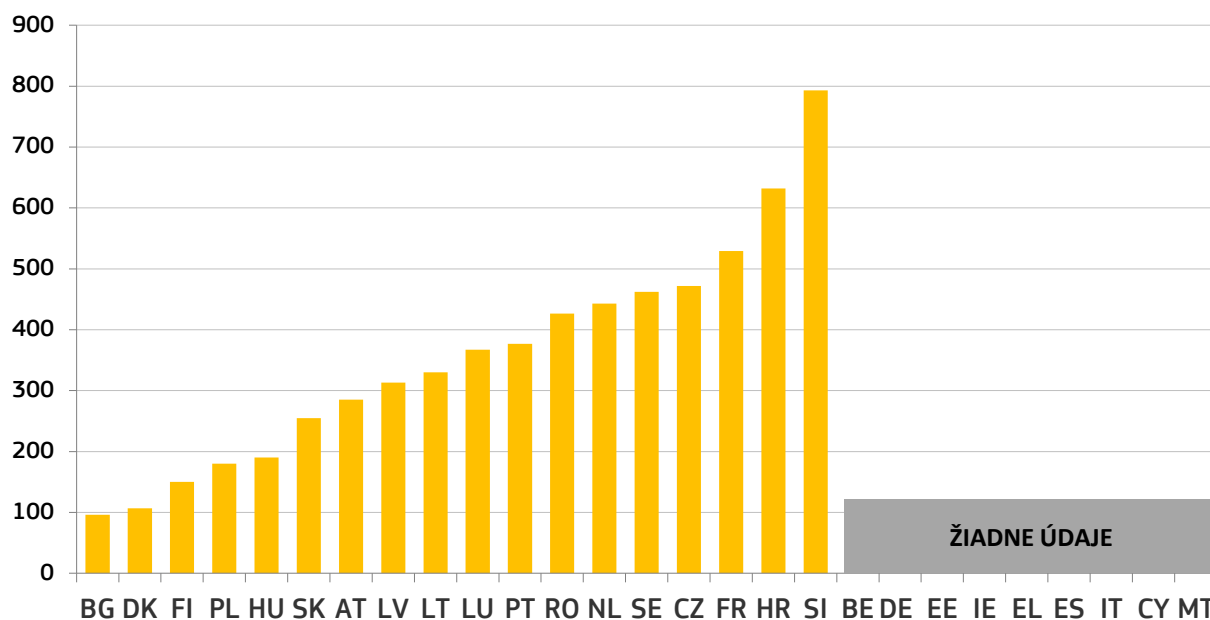
– Boj proti korupcii –

Korupcia je prekážkou udržateľného hospodárskeho rastu, odvádza zdroje od produktívnych výsledkov, oslabuje efektívnosť verejných výdavkov a prehľbuje sociálne nerovnosti. Bráni účinnému a bezproblémovému fungovaniu jednotného trhu, vytvára neistotu pri podnikaní a brzdi investície. Jej riešenie je mimoriadne zložité, pretože na rozdiel od väčšiny trestných činov chcú obe strany zapojené do prípadu korupcie zachovať tajomstvo, čo prispieva k všeobecným ťažkostiam pri kvantifikácii rozsahu korupcie v ktorejkoľvek krajine. Korupcia je obzvlášť závažná trestná činnosť s cezhraničným rozmerom, ktorou sa zaoberá článok 83 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie, a možno ju účinne riešiť len spoločnými minimálnymi pravidlami v celej Európskej únii. Európska komisia prijala 3. mája 2023 návrh smernice o boji proti korupcii prostredníctvom trestného práva a spoločné oznámenie o boji proti korupcii⁽⁵⁴⁾. Návrhom smernice sa aktualizujú a harmonizujú pravidlá EÚ týkajúce sa vymedzenia trestných činov korupcie a trestov za ne, aby sa zabezpečili prísne normy na boj proti celej škále trestných činov korupcie (t. j. úplatkárstvo, ale aj sprenevera, obchodovanie s vplyvom, zneužitie funkcie, ako aj marenie spravodlivosti a neoprávnené obohatenie v súvislosti s trestnými činmi korupcie) s cieľom lepšie predchádzať korupcii a zlepšiť presadzovanie práva. V spolupráci s členskými

⁵⁴ Návrh smernice o boji proti korupcii COM(2023) 234 a spoločné oznámenie o boji proti korupcii JOIN(2023) 12 final.

štátmi bol vypracovaný nový dotazník na zber údajov o dĺžke súdnych konaní na súdoch prvej inštancie týkajúcich sa prípadov úplatkárstva, ktorý je uvedený na obrázku č. 23 ⁽⁵⁵⁾.

Obrázok č. 23: Korupcia (úplatkárstvo): priemerná dĺžka súdneho konania v roku 2021 (*)
(prvá inštancia/dni) (zdroj: Európska komisia a národné kontaktné miesta pre boj proti korupcii)

(*) **MT** a **CY** na túto otázku neodpovedali. V prípade **BE**, **EE**, **DE**, **IE**, **EL**, **ES** a **IT** nie je k dispozícii presný počet dní. **NL**: priemerná lehota na spracovanie 27 vecí je 443 dní. Obžaloba/predvolanie v tomto východiskovom bode však ešte nie je konečné a vec často ešte nie je pripravená na súdne konanie, takže trvá určitý čas, kým sa predloží na pojednávanie. Ak je východiskovým bodom prvé pojednávanie a koncovým bodom je dátum vydania konečného rozsudku (sudcom prvej inštancie), potom je priemerná lehota na spracovanie uvedených vecí 100 dní.

⁵⁵ Tento prvý zber údajov sa zameriaval na trestné súdy prvej inštancie, ktoré zvyčajne najviac prispievajú k celkovej dĺžke trestného konania až do vydania konečného rozsudku.

3.1.4. Závěry týkající se efektivnosti justičních systémů

Efektivní justiční systém řadí zátěžnost a nevybavené případy a vydává rozhodnutí bez zbytečného zdržení. Hlavními ukazovateli použitými v porovnávacím přehledu EÚ v oblasti justice na preskumání efektivnosti justičních systémů jsou proto **délka konání** (odhadovaný nebo průměrný čas potřebný na vyřešení věci v dnech), **míra vyřešení věcí** (poměr počtu vyřešených věcí k počtu nových věcí) a počet **probíhajících konání** (které ku konci roku ještě třeba řešit).

Všeobecné údaje o efektivnosti

Porovnávací přehled EÚ v oblasti justice z roku 2023 obsahuje údaje o efektivnosti za deset let (2012 – 2021). Toto časové období umožňuje identifikovat určité trendy a zohledňuje skutečnost, že reformy v oblasti justice si často vyžadují čas na prokázání jejich vlivu.

Z údajů o občanskoprávních, obchodních a správních konáních od roku 2012 do roku 2021 vyplývá, že trendy byly ve většině případů příznivé. Po snížení efektivnosti zaznamenané v roce 2020 pravděpodobně v důsledku pandemie COVID-19 se v roce 2021 zaznamenal návrat k úrovním efektivnosti z roku 2019. To prokazuje účinek opatření, která přijali členské státy na zavedení různých forem hybridního pracovního času nebo práce přes internet s cílem zachovat fungování soudů napřík probíhající pandemií COVID-19 v roce 2021.

Určitý příznivý vývoj možno pozorovat v členských státech, které byly v rámci evropského semestra posouzeny jako země čelící osobitným problémem⁽⁵⁶⁾.

- Z existujících údajů za tyto členské státy vyplývá, že od roku 2012 a napřík pandemií COVID-19 se v 12 členských státech **délka soudních konání v první instanci** v široké kategorii „všetkých konání“ (obrázek č. 5) a v kategorii „občanskoprávních a obchodních sporových konání“ (obrázek č. 6) nadále zkracovala nebo zůstala nezměněná. Z obrázků č. 5 a 6 vyplývá, že v deseti členských státech se délka konání zkrátila, v některých případech pod úroveň z roku 2019. Přibližně v sedmi z těchto členských států se délka správních konání (obrázek č. 8) od roku 2012 zkrátila nebo zůstala nezměněná. Zkrácení délky správních konání v roce 2021 se celkově zaznamenalo v 15 členských státech.
- V porovnávacím přehledu se uvádějí údaje o **délce konání na súdech všech instancí** v občanskoprávních a obchodních sporových konáních (obrázek č. 7), jako i v správních konáních (obrázek č. 9). Z údajů vyplývá, že v pěti členských státech, které byly identifikovány jako země čelící problémem s délkou konání na súdech první instance, fungují efektivnější súde vyšších instancí. V dalších pěti členských státech, které čelí problémem, konání na súdech vyšších instancí však v průměru trvají dokonce déle než na súdech první instance.

⁵⁶

HR, IT, CY, HU, MT, PL, PT a SK, které dostali doporučení v rámci evropského semestra 2020, a BE, BG, IE, EL, ES, RO a SI, v případě kterých byly problémy zohledněny v odůvodněních doporučení pro jednotlivé země na rok 2020 a v správách o jednotlivých zemích.

Rozdíly ve výsledcích po analýze deseti let možno vysvětlit kontextovými faktory (rozdíly nad 10 % v počtu nových případů nejsou neobvyklé) nebo systémovými nedostatky (nedostatečná pružnost a schopnost reagovat nebo nezrovnalosti v reformním procesu).

- V širokej kategórii „všetkých konaní“ a v kategórii „občianskoprávných a obchodných sporových konaní“ (obrázky č. 10 a 11) sa od minulého roka zvýšil celkový počet členských štátov, v ktorých je **miera vyriešenia vecí** vyššia ako 100 %, čo predstavuje od roku 2020 výrazné zlepšenie. 21 členských štátov vrátane tých, ktoré čelia problémom, v roku 2021 uviedlo vysokú mieru vyriešenia vecí (viac ako 97 %). To znamená, že súdy dokážu vo všeobecnosti zvládnuť nové veci v týchto kategóriách. V správnych konaniach (obrázok č. 12) zostala miera vyriešenia vecí v roku 2021 v desiatich členských štátoch vo všeobecnosti rovnaká ako v roku 2020. Zatiaľ čo v správnych konaniach je miera vyriešenia vecí vo všeobecnosti nižšia ako v iných kategóriách konaní, päť členských štátov naďalej dosahuje pokrok. Konkrétne sedem členských štátov čeliacich problémom vykazuje od roku 2012 nárast miery vyriešenia vecí v správnych konaniach.
- Od roku 2012 sa situácia nezmenila alebo sa naďalej zlepšuje v piatich členských štátoch, ktoré čelia najzásadnejším problémom s **nevybavenými vecami**, a to bez ohľadu na kategóriu konaní. V roku 2021 napriek nárastu počtu prebiehajúcich konaní sa v členských štátoch počet prebiehajúcich konaní nezmenil v občianskoprávných a obchodných sporových konaniach (obrázok č. 14) a v správnych konaniach (obrázok č. 15). Napriek tomu pretrvávajú výrazné rozdiely medzi členskými štátmi, v ktorých je pomerne málo prebiehajúcich konaní, a členskými štátmi s vysokým počtom prebiehajúcich konaní.

Efektívnosť v špecifických oblastiach práva EÚ

Údaje o priemernej dĺžke konaní v špecifických oblastiach práva EÚ (obrázky č. 16 – 23) poskytujú prehľad o fungovaní justičných systémov v konkrétnych druhoch obchodných sporov.

Údaje o efektívnosti v špecifických oblastiach práva EÚ sa zbierajú na základe úzko vymedzených scenárov, takže počet relevantných konaní môže byť nízky. V porovnaní s vypočítanou dĺžkou konania uvedenou vo všeobecných údajoch o efektívnosti však tieto údaje vyjadrujú skutočnú priemernú dĺžku všetkých relevantných konaní v špecifických oblastiach v príslušnom roku. Stojí za povšimnutie, že členské štáty, ktoré sa na základe všeobecných údajov o efektívnosti nezaraďujú medzi krajiny čeliace problémom, uvádzajú výrazne vyššiu priemernú dĺžku konaní v špecifických oblastiach práva EÚ. Súčasne sa môžu značne líšiť aj dĺžky konaní v rôznych špecifických oblastiach v tom istom členskom štáte.

Ďalší údaj zavedený v tomto roku sa zameriava na dĺžku trestných konaní, najmä tých, ktoré sa týkajú úplatkárstva, čo poukazuje na úroveň efektívnosti v tejto oblasti práva EÚ.

A napokon sa porovnávací prehľad z roku 2023 opiera o efektívnosť celkového rámca presadzovania práva. Napríklad v konaniach týkajúcich sa práva hospodárskej súťaže je graf zameraný na dĺžku konaní pred vnútroštátnym orgánom na ochranu hospodárskej súťaže a súdneho preskúmania rozhodnutí tohto orgánu. Je to dôležité pre priaznivé podnikateľské a investičné prostredie, keďže sa tak zabezpečuje včasné vyriešenie vecí a presadzovanie práv.

Údaje o špecifických oblastiach práva EÚ poukazujú na tieto trendy:

- Pokiaľ ide o **súdne preskúmanie konaní týkajúcich sa hospodárskej súťaže** (obrázok č. 16), hoci sa celková zaťaženosť, ktorej čelia súdy v celej EÚ, zvýšila, súdne preskúmanie sa v štyroch členských štátoch skrátilo alebo jeho dĺžka zostala nezmenená, zatiaľ čo v siedmich členských štátoch sa predĺžilo. Napriek mierne priaznivému trendu šesť členských štátov uviedlo v roku 2021 priemernú dĺžku presahujúcu 1 000 dní. Pokiaľ ide o **konania pred vnútroštátnymi orgánmi na ochranu hospodárskej súťaže**, sedem členských štátov uviedlo, že konania trvali kratšie než 1 000 dní.

Spomedzi členských štátov, v prípade ktorých sa uvádza, že čelia problémom s efektívnosťou súdneho preskúmania konaní týkajúcich sa hospodárskej súťaže, tri členské štáty patria medzi tie efektívnejšie, pokiaľ ide o konania pred vnútroštátnymi orgánmi na ochranu hospodárskej súťaže.

- V oblasti **elektronických komunikácií** (obrázok č. 18) sa zaťaženosť súdov v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi znížila, pričom naďalej pokračoval priaznivý trend v súvislosti so skracovaním dĺžky konaní pozorovaný v roku 2020. V roku 2021 zaznamenalo 13 členských štátov skrátenie priemernej dĺžky konaní alebo nezmenený stav v porovnaní s rokom 2020, pričom len dva členské štáty zaznamenali predĺženie.
- V oblasti **konaní týkajúcich sa porušenia práv ochrannej známky EÚ** (obrázok č. 19) sa celková zaťaženosť v roku 2021 naďalej znižovala. Zatiaľ čo deväť členských štátov si dokázalo so zaťažením lepšie poradiť a zaznamenali skrátené alebo nezmenené dĺžky konaní, dva členské štáty však zaznamenali jednoznačné predĺženie priemernej dĺžky konaní.
- V oblasti **práva EÚ na ochranu spotrebiteľa** možno pozorovať možný kombinovaný účinok konaní reťazca presadzovania práva pozostávajúci zo správneho konania aj súdneho preskúmania (obrázky č. 20 a 21). Päť členských štátov uviedlo, že v roku 2021 trvalo ich orgánom na ochranu spotrebiteľa dospieť k rozhodnutiu vo veci týkajúcej sa práva EÚ na ochranu spotrebiteľa v priemere menej ako tri mesiace, zatiaľ čo v ďalších deviatich členských štátoch im to trvalo viac ako šesť mesiacov. Ak boli rozhodnutia orgánov na ochranu spotrebiteľa napadnuté na súde, v roku 2021 sa trendy v oblasti dĺžky súdneho preskúmania správnych rozhodnutí do veľkej miery líšili, pričom v porovnaní s rokom 2020 došlo v siedmich členských štátoch k predĺženiu a v šiestich členských štátoch k skráteniu. V dvoch členských štátoch priemerná dĺžka súdneho preskúmania stále presahuje 1 000 dní.
- Účinné opatrenia na boj proti **praniu špinavých peňazí** majú zásadný význam z hľadiska ochrany finančného systému, zabezpečenia spravodlivej hospodárskej súťaže a zabránenia nepriaznivým hospodárskym dôsledkom. Neprimerane dlhé súdne konania môžu narušiť schopnosť EÚ bojovať proti praniu špinavých peňazí/znížiť účinnosť úsilia v tejto oblasti. Na obrázku č. 22 sa uvádzajú aktualizované údaje o dĺžke súdnych konaní v súvislosti s trestnými činmi prania špinavých peňazí. Z toho vyplýva, že zatiaľ čo v 15 členských štátoch súdne konania v prvej inštancii trvajú priemerne rok, v siedmich členských štátoch trvajú priemerne dva roky a v dvoch členských štátoch trvajú priemerne 3,5 roka⁽⁵⁷⁾.
- **Korupcia** je obzvlášť závažná trestná činnosť s cezhraničným rozmerom. Má negatívne hospodárske dôsledky a možno ju účinne riešiť len spoločnými minimálnymi pravidlami v celej EÚ. V tohtoročnom porovnávacom prehľade sa uvádza prvý súbor údajov o dĺžke súdnych konaní týkajúcich sa prípadov úplatkárstva. Na obrázku č. 23 sú uvedené rôzne úrovne dostupnosti údajov medzi členskými štátmi a rozdiely v priemernej dĺžke konaní pred trestnými súdmi prvej inštancie. V 12 členských štátoch sa konanie ukončí približne do jedného roka, zatiaľ čo vo zvyšných piatich členských štátoch, za ktoré sú k dispozícii údaje, by konanie mohlo trvať približne až štyri roky. Zložitnosť stíhania trestných činov úplatkárstva a rozhodovanie o nich celkovo odráža závažnú povahu tejto trestnej činnosti, čo sa odráža aj v dĺžke konania.

57

Smernicou Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1673 z 23. októbra 2018 o boji proti praniu špinavých peňazí prostredníctvom trestného práva sa odstránia právne prekážky, ktoré môžu oddialiť trestné stíhanie, napríklad pravidlo, podľa ktorého sa trestné stíhanie za pranie špinavých peňazí môže začať až vtedy, keď sa ukončí konanie týkajúce sa predikatívneho trestného činu. Členské štáty mali smernicu transponovať do 8. decembra 2020.

3.2. Kvalita justičných systémov

Neexistuje jednotný spôsob merania kvality justičných systémov. V porovnávacom prehľade EÚ v oblasti justície z roku 2023 sa pokračuje v skúmaní faktorov, ktoré sú všeobecne uznávané za relevantné z hľadiska zvyšovania kvality justície. Rozdeľujú sa do štyroch kategórií:

1. prístupnosť spravodlivosti pre občanov a podniky;
2. primerané finančné a ľudské zdroje;
3. zavedenie nástrojov hodnotenia;
4. digitalizácia.

3.2.1. Prístupnosť

Prístupnosť sa vyžaduje v rámci celého justičného reťazca, aby ľudia mohli získavať relevantné informácie – o justičnom systéme, o spôsobe, ako podať žalobu, a súvisiacich finančných aspektoch, ako aj o stave konania až do jeho konca – a aby bol rozsudok prístupný online.

– *Právna pomoc, súdne poplatky a právne poplatky* –

Náklady súdneho sporu predstavujú kľúčový faktor, ktorý určuje prístup k spravodlivosti. Vysoké náklady súdneho sporu vrátane súdnych⁽⁵⁸⁾ a právnych poplatkov⁽⁵⁹⁾ môžu sťažovať prístup k spravodlivosti. Náklady súdneho sporu v občianskoprávných a obchodných veciach nie sú na úrovni EÚ harmonizované. Keďže sa riadia vnútroštátnymi právnymi predpismi, v jednotlivých členských štátoch sa líšia.

Prístup k právnej pomoci je základným právom zakotveným v Charte základných práv EÚ⁽⁶⁰⁾. Umožňuje prístup k spravodlivosti osobám, ktoré by nedokázali znášať náklady súdneho sporu. Väčšina členských štátov poskytuje právnu pomoc na základe príjmu žiadateľa⁽⁶¹⁾.

Na obrázku č. 24 je znázornená dostupnosť úplnej alebo čiastočnej právnej pomoci v konkrétnej spotrebiteľskej veci s hodnotou sporu vo výške 6 000 EUR. Uvádza sa v ňom porovnanie hraníc príjmu na poskytnutie právnej pomoci s hranicou chudoby podľa Eurostatu v každom členskom štáte v percentuálnom vyjadrení⁽⁶²⁾. Ak je napríklad prah na poskytnutie právnej pomoci na úrovni 20 %, znamená to, že žiadateľ s príjmom o 20 % vyšším ako príslušná hranica chudoby pre jeho členský štát podľa Eurostatu bude stále oprávnený na poskytnutie právnej pomoci. Ak je však prah

⁵⁸ Súdne poplatky sa chápu ako suma, ktorú je potrebné zaplatiť, aby sa mohlo začať konanie pred súdom alebo tribunálom v inej ako trestnej veci.

⁵⁹ Právne poplatky predstavujú odmenu advokátom za služby poskytované klientom.

⁶⁰ Článok 47 ods. 3 Charty základných práv EÚ.

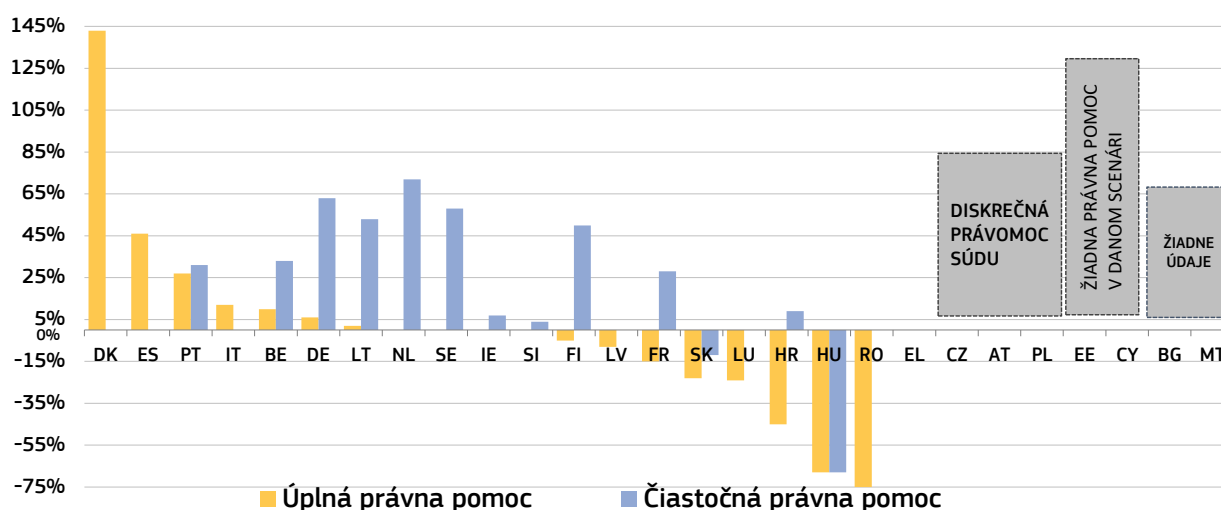
⁶¹ Členské štáty používajú rôzne metódy na stanovenie prahovej hodnoty oprávnenosti, napr. rôzne referenčné obdobia (mesačné/ročné príjmy). 14 členských štátov má stanovenú aj prahovú hodnotu súvisiacu s osobným kapitálom žiadateľa. To sa však pre tento údaj nezohľadňuje. V BE, BG, IE, ES, FR, HR, HU, LT, LU, NL a PT majú určité skupiny ľudí (napr. jednotlivci, ktorí poberajú určité dávky) automaticky nárok na poskytnutie právnej pomoci v občianskoprávných/obchodných sporoch. Dodatočné kritériá, ktoré členské štáty môžu použiť, napríklad skutková podstata, sa v tomto údaji nezohľadňujú. Aj keď to priamo s údajom nesúvisí, v niekoľkých členských štátoch (AT, CZ, DE, DK, IT, NL, PL, SI) sa právna pomoc neobmedzuje na fyzické osoby.

⁶² S cieľom získať porovnateľné údaje je hranica chudoby podľa Eurostatu pre každý členský štát prevedená na mesačný príjem. Miera rizika chudoby je stanovená na úrovni 60 % mediánu národného ekvivalentného disponibilného príjmu domácnosti. Európsky prieskum o príjmoch a životných podmienkach, tabuľka Eurostatu ilc_li01, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_li01/default/table?lang=en.

na poskytnutie právnej pomoci na mínusovej úrovni, znamená to, že osoba s príjmom nižším ako príslušná hranica chudoby nemusí byť oprávnená na poskytnutie právnej pomoci.

Deväť členských štátov uplatňuje systém právnej pomoci, ktorý zabezpečuje 100 % pokrytie trov súvisiacich s právnym sporom (úplná právna pomoc), doplnený systémom pokrývajúcim čiastkové trovy (čiastočná právna pomoc), pričom pri systéme čiastočnej právnej pomoci sa uplatňujú iné kritériá oprávnenosti než pri systéme úplnej právnej pomoci. Desiat členských štátov uplatňuje iba systém úplnej alebo iba systém čiastočnej právnej pomoci. V troch členských štátoch majú sudy pri poskytovaní právnej pomoci diskrečnú právomoc.

Obrázok č. 24: Hranica príjmu na poskytnutie právnej pomoci v konkrétnej spotrebiteľskej veci, 2022 (*) (rozdiely v % oproti hranici chudoby podľa Eurostatu) [zdroj: Európska komisia a Rada advokátskych komôr a združení právnikov Európy (CCBE)⁽⁶³⁾]

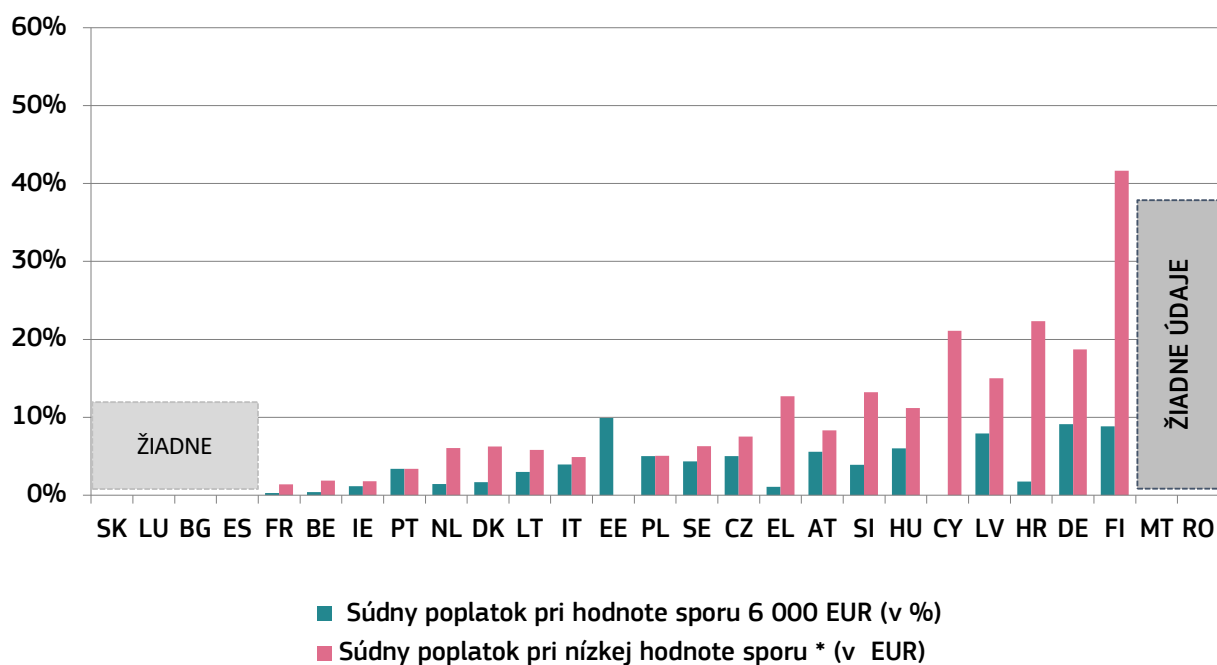
(*) Výpočty sú založené na hodnotách miery rizika chudoby (AROP) v roku 2021. **BE, DE, ES, FR, HR, IE, IT, LT, LU, NL, SI, SK, FI:** právna pomoc musí zohľadňovať aj disponibilné aktíva žiadateľa; **EE:** rozhodnutie o poskytnutí právnej pomoci nie je založené na výške finančných zdrojov žiadateľa; **EL:** príjmom právnej pomoci je osoba, ktorej ročný príjem z kapitálového majetku nepresahuje dve tretiny najnižšieho ročného platu, ako sa stanovuje v existujúcich právnych predpisoch.

⁶³

Údaje za rok 2022 sú zozbierané z odpovedí členov Rady advokátskych komôr a združení právnikov v Európe (CCBE) na dotazník na základe tohto konkrétneho scenára: spor spotrebiteľa so spoločnosťou (uviedli sa dve rozličné hodnoty sporu, a to: 6 000 EUR a hranica rizika chudoby za každý členský štát podľa Eurostatu). Vzhľadom na to, že podmienky na poskytnutie právnej pomoci závisia od situácie žiadateľa, sa použil tento scenár: slobodný, 35-ročný zamestnanec bez závislých osôb alebo bez poistenia právnej ochrany, s pravidelným príjmom a prenájatým bytom.

21 členských štátov vyžaduje, aby účastníci konania pri začatí súdneho konania zaplatili súdny poplatok. Prijemcovia právnej pomoci sú často oslobodení od súdnych poplatkov. Len v šiestich členských štátoch (Bulharsko, Estónsko, Holandsko, Írsko, Poľsko a Slovinsko) sú príjemcovia právnej pomoci automaticky oslobodení od súdnych poplatkov. V Česku o oslobodení príjemcu právnej pomoci od povinnosti zaplatiť súdny poplatok rozhoduje v každom jednotlivom prípade súd. V Luxembursku nemusia účastníci sporu, ktorí využívajú právnu pomoc, zaplatiť úradný poplatok ako navrhovateľ. Na obrázku č. 25 sa porovnáva pre uvedené dva scenáre výška súdnych poplatkov ako podiel hodnoty sporu. Ak sú napríklad súdne poplatky uvedené na obrázku ďalej na úrovni 10 % sporu v hodnote 6 000 EUR, spotrebiteľ bude musieť na začatie súdneho konania zaplatiť súdny poplatok vo výške 600 EUR. Nízka hodnota sporu je založená na hranici rizika chudoby podľa Eurostatu pre každý členský štát.

Obrázok č. 25: Súdny poplatok na začatie súdneho konania v konkrétnej spotrebiteľskej veci, 2022 (*) (výška súdneho poplatku ako podiel hodnoty sporu) [zdroj: Európska komisia a Rada advokátskych komôr a združení právnikov Európy (CCBE)⁽⁶⁴⁾]

(*) Výpočty sú založené na hodnotách miery rizika chudoby (AROP) v roku 2021. „Nízka hodnota sporu“ je hodnota, ktorá zodpovedá hranici chudoby podľa Eurostatu pre jednu osobu v každom členskom štáte prevedenej na mesačný príjem (napr. v roku 2021 sa táto hodnota pohybovala od 242 EUR v RO do 2 124 EUR v LU); EE, PT: nie sú k dispozícii žiadne údaje o súdnom poplatku v prípade nízkej hodnoty sporu; NL: výška súdnych poplatkov sa vypočíta podľa účastníka sporu s ročným príjmom nižším ako 29 400 EUR.

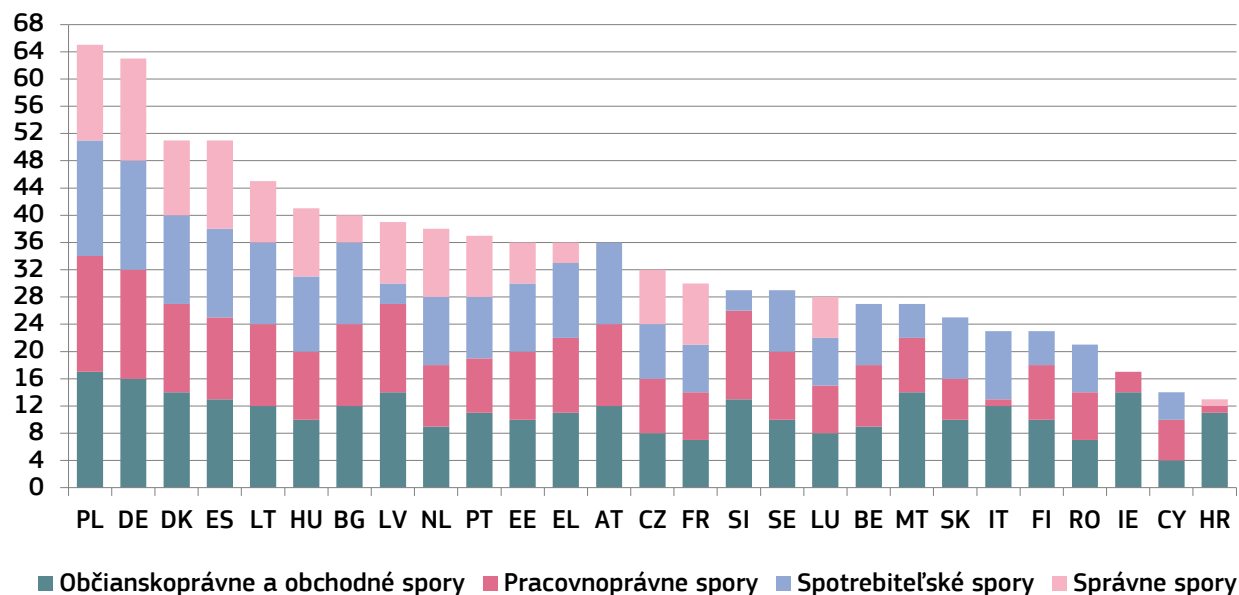
⁶⁴

Údaje, ktoré sa týkajú hraníc príjmu platných v roku 2022, boli získané prostredníctvom dotazníkov určených členom Rady advokátskych komôr a združení právnikov Európy (CCBE) na základe tohto scenára: spotrebiteľský spor medzi jednotlivcom a spoločnosťou (uviedli sa dve rozličné hodnoty sporu, a to: 6 000 EUR a hranica rizika chudoby za každý členský štát podľa Eurostatu).

– Prístup k alternatívnym metódam riešenia sporov –

Na obrázku č. 26 je znázornené úsilie členských štátov zamerané na podporu dobrovoľného používania alternatívnych metód riešenia sporov (ARS) s konkrétnymi stimulmi. Tieto sa môžu líšiť podľa oblasti práva (⁶⁵).

Obrázok č. 26: Podpora a stimulácia využívania metód ARS, 2022 (*) [zdroj: Európska komisia (⁶⁶)]

(*) Možné maximum: 68 bodov. Súhrnné ukazovatele založené na týchto ukazovateľoch: 1. webové sídlo s informáciami o ARS; 2. osvetové kampane v médiách; 3. brožúry pre širokú verejnosť; 4. súd zabezpečuje na požiadanie osobitné informačné stretnutia o ARS; 5. koordinátori ARS/mediácie na súdoch; 6. zverejnenie hodnotení týkajúcich sa využívania ARS; 7. zverejnenie štatistík o využívaní ARS; 8. právna pomoc pokrýva čiastočne alebo úplne náklady spojené s ARS; 9. úplná alebo čiastočná náhrada súdnych poplatkov vrátane kolokovného, ak je ARS úspešná; 10. na postupy ARS nie je potrebný advokát; 11. sudca môže vystupovať ako mediátor; 12. dohodu, ktorú dosiahli účastníci konania, možno presadiť prostredníctvom súdu; 13. možnosť začať konanie/podať žalobu a predložiť listinný dôkaz online; 14. účastníci konania môžu byť informovaní o začatí a jednotlivých krokoch konania elektronicky; 15. možnosť online úhrady príslušných poplatkov; 16. využívanie technológií (aplikácií umelej inteligencie, chatbotu) na uľahčenie predloženia a riešenia sporov a 17. iné prostriedky. Za každý z týchto 17 ukazovateľov sa prideliť jeden bod za každú oblasť práva. **IE**: správne konania patria do kategórie občianskoprávných a obchodných konaní; **EL**: ARS existuje v postupoch verejného obstarávania na odvolacích správnych súdoch; **ES**: ARS je povinné v pracovnoprávných veciach; **PT**: v občianskoprávných a obchodných sporoch sa súdne poplatky preplácajú iba v prípade zmierovacích sporov; **SK**: slovenský právny poriadok nepodporuje využívanie ARS na administratívne účely; **FI**: spotrebiteľské a pracovnoprávne spory sa takisto považujú za občianskoprávne konania; **SE**: pokiaľ ide o ARS, sudcovia majú procesnú diskrečnú právomoc; pokus o zmier, ak to nie je nevhodné z hľadiska povahy konania, je povinnou úlohou sudcu.

– Osobitné mechanizmy na zabezpečenie prístupu k spravodlivosti –

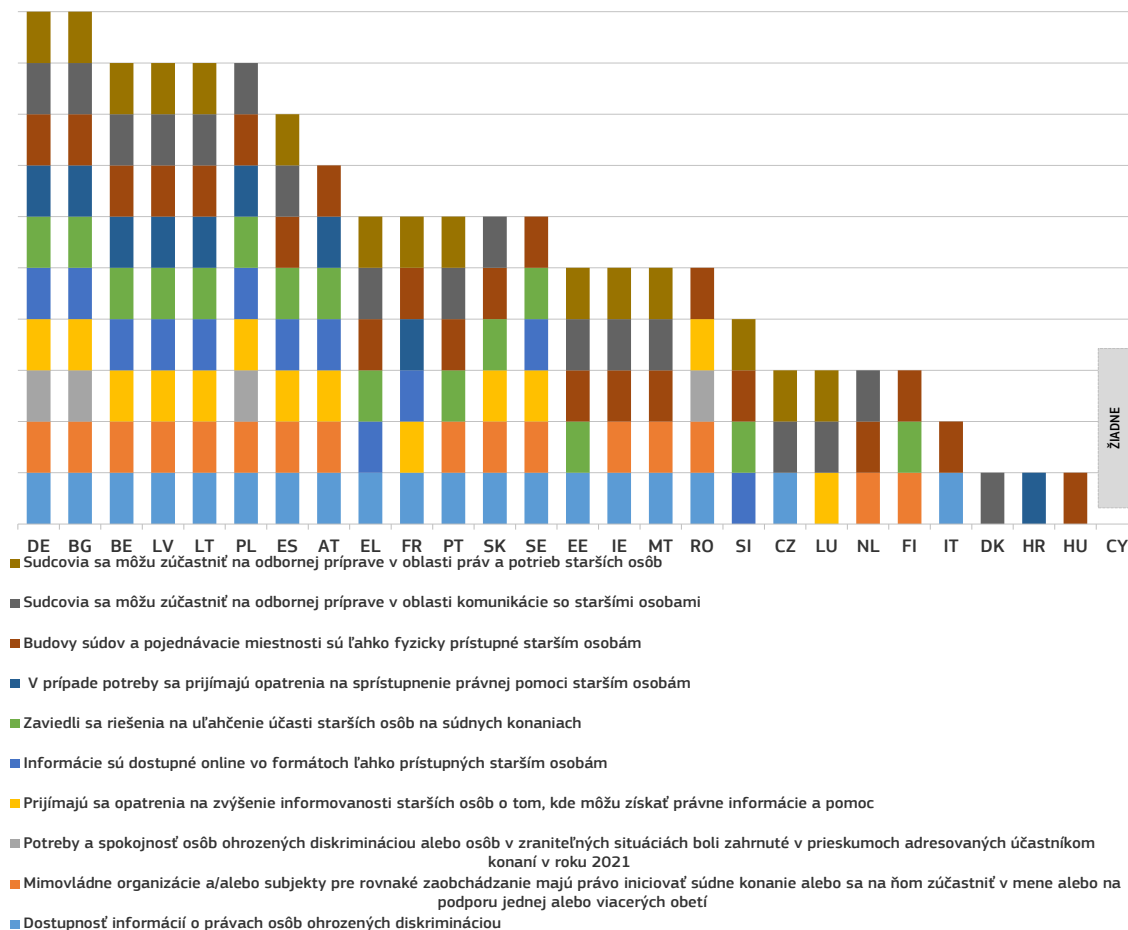
⁶⁵ Metódy na podporu a stimuláciu využívania ARS nezahŕňajú povinné požiadavky na využívanie ARS pred konaním na súde. Takéto požiadavky môžu vyvolať obavy, pokiaľ ide o ich zlučiteľnosť s právom na účinný prostriedok nápravy na súde zakotveným v Charte základných práv Európskej únie.

⁶⁶ Údaje za rok 2022 získané v spolupráci so skupinou kontaktných osôb pre vnútroštátne justičné systémy.

V porovnávacom prehľade EÚ v oblasti justície z roku 2022 sa uvádza samostatný údaj o osobitných mechanizmoch na uľahčenie rovnakého prístupu osôb so zdravotným postihnutím k spravodlivosti. V tomto vydaní sa ešte podrobnejšie skúmajú vybrané osobitné mechanizmy, ktoré uľahčujú rovnaký prístup k spravodlivosti pre osoby ohrozené diskrimináciou vo všeobecnosti a pre dve osobitné skupiny: staršie osoby a obeť násilia na ženách a domáceho násilia.

Z dvoch obrázkov uvedených ďalej vyplýva, aké kroky podnikol každý členský štát na uľahčenie prístupu príslušných skupín k spravodlivosti. Na obrázku č. 27 sú znázornené vybrané osobitné mechanizmy týkajúce sa osôb ohrozených diskrimináciou, ako aj starších osôb. Patrí medzi ne okrem iného dostupnosť informácií v prístupných formátoch, zabezpečenie fyzického prístupu do budov súdov a pojednávacích miestností alebo umožnenie účasti mimovládnych organizácií a subjektov pre rovnaké zaobchádzanie na súdnych konaniach v mene alebo na podporu obeť (obetí).

Obrázok č. 27: Osobitné mechanizmy na zabezpečenie prístupu osôb ohrozených diskrimináciou a starších osôb k spravodlivosti, 2022 [zdroj: Európska komisia ⁽⁶⁷⁾]

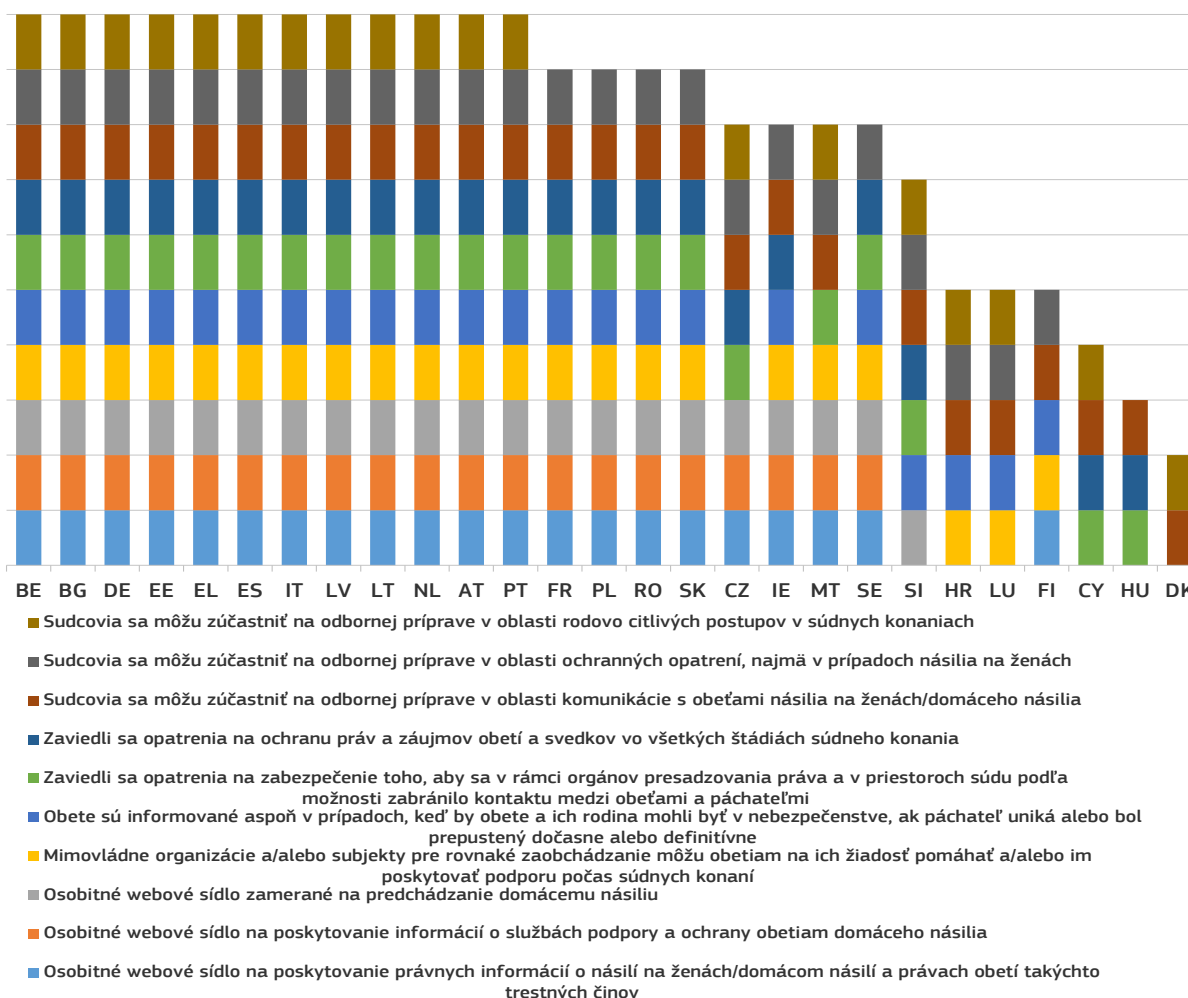

⁶⁷

Údaje za rok 2022 získané v spolupráci so skupinou kontaktných osôb pre vnútroštátne justičné systémy a Európskou sieťou odbornej justičnej prípravy.

Na obrázku č. 28 je znázornené úsilie členských štátov pri ochrane a podpore obetí násilia na ženách/domáceho násilia⁶⁸ a uľahčení ich prístupu k spravodlivosti. Prístup k spravodlivosti zohráva dôležitú úlohu v boji proti násiliu na ženách a domácomu násiliu. Koordinovaná a integrovaná reakcia súdnictva prispieva k bezpečnosti a blahu obetí a k predchádzaniu opätovnej viktimizácii.

Obrázok č. 28: Osobitné mechanizmy pre obeť násilia na ženách/domáceho násilia, 2022 (*)
[zdroj: Európska komisia (⁶⁹)]

⁶⁸ Násilie na ženách je rodovo motivované násilie, ktoré je nasmerované proti žene alebo dievčaťu, pretože je ženou alebo dievčaťom, alebo ktoré neúmerne postihuje ženy alebo dievčatá, vrátane všetkých činov takéhoto násilia, ktoré majú alebo môžu mať za následok telesnú, sexuálnu, duševnú, ale aj ekonomickú ujmu alebo utrpenie vrátane vyhrážania sa takýmito činmi, nátlaku alebo svojvoľného zbavenia slobody, či už vo verejnom alebo súkromnom živote. Domáce násilie sú všetky násilné činy, ktoré majú alebo môžu mať za následok telesnú, sexuálnu, duševnú, ale aj ekonomickú ujmu alebo utrpenie, ktoré sa vyskytujú v rámci rodiny alebo domácnosti bez ohľadu na biologické alebo právne rodinné väzby, alebo medzi bývalými alebo súčasnými manželmi alebo partnermi bez ohľadu na to, či páchateľ má alebo mal spoločné bydlisko s obeťou.

⁶⁹ Údaje za rok 2022 získané v spolupráci so skupinou kontaktných osôb pre vnútroštátne justičné systémy a Európskou sieťou odbornej justičnej prípravy.

– Vybrané právomoci subjektov pre rovnaké zaobchádzanie na pomoc obetiam diskriminácie pri získaní prístupu k spravodlivosti –

V porovnávacom prehľade EÚ v oblasti justície z roku 2023 sa prvýkrát uvádza prehľad vybraných osobitných právomocí subjektov pre rovnaké zaobchádzanie na pomoc obetiam diskriminácie pri získaní prístupu k spravodlivosti. Na obrázku č. 29 sú znázornené právomoci, ktoré majú subjekty pre rovnaké zaobchádzanie – alebo v určitých prípadoch iné osobitné subjekty – v každom členskom štáte na riešenie prípadov diskriminácie. Patrí sem okrem iného umožnenie účastníkom konania požiadať o alternatívne riešenie svojho sporu (napríklad mediačné alebo zmierovacie konanie), vydávanie záväzných rozhodnutí v prípadoch diskriminácie, konanie na súde v prípadoch diskriminácie buď v mene obetí, alebo vo vlastnom mene, prípadne predkladanie pripomienok súdu ako *amicus curiae* alebo expert v prípadoch diskriminácie. Výkon týchto právomocí v praxi sa v jednotlivých členských štátoch líši.

Obrázok č. 29: Vybrané právomoci subjektov pre rovnaké zaobchádzanie na pomoc obetiam diskriminácie pri získaní prístupu k spravodlivosti, 2022 (*) [zdroj: informácie zostavené na základe údajov zozbieraných od siete Equinet (európska sieť vnútroštátnych orgánov pre otázky rovnosti), vnútroštátnych subjektov pre rovnaké zaobchádzanie a Európskej siete právnych expertov]

Členský štát	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE
Poskytuje účastníkom konania možnosť alternatívneho riešenia sporov	●	●			●	●		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●		●		●	●	●	●	●	●
Vydáva právne záväzné rozhodnutie		●											●		●		●					●	●	●			
Zúčastňuje sa súdnych konaní	●	●		●			●		●		●	●		●			●	●	●	●	●			●	●	●	●
Predkladá pripomienky súdu	●	●	●	●			●		●	●				●	●		●		●		●	●	●		●	●	

(*) Bodka znamená, že aspoň jeden subjekt pre rovnaké zaobchádzanie v členskom štáte má príslušnú právomoc. V niektorých členských štátoch skúmané právomoci vykonáva iný subjekt ako subjekt pre rovnaké zaobchádzanie, pričom v tomto prípade tabuľka neobsahuje bodku; **BG**: podľa zákona č. 15/2022 prijatého 12. júla 2022; **CZ**: verejný ochranca práv je oprávnený konať ako *amicus curiae* len pred ústavným súdom. Nie je formálne oprávnený predkladať pripomienky súdom, ktoré rozhodujú o prípadoch diskriminácie; **ES**: podľa zákona č. 15/2022 prijatého 12. júla 2022, ktorý sa však ešte nevykonáva v plnom rozsahu.

– Súdna kontrola verejnej správy v prípade scenárov súvisiacich s podnikaním –

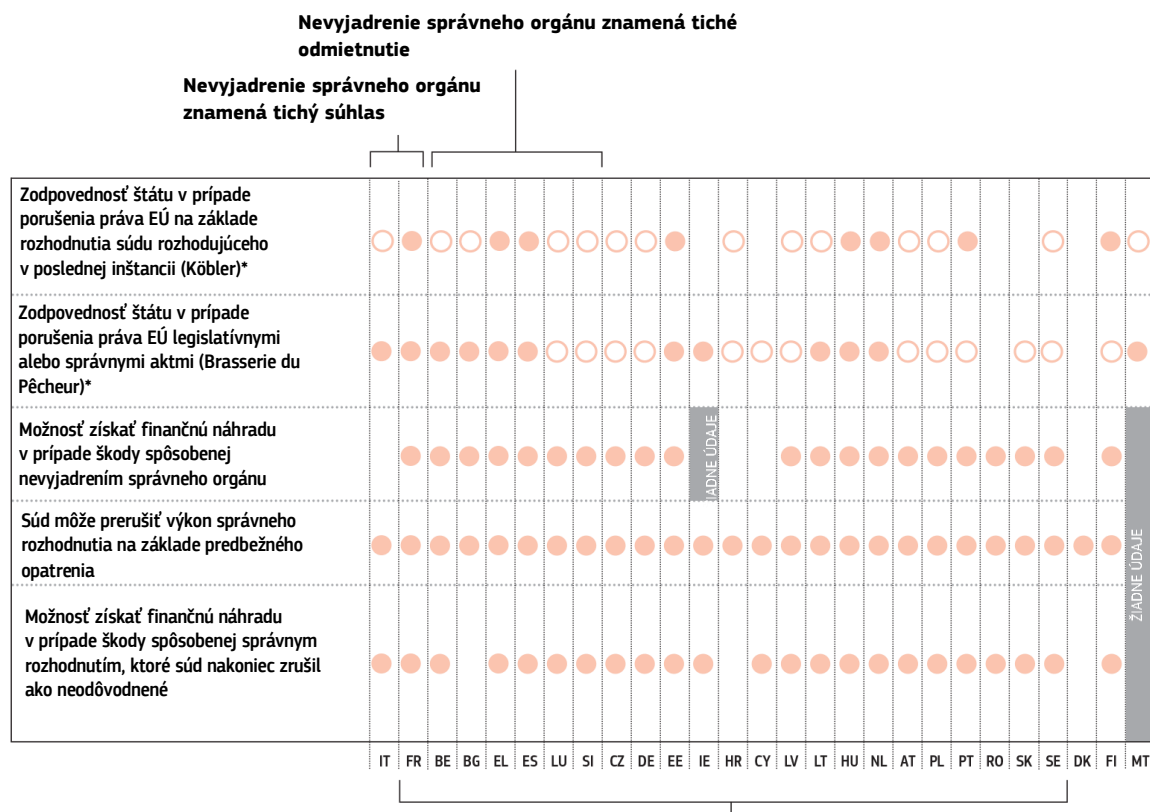
V porovnávacom prehľade EÚ v oblasti justície z roku 2023 sa podrobnejšie rozvíja prehľad vybraných právnych záruk týkajúcich sa konania alebo opomenutia správnych orgánov v scenároch súvisiacich s podnikaním⁷⁰, ktorý sa začal vo vydaní porovnávacieho prehľadu z roku 2022. Príslušné

⁷⁰

V prvom scenári orgány počas súdneho konania súvisiaceho s vyvlastnením nariadenia ťažobnej spoločnosti, aby bezodkladne zastavila ťažbu; opierajú sa o predchádzajúce sťažnosti vlastníkov domov v susednej obci, ktoré ťažobná spoločnosť už vyriešila. Ak by sa spoločnosť riadila správnym rozhodnutím, každý deň by zaznamenala ušlý zisk vo výške 8 000 EUR. Spoločnosť napadne správne rozhodnutie na súde, ktorý nakoniec zruší rozhodnutie ako neodôvodnené. V druhom scenári spoločnosť usadená v členskom štáte „B“ podá na príslušnom úrade v členskom štáte „A“ žiadosť o vydanie stavebného povolenia na stavbu maloobchodnej predajne na ploche 800 metrov štvorcových v hlavnom meste členského štátu „A“. Spoločnosť nedostane od príslušného úradu žiadne

záruky zahŕňajú súdne preskúmanie správnych rozhodnutí a predbežné opatrenia alebo možnosť získať finančnú náhradu v prípade, ak sa správny orgán nevyjadrí alebo ak je rozhodnutie neodôvodnené. Všetky tieto záruky prispievajú ku kvalite justičného systému, ktorý je zvlášť dôležitý pre podnikateľské a investičné prostredie, ako aj pre fungovanie jednotného trhu.

Obrázok č. 30: Právne záruky týkajúce sa rozhodnutí alebo nekonania správnych orgánov, 2022(*) [zdroj: Európska komisia (⁷¹)]

(*) „●“: Osobitná forma zodpovednosti štátu sa uznáva v právnom režime členského štátu a v praxi sa uplatnila aspoň v jednom súdnom konaní za posledných desať rokov; „○“: osobitná forma zodpovednosti štátu sa uznáva v právnom režime členského štátu, ale v praxi sa neuplatnila aspoň v jednom súdnom konaní za posledných desať rokov. Prázdna bunka by sa nemala chápať ako vyhlásenie týkajúce sa existencie požiadaviek podľa práva EÚ; **FR**: zatiaľ čo vo všeobecnosti nevyjadrenie správnych orgánov znamená tichý súhlas, v určitých výnimočných prípadoch uvedených v zákone to znamená tiché odmietnutie; **SK**: súd môže vo väčšine vecí prerušiť výkon správneho rozhodnutia na základe návrhu. Vnútroštátne odkazy na veci, v ktorých sa stanovila zodpovednosť štátu v prípade porušenia práva EÚ na základe rozhodnutia súdu rozhodujúceho v poslednej inštancii (Köbler); **CZ**: môžu existovať veci, v ktorých sa stanovila takáto zodpovednosť štátu. V niekoľkých veciach týkajúcich sa takejto zodpovednosti štátu najvyšší súd vrátil vec súdu prvej inštancie na účely nového pojednávania, ale výsledky nového konania nie sú verejne dostupné (pozri

71

vyjadrenie v zákonnej lehote/v primeranej lehote na odpoveď (obdobie, počas ktorého sa správny orgán nevyjadrí). A napokon sa na obrázku skúma, či spoločnosť môže žiadať o finančnú náhradu za škody spôsobené omeškaním (obdobie, počas ktorého sa správny orgán nevyjadrí) vo veci vydania stavebného povolenia (za predpokladu, že stavebné povolenie sa nakoniec vydá) od príslušného úradu.

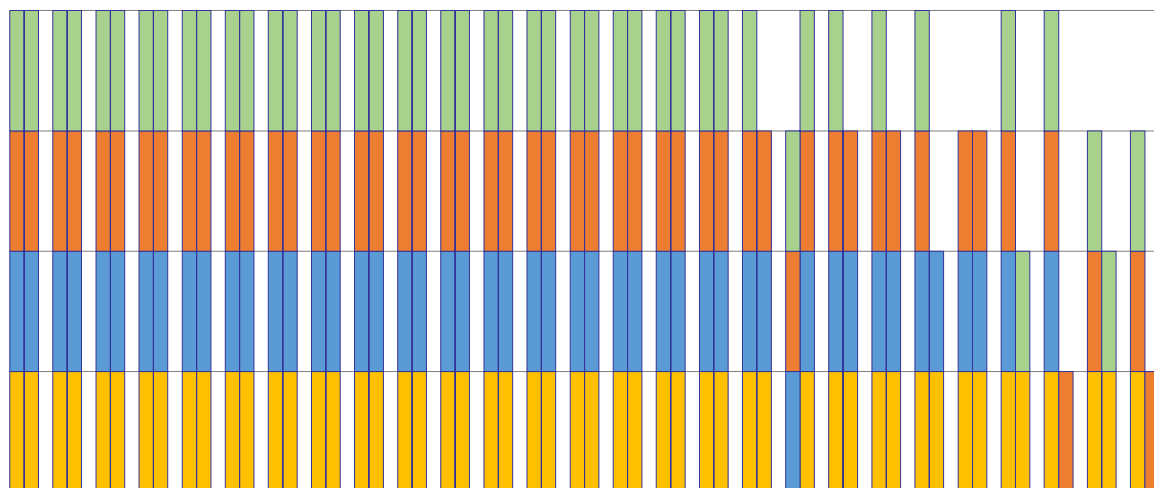
Údaje za roky 2021 a 2022 zozbierané v spolupráci so skupinou kontaktných osôb pre vnútroštátne justičné systémy.

napríklad rozsudok najvyššieho súdu z 26. júla 2019, č. 30 Cdo 3856/2017, ECLI:CZ:NS:2019:30.CDO.3856.2017.1); **DK**: právny základ pre žiadosti o finančnú náhradu by musel byť zahrnutý v bežných dánskych právnych zásadách – konkrétne v zásade „culpa“ – vyžadujúcich, aby spoločnosť okrem iného predložila dôkaz o zodpovednosti. V určitých výnimočných prípadoch, keď sa správny orgán nevyjadril, pričom v takom prípade sa nečinnosť považuje za nezákonné opomenutie, môže správny orgán nariadiť obciam konať; **EE**: Najvyšší súd Estónska (20. mája 2022), rozsudok správneho senátu najvyššieho súdu v správnom konaní č. 3-20-1684; **EL**: rozhodnutia pléna štátnej rady č. 799-803/2021; **ES**: rozsudok národného vrchného súdu č. 415/2009 – Sentencia de la Audiencia Nacional AN 415/2009 - ECLI:ES:AN:2009:415, Audiencia Nacional. Sala de lo Contencioso. Sección:3 10/02/2009, Nº de Recurso:553/2007; **FR**: Tribunal administratif de Paris, 21. apríla 2021, č. 1823994; **HU**: Kúria, Pfv. III. 22.112/2012/13. (doktrína potvrdená, žiadosť zamietnutá) Kúria, Pfv.III.21.591/2013/5; **NL**: ECLI:NL:HR:2018:2396, ECLI:NL:RBDHA:2021:15447, ECLI:NL:HR:2018:2396; **FI**: KKO2013:58; zodpovednosť štátu v prípade porušenia práva EÚ legislatívnymi alebo správnymi aktmi (Brasserie du Pêcheur); **BE**: Civ. Fr. Brussels (4ème ch.), 17. júna 2021. Rozhodnutie odvolacieho súdu v Bruseli (Fernand Ullens de Schooten/Belgicko) z 9. marca 2021; **BG**: rozsudok SCC č. 16 z 2. marca 2021 vo veci č. 1914/2020; **CZ**: môžu existovať veci, v ktorých sa stanovila takáto zodpovednosť štátu. napríklad v niekoľkých veciach týkajúcich sa takejto zodpovednosti štátu najvyšší súd vrátil vec súdu prvej inštancie na účely nového pojednávania, ale výsledky nového konania nie sú verejne dostupné (pozri napríklad rozsudok najvyššieho súdu z 25. apríla 2018, č. 30 Cdo 1945/2016, ECLI:CZ:NS:2018:30.CDO.1945.2016.1); **EE**: rozsudok obvodného súdu v Tallinne z 31. októbra 2017 v správnom konaní č. 3-13-366; **IE**: Ogiierakhi/MJE a i. (vec C-244/13); **EL**: rozhodnutia štátnej rady č. 607/2016, č. 4403/2015; **ES**: najvyšší súd, správny senát, rozsudok z 26. mája 2021, žiadosť č. 352/2019, ECLI:ES:TS:2021: 2143; najvyšší súd, správny senát, rozsudok z 29. októbra 2021, žiadosť č. 3409/2016, ECLI:ES:TS: 2021:4019; **FR**: TA Rouen, 28. júna 2022, č. 2001360; TA Clermont-Ferrand, 14. decembra 2021, č. 2000090 (päť rôznych konaní); TA Poitiers, 26. novembra 2020, č. 1901176; CAA Versailles, 24. novembra 2020, IP Celimo SAS, č. 15VE02812); **IT**: Najvyšší súd Talianska (kasačný súd), senát III, 24. novembra 2020, č. 26757 a kasačný súd, 29. septembra 2021 č. 26302; kasačný súd, spojené senáty, 23. júna 2022, č. 20278; kasačný súd, senát III, 13. mája 2020, č. 8889, kasačný súd, senát I, 30. októbra 2018, č. 27690; kasačný súd, senát III, 16. októbra 2020, č. 22631; **HU**: Fővárosi Ítéltábla, 3. Pf. 20.182/2014/2. Fővárosi Ítéltábla, 5.Pf.21.081/2016/6. Fővárosi Ítéltábla Pf. 21.340/2017/5.3. Fővárosi Ítéltábla Pf.20.602/2017/5/II; **MT**: Daniel James Cassar/Direttur tas-Sahha Istituzzjonali et; **NL**: ECLI:NL:GHDHA:2013:3791 (cassatieberoep: ECLI:NL:HR:2015:2722 en ECLI:NL:HR:2015:2723); ECLI:NL:RVS:2020:898, ECLI:NL:RVS:2020:899, ECLI:NL:RVS:2020:900 a ECLI: NL:RVS:2020:901; ECLI:NL:HR:2018:1973; ECLI:NL:GHDHA:2013:3791.

– Súdnicstvo zohľadňujúce potreby detí –

V porovnávacom prehľade EÚ v oblasti justície z roku 2023 sa rozvíja analýza súdnicstva zohľadňujúceho potreby detí. Na obrázku č. 31 sa skúmajú osobitné mechanizmy, ktoré sú k dispozícii v prípade, keď je obeťou alebo podozrivou/obvinenou osobou dieťa.

Obrázok č. 31: Osobitné mechanizmy pre konania zohľadňujúce potreby detí v prípade, keď je obeťou alebo podozrivou osobou alebo obvinenou osobou dieťa, 2022 (*) [zdroj: Európska komisia ⁽⁷²⁾]

BE BG CZ DE EE EL ES HR IT LV LT HU AT PT RO SK SE IE FR LU PL DK NL FI CY SI MT

Pre každý členský štát predstavujú dva stĺpce
zapojenie detí (zľava doprava):

1. obeť
2. podozrivé alebo obvinené osoby

- Audiovizuálny záznam výsluchu detí
- Deti sa vypočúvajú v prostredí zohľadňujúcom potreby detí a môžu sa účinne zúčastniť na vypočutiach
- Deťom sa poskytujú informácie o ich právach a o konaní spôsobom zohľadňujúcim potreby detí
- Deťom poskytuje pomoc advokát (vždy alebo v prípade potreby)

(*) Deti: osoby mladšie ako 18 rokov.

⁷² Údaje za rok 2022 získané v spolupráci so skupinou kontaktných osôb pre vnútroštátne justičné systémy.

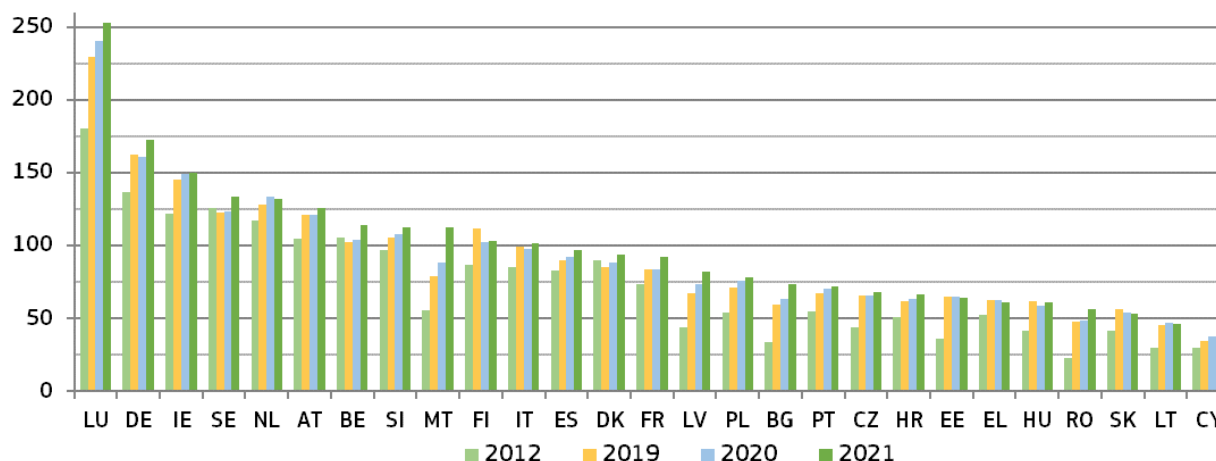
3.2.2. Zdroje

Na riadne fungovanie justičného systému sú potrebné dostatočné zdroje vrátane nevyhnutných investícií do fyzickej a technickej infraštruktúry a náležite kvalifikovaných, vyškolených a primerane odmeňovaných zamestnancov všetkých kategórií. Bez primeraného vybavenia, nástrojov alebo zamestnancov s požadovanou kvalifikáciou, zručnosťami a prístupom k priebežnej odbornej príprave je ohrozená kvalita konaní a rozhodnutí.

– Finančné zdroje –

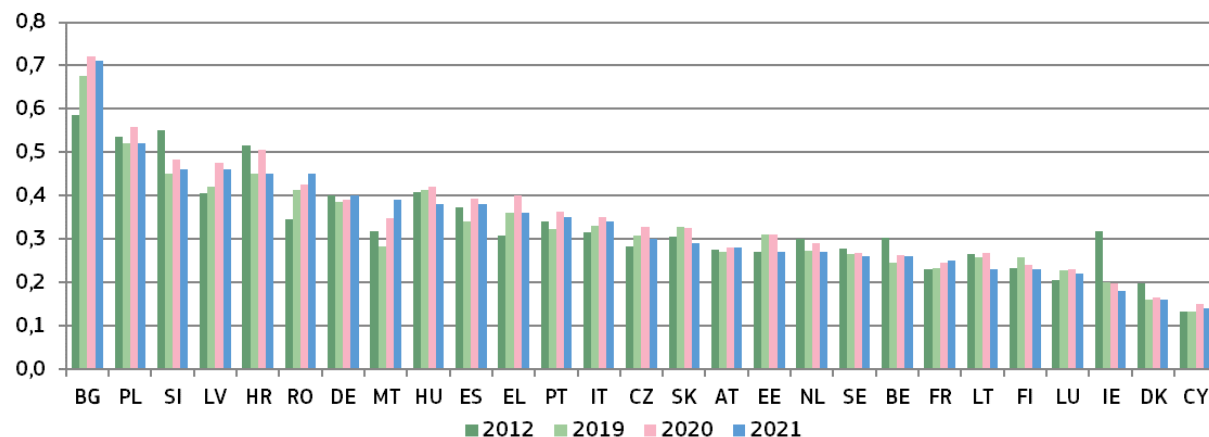
Na nasledujúcich obrázkoch sa znázorňujú skutočné výdavky verejnej správy na fungovanie justičného systému (okrem väzníc) na obyvateľa (obrázok č. 32) aj ako podiel na hrubom domácom produkte (HDP) (obrázok č. 33).

Obrázok č. 32: Celkové výdavky verejnej správy na súdy v EUR na obyvateľa, 2012, 2019 – 2021 (*) (zdroj: Eurostat)

(*) Členské štáty sú zoradené podľa výdavkov v roku 2021 (od najvyšších po najnižšie). Hoci sa vynaložilo značné úsilie na harmonizáciu zaznamenávania vládnych opatrení na zmiernenie hospodárskeho a sociálneho vplyvu pandémie COVID-19, úplná harmonizácia údajov za referenčné roky 2020 a 2021 ešte nebola dosiahnutá. Pravdepodobnosť budúcich revízií je teda vyššia ako obvykle a údaje za EÚ a eurozónu za rok 2021 sú predbežné. Okrem toho sú údaje za ostatné roky predbežné za DE, ES, FR a PT.

Obrázok č. 33: Celkové výdavky verejnej správy na súdy ako percentuálny podiel HDP, 2012, 2019 – 2021 () (zdroj: Eurostat)

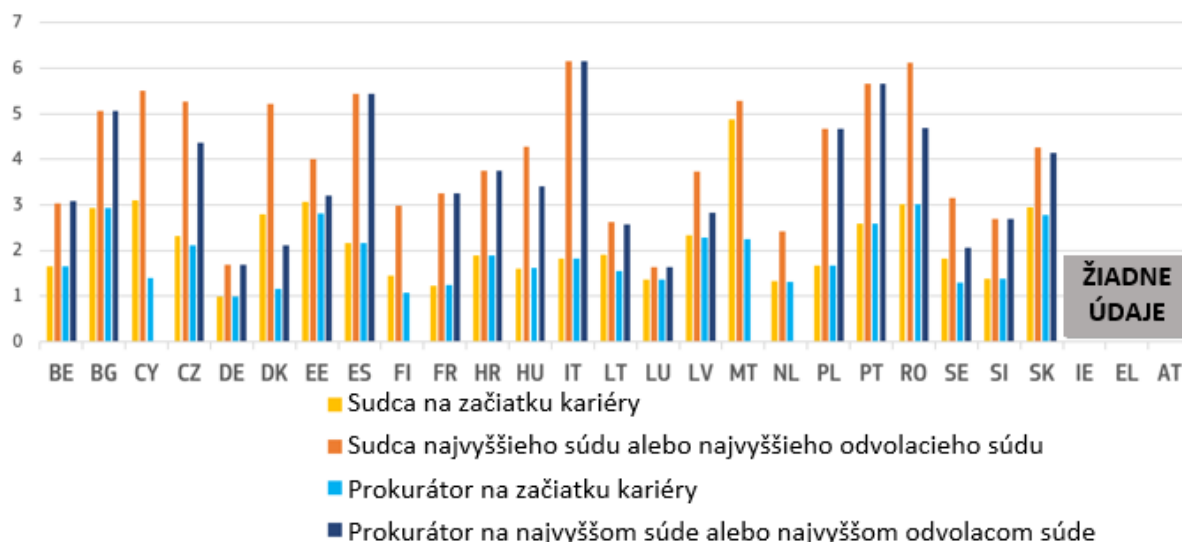
(*) Členské štáty sú zoradené podľa výdavkov v roku 2020 (od najvyšších po najnižšie). Hoci sa vynaložilo značné úsilie na harmonizáciu zaznamenávania vládnych opatrení na zmiernenie hospodárskeho a sociálneho vplyvu pandémie COVID-19, úplná harmonizácia údajov za referenčné roky 2020 a 2021 ešte nebola dosiahnutá. Pravdepodobnosť budúcich revízií je teda vyššia ako obvykle a údaje za EÚ a eurozónu za rok 2021 sú predbežné. Okrem toho sú údaje za ostatné roky predbežné za DE, ES, FR a PT.

Na obrázku č. 34 sa uvádza pomer ročných plátov sudcov a prokurátorov k priemernému ročnému platu v krajine. Za každú krajinu sú v prvých dvoch stĺpcoch uvedené platy sudcov a prokurátorov na začiatku ich kariéry a na vrchole kariéry. Podľa článku 19 ods. 1 ZEÚ musia členské štáty zabezpečiť, aby ich súdy ako celok, ako aj jednotliví sudcovia boli v oblastiach, na ktoré sa vzťahuje právo Únie, nezávislí. Hoci sa dočasné zníženie plátov v kontexte úsporných opatrení nepovažovalo za porušenie tohto ustanovenia, Súdny dvor Európskej únie uviedol, že finančné ohodnotenie sudcov platom vo výške zodpovedajúcej významu nimi vykonávanej funkcie predstavuje záruku, ktorá je inherentnou súčasťou nezávislosti sudcov ⁽⁷³⁾.

⁷³

C-64/16, Associação Sindical dos Juizes Portugueses, bod 45, „[r]ovnako ako neodvolateľnosť členov príslušného orgánu (pozri najmä rozsudok z 19. septembra 2006, Wilson, C-506/04, EU:C:2006:587, bod 51) aj finančné ohodnotenie týchto členov platom vo výške zodpovedajúcej významu nimi vykonávanej funkcie predstavuje záruku, ktorá je inherentnou súčasťou nezávislosti sudcov“.

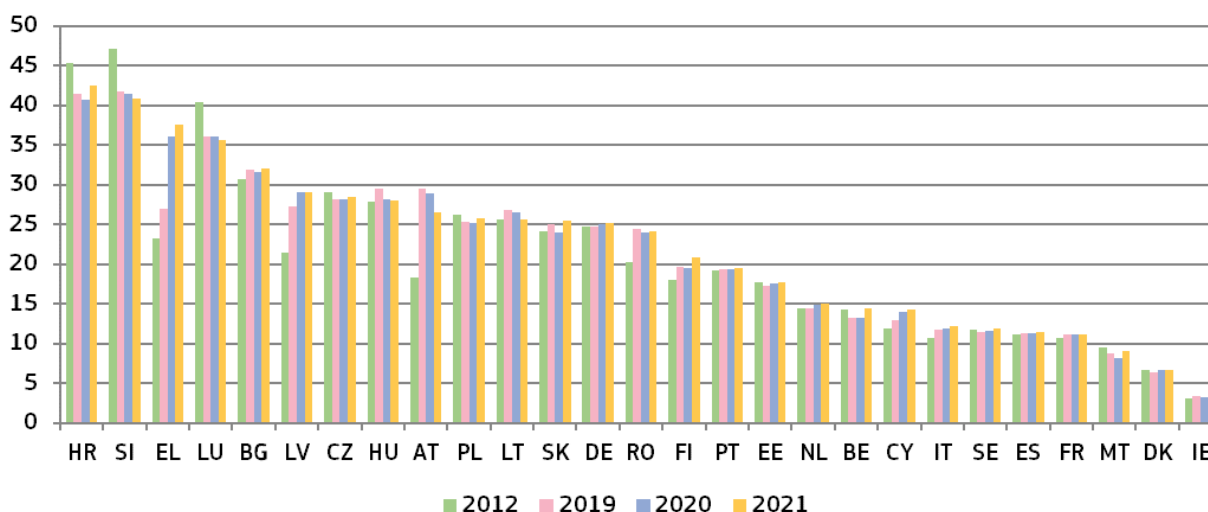
Obrázok č. 34: Pomer ročných platov sudcov a prokurátorov k priemernému ročnému hrubému platu v krajine v roku 2021 (*) (na 100 000 obyvateľov) [zdroj: štúdia Komisie Rady Európy pre hodnotenie efektívnosti justície (CEPEJ)]

– Ľudské zdroje –

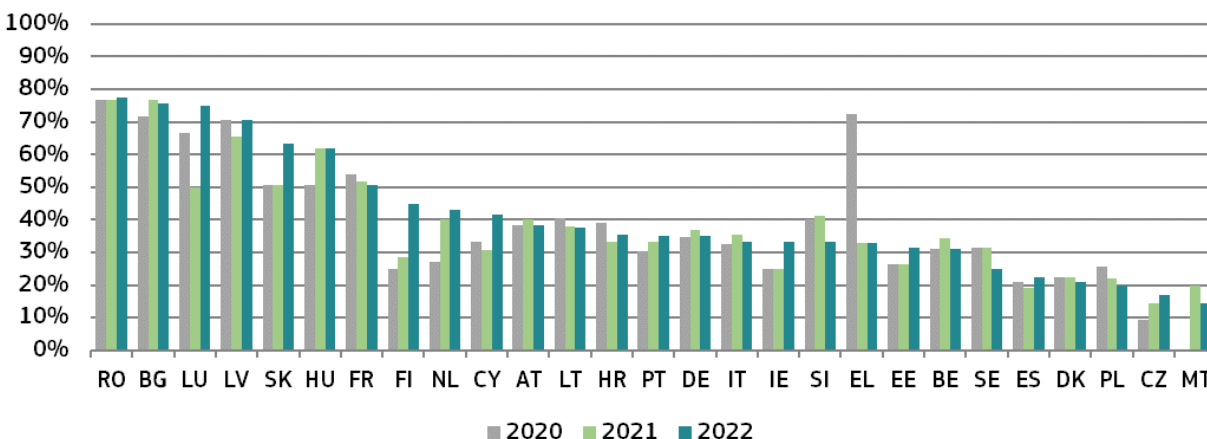
Pre kvalitu justičného systému sú zásadné primerané ľudské zdroje. Rozmanitosť sudcov vrátane vyváženého zastúpenia mužov a žien prináša doplňujúce vedomosti, zručnosti a skúsenosti a odzrkadľuje realitu spoločnosti.

Obrázok č. 35: Počet sudcov, 2012, 2019 – 2021 (*) (na 100 000 obyvateľov) (zdroj: štúdia Komisie Rady Európy pre hodnotenie efektívnosti justície (CEPEJ))

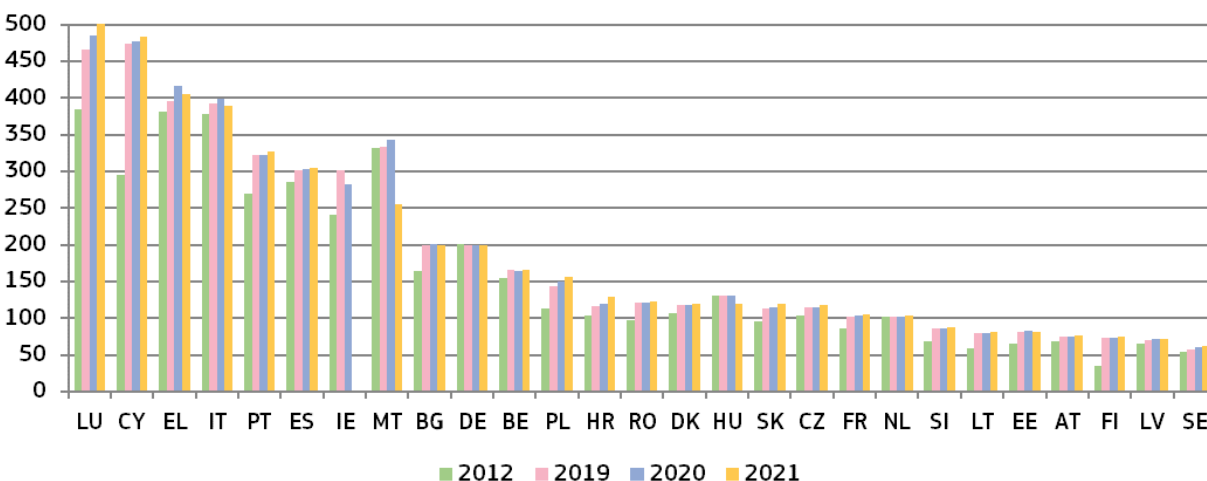
(*) V súlade s metodikou CEPEJ táto kategória pozostáva zo sudcov, ktorí pracujú na plný úväzok. Nezahŕňa Rechtspfleger/súdnych úradníkov, ktorí existujú v niektorých členských štátoch. AT: údaje o správnom súdnictve sú súčasťou údajov od roku 2016; EL: od roku 2016 zahŕňajú údaje o počte sudcov z povolania všetky oblasti trestného a občianskeho súdnictva, ako aj sudcov správnych orgánov; IT: neberú sa do úvahy regionálne komisie pre audit, miestne daňové komisie a vojenské sudy. Správne súdnictvo sa zohľadňuje od roku 2018.

Obrázok č. 36: Podiel sudkýň z povolania na najvyšších súdoch v rokoch 2020 – 2022 (*)
[zdroj: Európska komisia (⁷⁴)]

(*) Údaje sú zoradené podľa hodnôt za rok 2022, od najvyššej po najnižšiu. **MT**: na najvyššom súde nepôsobili v roku 2020 žiadne sudkyne.

Obrázok č. 37: Počet advokátov, 2012, 2019 – 2021 (*) (na 100 000 obyvateľov) [zdroj: štúdia Komisie Rady Európy pre hodnotenie efektívnosti justície (CEPEJ)]

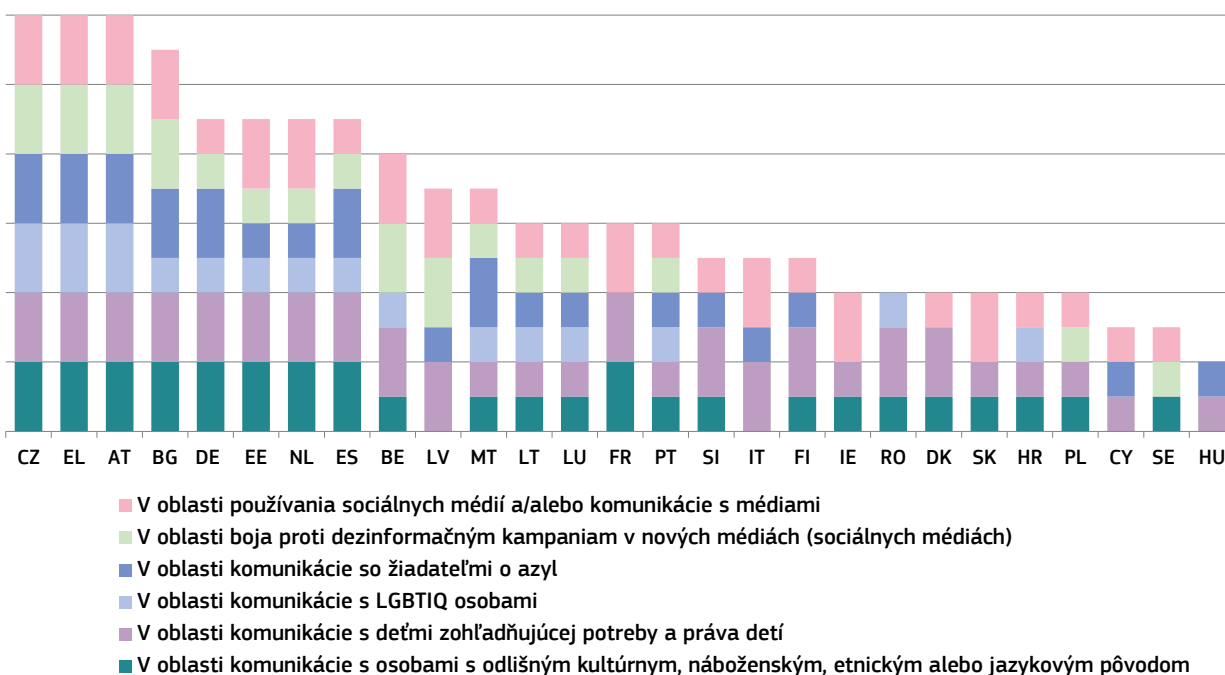
(*) V súlade s metodikou CEPEJ je advokát osoba kvalifikovaná a oprávnená podľa vnútroštátneho práva predkladať súdom podania a konať v mene svojich klientov, vykonávať právnu prax, vystupovať na súde alebo poskytovať právne rady a zastupovať klientov v právnych záležitostiach [odporúčanie Výboru ministrov Rady Európy Rec(2000) 21 o slobodnom výkone profesie advokáta]. **DE**: v Nemecku sa nerozlišuje medzi rôznymi skupinami advokátov, napríklad medzi právnymi zástupcami (solicitors) alebo obhajcami (barristers); **FI**: od roku 2015 sa do počtu advokátov zahŕňajú advokáti pracujúci v súkromnom sektore, ako aj advokáti pracujúci vo verejnom sektore.

⁷⁴ Európsky inštitút pre rodovú rovnosť, databáza rodových štatistík: https://eige.europa.eu/gender-statistics/dgs/indicator/wmidm_jud_natcrt_wmid_natcrt_supcrt/datatable.

– Odborná príprava –

Odborná justičná príprava významne prispieva ku kvalite súdnych rozhodnutí a justičných služieb poskytovaných občanom. Ďalej uvedené údaje sa týkajú odbornej justičnej prípravy v oblasti komunikácie s účastníkmi konania a sociálnych médií.

Obrázok č. 38: Dostupnosť odbornej prípravy pre sudcov v oblasti komunikácie, 2022 (*)
[zdroj: Európska komisia (75)]

(*) Možné maximum: 12 bodov. Členské štáty dostali 1 bod, ak majú počiatočnú odbornú prípravu, a 1 bod, ak majú priebežnú odbornú prípravu (maximálne 2 body za každý typ odbornej prípravy) v uvedených oblastiach.

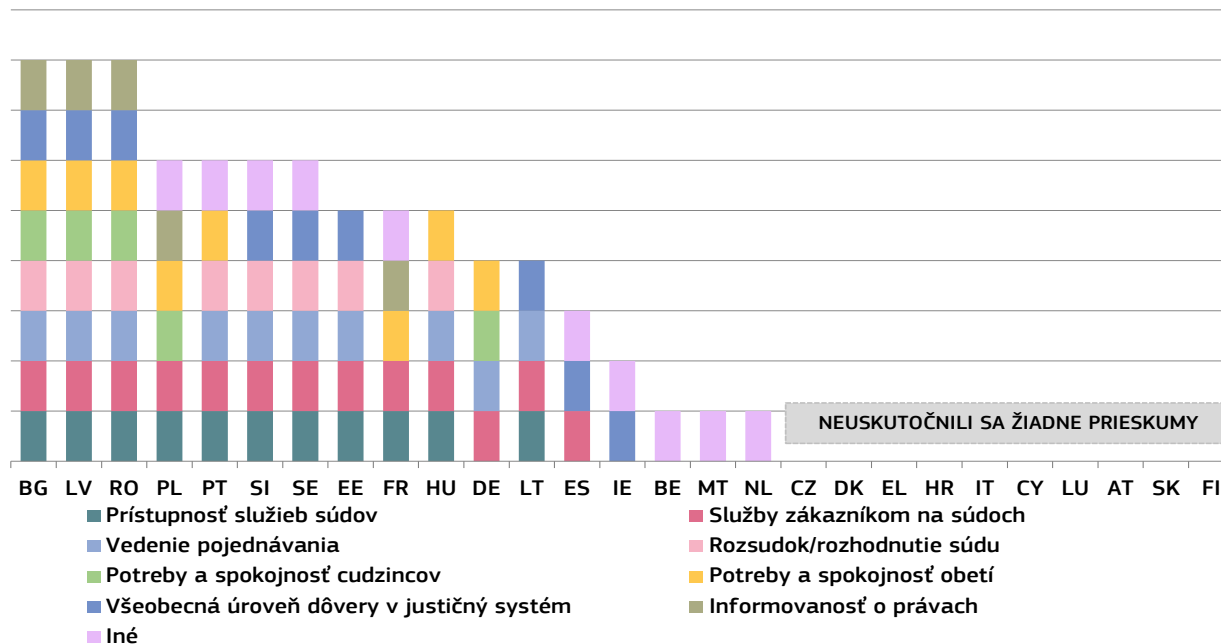
75

Údaje za rok 2022 získané v spolupráci s Európskou sieťou odbornej justičnej prípravy.

3.2.3. Hodnotiace nástroje

Pravidelné hodnotenie by mohlo zlepšiť schopnosť justičného systému reagovať na súčasné a budúce problémy, čím by sa zvýšila jeho kvalita. Prieskumy (obrázok č. 39) sú potrebné na posúdenie fungovania justičných systémov z perspektívy odborníkov pracujúcich v oblasti práva a účastníkov konaní.

Obrázok č. 39: Témy prieskumov vykonaných medzi účastníkmi konaní alebo odborníkmi pracujúcimi v oblasti práva, 2021 (*) [zdroj: Európska komisia (⁷⁶)]

(*) Členské štáty dostali jeden bod za každú tému prieskumu bez ohľadu na to, či sa prieskum vykonával na vnútroštátnej alebo regionálnej úrovni či na úrovni súdov. Medzi „iné témy“ patrili vplyv pandémie COVID-19, ako minimalizovať narušenia súdu a rozšírenie audiovizuálneho spojenia ako riešenia (IE), spokojnosť obetí trestných činov, ktoré využívajú kancelárie pre pomoc obetiam v rámci súdov (FR), hlavné otázky, ktoré by sa mali riešiť s cieľom zlepšiť prístup obetí domáceho násillia k spravodlivosti (MT), využívanie alternatívnych trestov a ich účinnosť, ako aj dôvera v systém predchádzania domácejmu násilliu vrátane intervencie (PL), všeobecné aspekty súdov; prístup k informáciám o súdoch; súdne zariadenia; fungovanie súdov; sudca zodpovedný za vec; dostupné zdroje a lojalita (PT). V SE Švédsko národná správa súdov (SNCA) vytvorila digitálny dotazník so súborom rôznych typov otázok, ktoré môžu súdy použiť pri vykonávaní svojich vlastných prieskumov. Okrem uvedených otázok vzor obsahuje aj otázky, či je ľahké nájsť budovu súdu a pojednávacie miestnosti v rámci súdu. Ďalší súbor otázok sa týka toho, ako účastníci konaní „vnímajú svoju osobnú bezpečnosť vo vnútri pojednávacej miestnosti, ako aj mimo nej a mimo bezprostredných priestorov budovy súdu“.

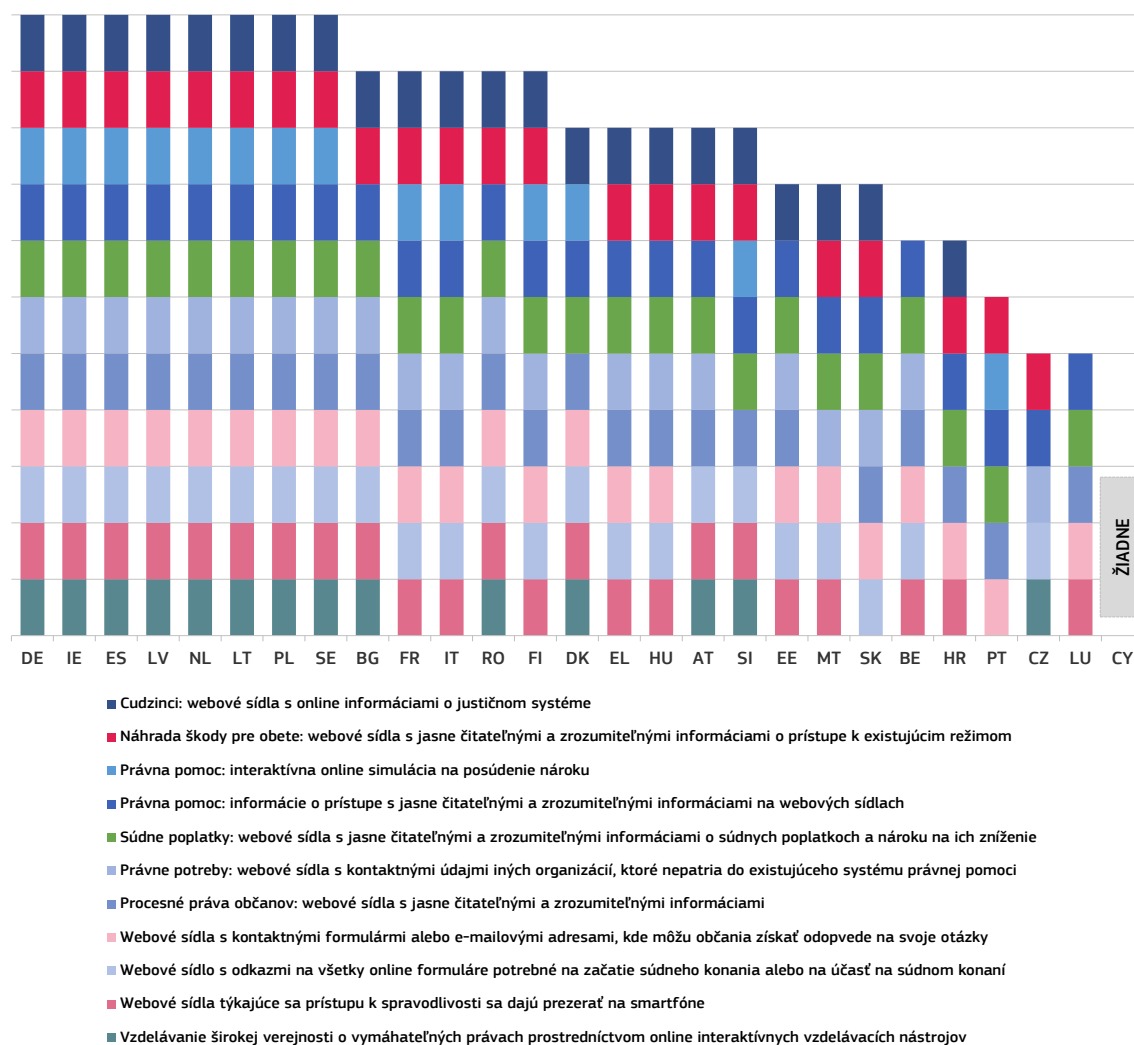
3.2.4. Digitalizácia

Využívanie informačných a komunikačných technológií (ďalej len „IKT“) môže posilniť justičné systémy členských štátov a zabezpečiť ich lepšiu prístupnosť, účinnosť, odolnosť a pripravenosť na riešenie súčasných aj budúcich problémov. Pandémia COVID-19 poukázala na viaceré problémy, ktoré majú vplyv na fungovanie súdnictva, a ukázala, že je potrebné ďalej zlepšovať digitalizáciu vnútroštátnych justičných systémov.

V starších vydaniach porovnávacieho prehľadu EÚ v oblasti justície sa uvádzali komparatívne údaje o určitých aspektoch IKT v justičných systémoch. Ako bolo uvedené v oznámení Komisie z 2. decembra 2020 s názvom Digitalizácia justície v EÚ ⁽⁷⁷⁾, porovnávací prehľad bol podstatne rozšírený o ďalšie údaje týkajúce sa digitalizácie v členských štátoch. Malo by sa tým umožniť dôsledné monitorovanie oblastí pokroku a nevyriešených problémov.

Ústretové súdnictvo musí občanom poskytovať informácie o vnútroštátnych justičných systémoch ľahko prístupným spôsobom, ale aj vo forme vhodnej pre konkrétne skupiny spoločnosti, ktoré by inak mali ťažkosti s prístupom k týmto informáciám. Na obrázku č. 41 je znázornená online dostupnosť informácií a špecifických verejných služieb, ktoré môžu ľuďom uľahčiť prístup k spravodlivosti.

Obrázok č. 40: Online dostupnosť informácií o justičnom systéme pre širokú verejnosť, 2022
(*) [zdroj: Európska komisia ⁽⁷⁸⁾]

(*) DE: každá spolková krajina a spolková úroveň samostatne rozhoduje o tom, ktoré informácie poskytne online.

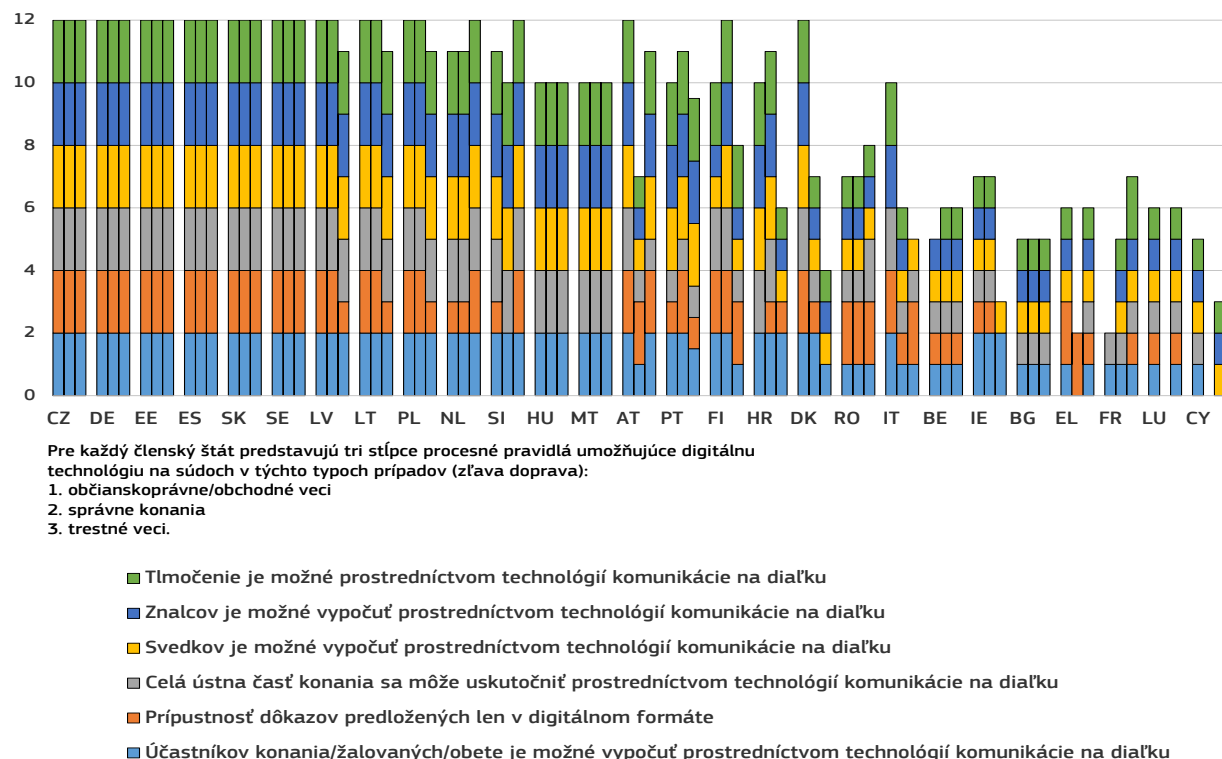
⁷⁷ Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov s názvom Digitalizácia justície v Európskej únii Súbor príležitostí [COM(2020) 710] a sprievodný pracovný dokument SWD(2020) 540.

⁷⁸ Údaje za rok 2022 získané v spolupráci so skupinou kontaktných osôb pre vnútroštátne justičné systémy.

– Pravidlá týkajúce sa digitalizácie –

Využívanie digitálnych riešení v občianskoprávných/obchodných, správnych a trestných konaniach si často vyžaduje vhodnú reguláciu vo vnútroštátnych procesných pravidlách. Na obrázku č. 41 sa znázorňujú možnosti rôznych aktérov stanovené v právnych predpisoch, pokiaľ ide o využívanie technológií komunikácie na diaľku (napríklad videokonferencie) pri súdnych konaniach a postupoch súvisiacich so súdnymi konaniami, a uvádza sa súčasná situácia v oblasti prípustnosti digitálnych dôkazov.

Obrázok č. 41: Procesné pravidlá umožňujúce využívanie digitálnych technológií na súdoch v občianskoprávných/obchodných, správnych a trestných konaniach, 2022 (*) [zdroj: Európska komisia (⁷⁹)]

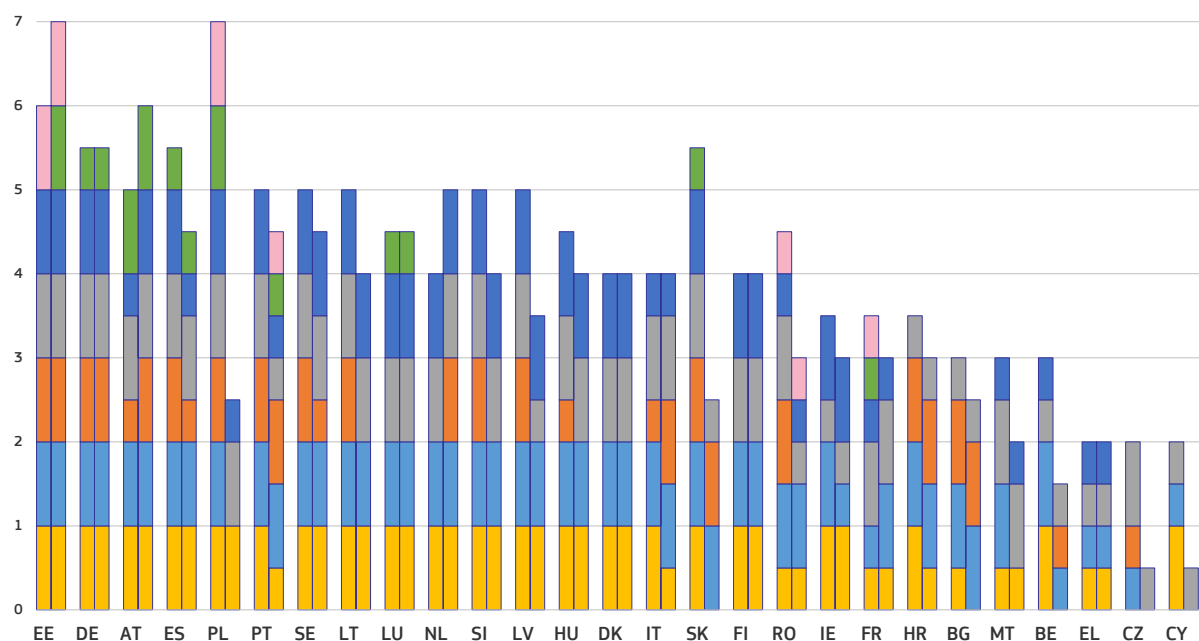
(*) V prípade každého členského štátu predstavuje prvý stĺpec procesné pravidlá pre občianskoprávne/obchodné konania, druhý stĺpec pre správne konania a tretí stĺpec pre trestné konania. Možné maximum: 12 bodov. V prípade každého kritéria sa dva body prideliť, ak je možnosť k dispozícii pri všetkých občianskoprávných/obchodných, správnych a trestných konaniach (pri trestných konaniach bola možnosť vypočutia účastníkov konania rozdelená na žalovaných a obeť). Body sa vydedia dvoma, ak možnosť nie je k dispozícii pri všetkých konaniach. V prípade členských štátov, ktoré nerozlišujú medzi občianskoprávnymi/obchodnými a správnymi konaniami, sa za obidve oblasti prideliť rovnaký počet bodov; **CY, LU**: žiadne údaje týkajúce sa správnych konaní.

– Využívanie digitálnych nástrojov –

Okrem procesných pravidiel týkajúcich sa digitalizácie musia mať súdy a prokuratúry zavedené vhodné nástroje a infraštruktúru na zabezpečovanie komunikácie na diaľku a vzdialeného prístupu na pracovisko (obrázok č. 42). Takisto je potrebná primeraná infraštruktúra a vybavenie na zabezpečenie elektronickej komunikácie medzi súdmi/prokuratúrami a odborníkmi pracujúcimi v oblasti práva a inštitúciami (obrázky č. 43 a 44).

IKT vrátane inováčnej technológie zohrávajú významnú úlohu pri podpore práce súdnych orgánov. Tým významne prispievajú k skvalitňovaniu justičných systémov. Dostupnosť najrôznejších digitálnych nástrojov pre sudcov, prokurátorov a zamestnancov súdov môže uľahčovať pracovné procesy, zabezpečovať spravodlivé rozdelenie pracovného zaťaženia a viesť k významnej úspore času.

Obrázok č. 42: Využívanie digitálnych technológií na súdoch a prokuratúrach, 2022 (*)
[zdroj: Európska komisia ⁽⁸⁰⁾]

V prípade každého členského štátu dva stĺpce predstavujú využívanie digitálnych technológií v rámci týchto orgánov (zľava doprava):

1. súdy

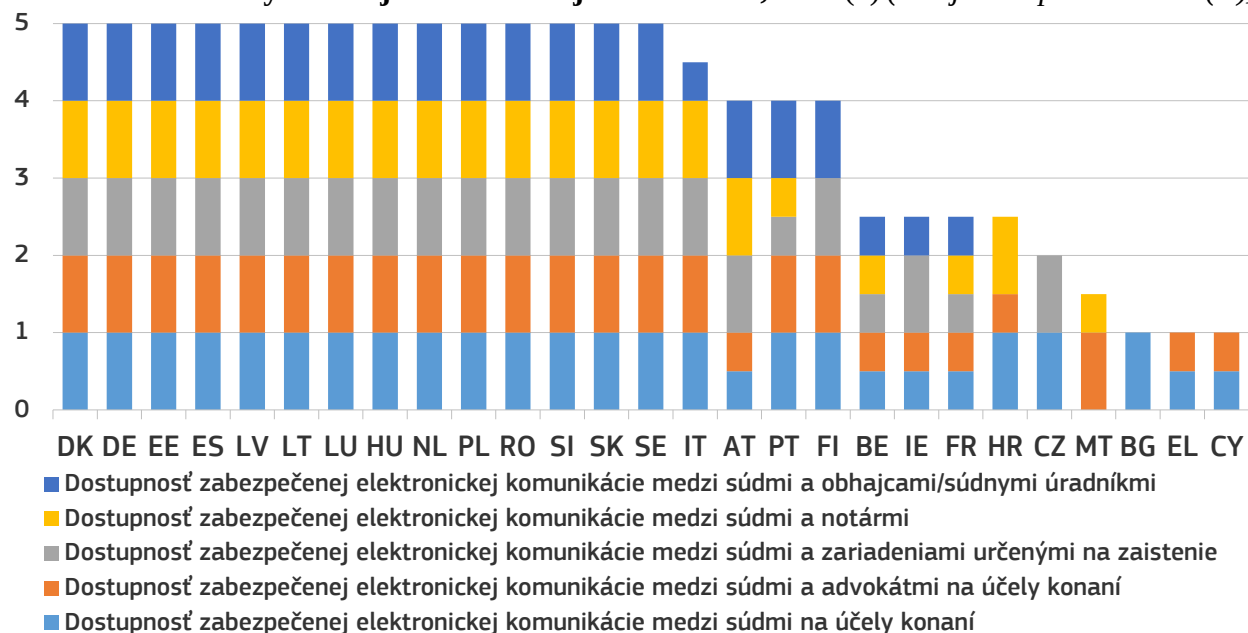
2. prokuratúra

- Používanie technológií distribuovanej databázy (blockchain)
- Používanie aplikácií umelej inteligencie pri hlavných činnostiach
- Zamestnanci môžu pracovať bezpečne na diaľku
- Využívanie technológií komunikácie na diaľku, najmä videokonferencie
- Elektronické prideľovanie vecí s automatizovaným rozdeľovaním na základe objektívnych kritérií
- Používanie elektronického systému správy vecí
- Sudcovia/prokurátori môžu pracovať bezpečne na diaľku

(*) Možné maximum: 7 bodov. V prípade každého kritéria sa jeden bod pridelil, ak súdy a prokuratúry využívali danú technológiu, a 0,5 bodu, ak technológiu nevyužívali vždy.

Zabezpečená elektronická komunikácia môže prispieť k skvalitneniu justičných systémov. Možnosť súdov elektronicky komunikovať medzi sebou, ako aj s odborníkmi pracujúcimi v oblasti práva a ďalšími inštitúciami môže uľahčiť procesy a zmierniť potrebu tlačenej komunikácie a fyzickej prítomnosti, čím sa prispeje k skráteniu predsúdnych činností a súdnych konaní.

Obrázok č. 43: Súdy: nástroje elektronickej komunikácie, 2022 (*) (zdroj: Európska komisia ⁽⁸¹⁾)

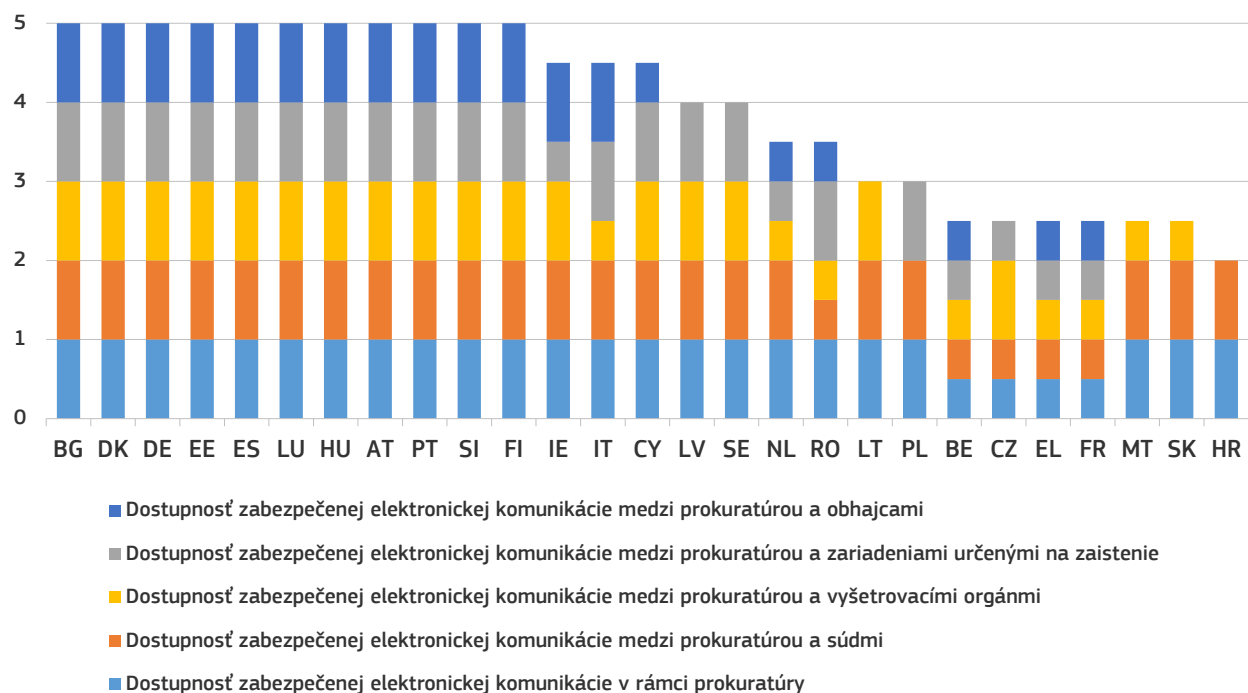

(*) Možné maximum: 5 bodov. V prípade každého kritéria sa jeden bod pridelil, ak majú súdy k dispozícii zabezpečenú elektronickú komunikáciu. 0,5 bodu sa pridelilo, ak táto možnosť nie je k dispozícii vo všetkých konaniach. FI: úlohy zverené notárom nesúvisia so súdmi. Preto neexistuje žiadny dôvod, aby sa im poskytlo zabezpečené pripojenie.

Prokuratúry predstavujú základný predpoklad fungovania systému trestnej justície. Takisto môžu využívať výhody prístupu k zabezpečenému kanálu elektronickej komunikácie, ktorý im uľahčuje prácu, a teda vedie k skvalitňovaniu súdnych konaní. Možnosť zabezpečenej elektronickej komunikácie medzi prokuratúrami a vyšetrovacími orgánmi, obhajcami a súdmi by umožnila rýchlejšiu a efektívnejšiu prípravu konaní pred súdom.

⁸¹ Údaje za rok 2022 získané v spolupráci so skupinou kontaktných osôb pre vnútroštátne justičné systémy.

Obrázok č. 44: Prokuratúra: nástroje elektronickej komunikácie, 2022 (*) (zdroj: Európska komisia ⁽⁸²⁾)

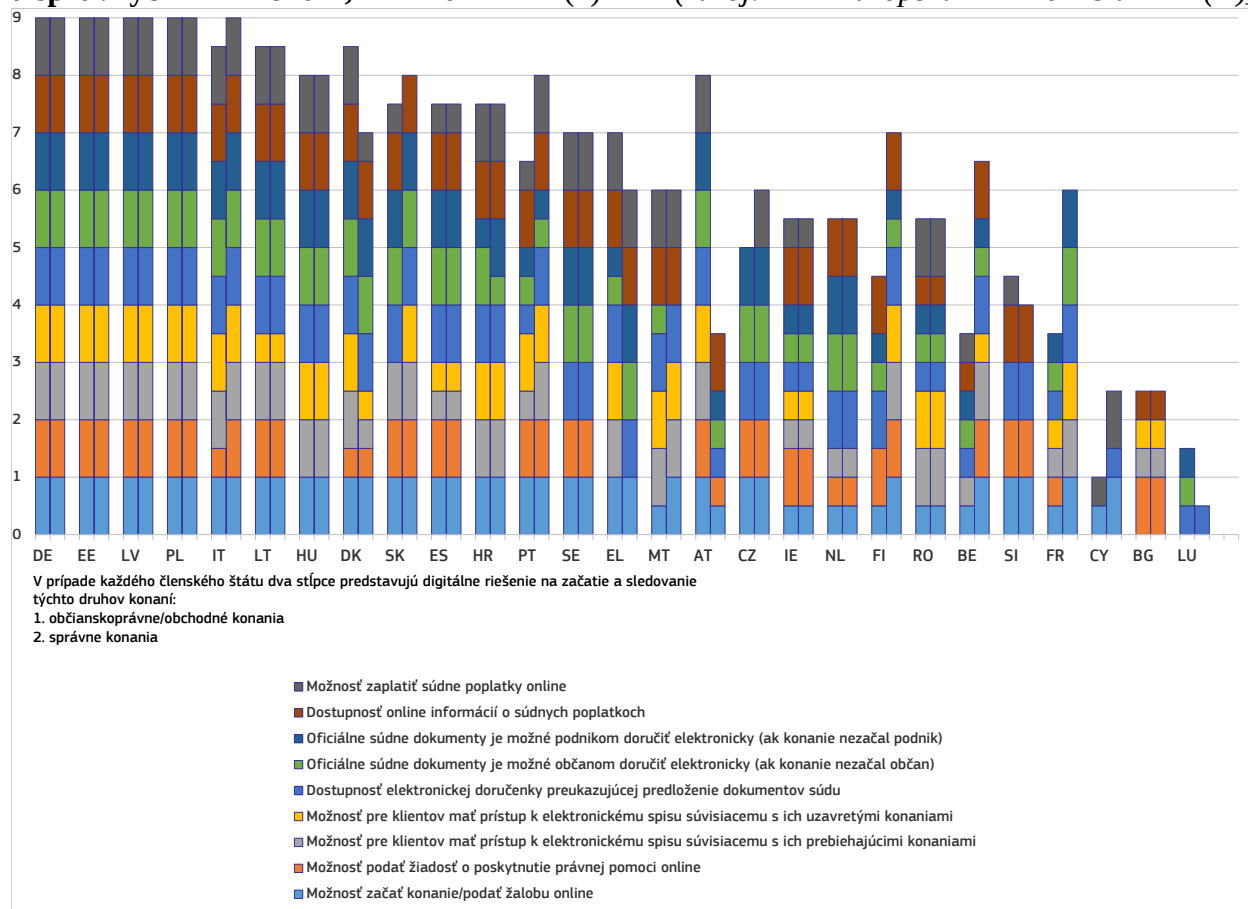

(*) Možné maximum: 5 bodov. V prípade každého kritéria sa jeden bod pridelil, ak majú prokuratúry k dispozícii zabezpečenú elektronickej komunikáciu. 0,5 bodu sa pridelilo, ak táto možnosť nie je k dispozícii vo všetkých konaniach. Dostupnosť nástrojov elektronickej komunikácie pre prokuratúry zahŕňa aj komunikáciu s advokátmi, ktorí sú zamestnancami prokuratúry.

– Online prístup k súdom –

Schopnosť vykonať konkrétne kroky súdneho postupu elektronicky je dôležitým aspektom kvality justičných systémov. Elektronické podávanie žalôb, ako aj možnosť sledovať a urýchliť konania online alebo doručovať dokumenty elektronicky môžu hmatateľne uľahčiť prístup občanov aj podnikov (alebo ich právnych zástupcov) k spravodlivosti a obmedziť zdržania aj náklady. Dostupnosť takýchto digitálnych verejných služieb by pomohla posunúť súdy o ďalší krok bližšie k občanom aj podnikom, čím by sa zvýšila dôvera v justičný systém.

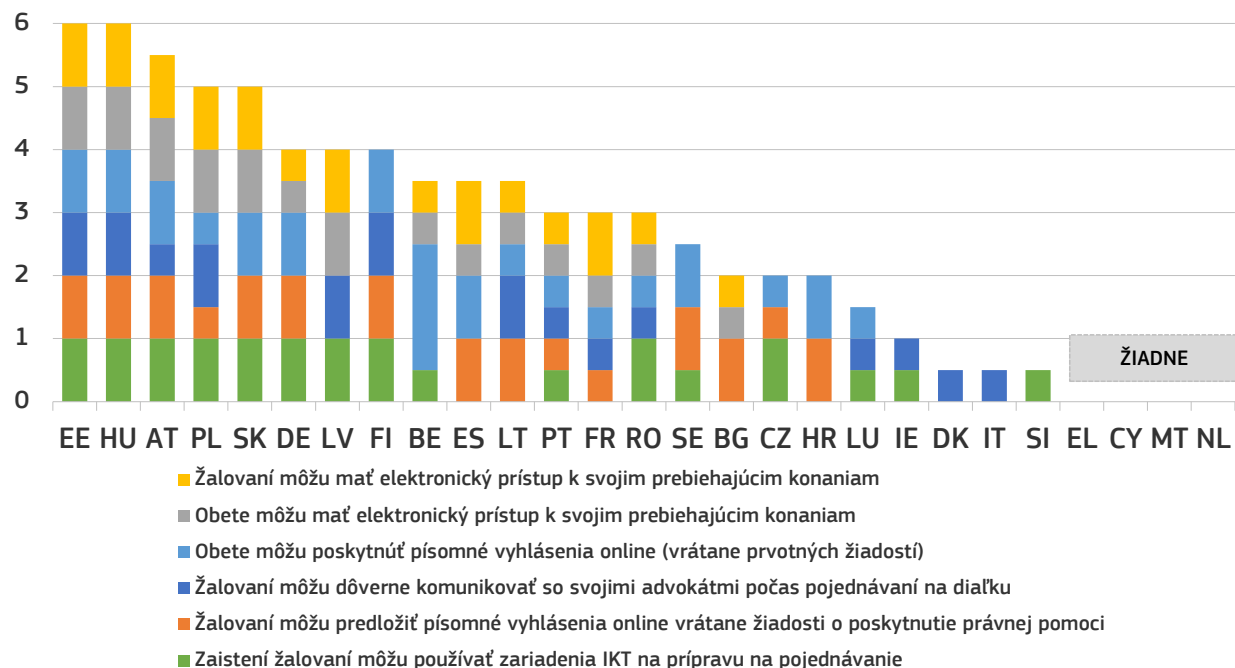
Obrázok č. 45: Digitálne riešenia na začatie a sledovanie občianskoprávných/obchodných a správnych konaní, 2022 (*) (zdroj: Európska komisia ⁽⁸³⁾)

(*) Možné maximum: 9 bodov. V prípade každého kritéria sa jeden bod pridelil, ak je možnosť k dispozícii pri všetkých občianskoprávných/obchodných a správnych konaniach. 0,5 bodu sa pridelilo, ak táto možnosť nie je k dispozícii vo všetkých konaniach. V prípade členských štátov, ktoré nerozlišujú medzi občianskoprávnymi/obchodnými a správными konaniami, sa za obidve oblasti pridelil rovnaký počet bodov.

Využívanie digitálnych nástrojov pri uskutočňovaní a sledovaní súdnych konaní v trestných veciach môže prispieť aj k dodržiavaniu práv obetí a žalovaných. Digitálne riešenia môžu napríklad umožniť dôvernú komunikáciu na diaľku medzi žalovanými a ich advokátmi, umožniť zaisteným žalovaným pripraviť sa na pojednávanie a prispieť k tomu, aby sa zabránilo druhotnej viktimizácii obetí trestných činov.

Obrázok č. 46: Digitálne riešenia na uskutočňovanie a sledovanie súdnych konaní v trestných veciach, 2022 (*) (zdroj: Európska komisia ⁽⁸⁴⁾)

(*) Možné maximum: 6 bodov. V prípade každého kritéria sa jeden bod pridelil, ak je možnosť k dispozícii pri všetkých trestných konaniach. 0,5 bodu sa pridelilo, ak táto možnosť nie je k dispozícii vo všetkých konaniach.

– Prístup k rozsudkom –

Zabezpečením online prístupu k rozsudkom sa zvyšuje transparentnosť justičných systémov, pomáha občanom a podnikom pochopiť svoje práva a môže sa prispievať ku konzistentnosti judikatúry. Primerané mechanizmy zverejňovania súdnych rozhodnutí online sú základným predpokladom vytvorenia ľahko použiteľných vyhľadávacích prostriedkov ⁽⁸⁵⁾, ktoré uľahčujú prístup k judikatúre odborníkom pracujúcim v oblasti práva aj širokej verejnosti. Bezproblémový prístup k judikatúre a jej jednoduché opakované použitie uľahčuje využívanie algoritmov v justičnom systéme, čím umožňuje inovačné aplikácie právnických technológií („legal tech“), ktoré využívajú aplikujúci odborníci.

Pri zverejňovaní súdnych rozhodnutí online treba vyvážiť rôzne záujmy, a to v medziach stanovených v právnych a politických rámcoch. Na spracovanie osobných údajov súdmi sa v plnej miere uplatňuje všeobecné nariadenie o ochrane údajov ⁽⁸⁶⁾. Pri posudzovaní toho, ktoré údaje sa

⁸⁴ Údaje za rok 2022 získané v spolupráci so skupinou kontaktných osôb pre vnútroštátne justičné systémy.

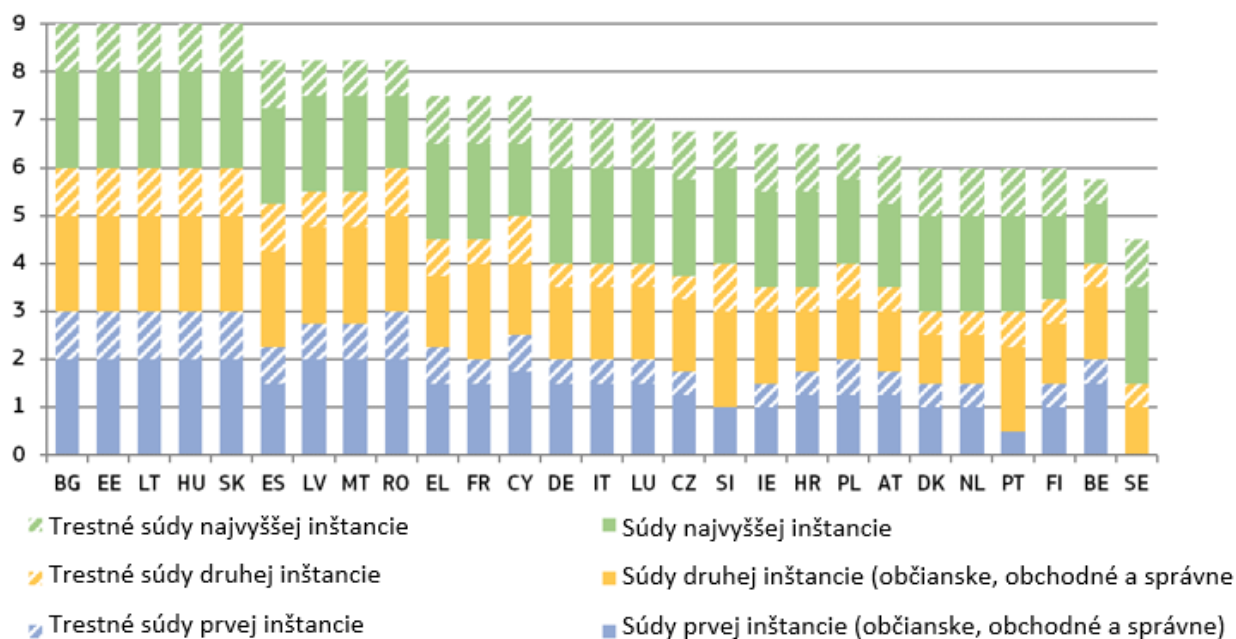
⁸⁵ Pozri *Príručku najlepších postupov pre riadenie najvyšších súdov* v rámci projektu s názvom Najvyššie súdy ako záruka účinnosti justičných systémov, s. 29.

⁸⁶ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/679 z 27. apríla 2016 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a o voľnom pohybe takýchto údajov, ktorým sa zrušuje smernica 95/46/ES (všeobecné nariadenie o ochrane údajov) (Ú. v. EÚ L 119, 4.5.2016, s. 1).

majú zverejniť, je potrebné dosiahnuť spravodlivú rovnováhu medzi právom na ochranu údajov a povinnosťou zverejňovať súdne rozhodnutia s cieľom zabezpečiť transparentnosť justičného systému. Platí to najmä vtedy, ak sa zverejnenie týchto údajov odôvodňuje prevažujúcim verejným záujmom. V právnych predpisoch alebo praxi mnohých krajín sa vyžaduje, aby boli súdne rozhodnutia pred zverejnením systematicky alebo na vyžiadanie anonymizované alebo pseudonymizované⁽⁸⁷⁾. Na údaje súdnych orgánov sa vzťahuje aj právny predpis EÚ o otvorených dátach a opakovanom použití informácií verejného sektora⁽⁸⁸⁾.

Dostupnosť súdnych rozhodnutí v strojovo čitateľnom formáte⁽⁸⁹⁾, ako je znázornené na obrázku č. 49, uľahčuje využívanie algoritmov v justičnom systéme⁽⁹⁰⁾.

Obrázok č. 47: Online prístup širokej verejnosti k zverejneným rozsudkom, 2022 (*)
(v občianskoprávných/obchodných, správnych a trestných konaniach na súdoch všetkých inštancií) [zdroj: Európska komisia⁽⁹¹⁾]

(*) Možné maximum: 9 bodov. Za každú inštanciu súdu sa udelil jeden bod, ak boli dostupné všetky rozsudky v občianskoprávných/obchodných, správnych a trestných konaniach, 0,75 bodu, ak bola dostupná väčšina rozsudkov (dostupných viac než 50 %) a 0,5 bodu, ak boli dostupné len niektoré rozsudky (dostupných menej než 50 %). V prípade členských štátov

⁸⁷ Anonymizácia/pseudonymizácia je účinnejšia, ak sa pri nej využíva algoritmus. Keďže však algoritmy nedokážu pochopiť súvislosti, je potrebný dohľad vykonávaný človekom.

⁸⁸ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2003/98/ES zo 17. novembra 2003 o opakovanom použití informácií verejného sektora (Ú. v. EÚ L 345, 31.12.2003, s. 90) a smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1024 z 20. júna 2019 o otvorených dátach a opakovanom použití informácií verejného sektora (Ú. v. EÚ L 172, 26.6.2019, s. 56).

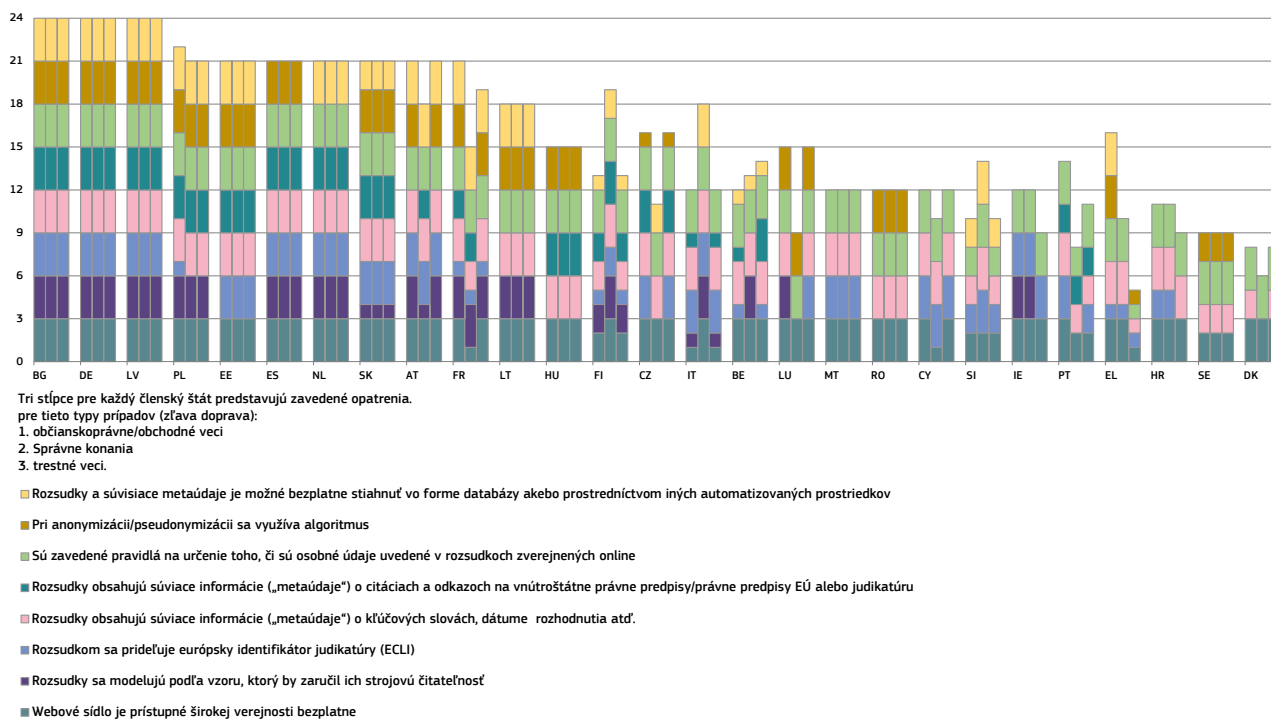
⁸⁹ Rozsudky modelované podľa noriem (napr. Akoma Ntoso) a s nimi súvisiace metaúdaje sa dajú bezplatne stiahnuť vo forme databázy alebo inými automatickými prostriedkami (napr. cez aplikačné programovacie rozhranie).

⁹⁰ Pozri aj oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov s názvom Európska dátová stratégia [COM(2020) 66 final]; Bielu knihu Komisie o umelej inteligencii – európsky prístup k excelentnosti a dôvere [COM(2020) 65 final]; a závery Rady a zástupcov vlád členských štátov zasadajúcich v Rade o najlepších postupoch týkajúcich sa zverejňovania súdnych rozhodnutí online (Ú. v. EÚ C 362, 8.10.2018, s. 2).

⁹¹ Údaje za rok 2022 získané v spolupráci so skupinou kontaktných osôb pre vnútroštátne justičné systémy.

s dvojstupňovým systémom súdov sa body prideliť za tri stupne, pričom odzrkadľujú príslušnú vyššiu neexistujúcu inštanciu. V prípade členských štátov, ktoré nerozlišujú medzi týmito dvoma oblasťami práva (občianskoprávne/obchodné a správne konania), sa za obidve oblasti prideliť rovnaký počet bodov. **BE**: v občianskoprávnych a trestných konaniach rozhoduje o zverejnení svojich rozsudkov každý súd samostatne; **DE**: o online dostupnosti rozsudkov prvej inštancie rozhoduje každá spolková krajina samostatne; **AT**: v prvej a druhej inštancii rozhodujú o tom, ktoré rozsudky majú byť zverejnené, sudcovia. Rozhodnutia najvyššieho správneho súdu vydané jedným sudcom sa zverejňujú vtedy, ak o ich zverejnení rozhodne daný sudca. Ďalej sa nezverejňujú rozhodnutia, ktoré obsahujú len právne otázky, v prípade ktorých už existuje ustálená judikatúra najvyššieho správneho súdu, a jednoduché rozhodnutia týkajúce sa zastavenia trestného stíhania; **NL**: súdy rozhodujú o zverejnení podľa zverejnených kritérií; **PT**: o zverejnení rozhoduje komisia v rámci súdu; **SI**: nezverejňujú sa procedurálne rozhodnutia, ktoré majú len malý alebo žiadny význam pre judikatúru; z rozhodnutí vo veciach, ktoré majú rovnaký predmet (napr. hromadné veci), sa zverejňuje len hlavné rozhodnutie (spolu so zoznamom spisov s rovnakým obsahom). O tom, ktoré rozsudky sa môžu zverejniť, rozhodujú jednotlivé sudy vyššej inštancie; **SK**: nezverejňujú sa rozhodnutia týkajúce sa viacerých druhov občianskoprávnych konaní, ako je dedičské konanie alebo určenie otcovstva; **FI**: o tom, ktoré rozsudky sa zverejňujú, rozhodujú súdy.

Obrázok č. 48: Mechanizmy prípravy strojovo čitateľných súdnych rozhodnutí, 2022 (*)
(v občianskoprávnych/obchodných, správnych a trestných konaniach na súdoch všetkých inštancií) [zdroj: Európska komisia ⁽⁹²⁾]

(*) Možné maximum: 24 bodov podľa druhu veci. Za každú z troch inštancií (prvú, druhú, poslednú) sa udeľuje jeden bod, ak sú prístupné všetky súdne rozhodnutia. Ak sú v konkrétnej inštancii prístupné len niektoré súdne rozhodnutia, udeľuje sa len pol bodu. V prípade členských štátov s dvojstupňovým systémom súdov sa body prideliť za tri stupne, pričom odzrkadľujú príslušnú vyššiu neexistujúcu inštanciu. V prípade členských štátov, ktoré nerozlišujú medzi správnymi a občianskoprávnymi/obchodnými konaniami, sa za obidve oblasti práva prideliť rovnaký počet bodov. **ES**: využívanie databázy Všeobecnej súdnej rady (CGPJ) na komerčné účely alebo hromadné sťahovanie informácií nie je povolené. Opakované použitie týchto informácií na vypracovanie databáz alebo na komerčné účely sa musí uskutočňovať na základe postupov a podmienok stanovených CGPJ prostredníctvom jej centra súdnej dokumentácie; **IE**: rozsudky sa anonymizujú v rodinnom práve, pri starostlivosti o deti a v iných oblastiach vtedy, ak sa to vyžaduje zákonom alebo ak sudca nariadi, aby sa nezverejnila totožnosť účastníkov konania alebo osôb.

3.2.5. Závery týkajúce sa kvality justičných systémov

Lahký prístup, dostatočné zdroje, účinné hodnotiace nástroje, ako aj digitalizácia prispievajú k vysokej kvalite justičných systémov. Od účinného justičného systému očakáva verejnosť a podniky vysokokvalitné rozhodnutia. V porovnávacom prehľade EÚ v oblasti justície z roku 2023 je uvedená komparatívna analýza týchto faktorov.

Prístupnosť

V porovnávacom prehľade z roku 2023 sa znovu skúma množstvo prvkov, ktoré prispievajú k ústretovosti justičného systému voči ľuďom:

- 1) **Dostupnosť právnej pomoci a úroveň súdnych poplatkov** majú významný vplyv na prístup k spravodlivosti, najmä pre chudobných ľudí alebo ľudí ohrozených chudobou. Z obrázku č. 24 vyplýva, že v piatich členských štátoch by sa ľuďom, ktorých príjem je nižší ako hranica chudoby podľa Eurostatu, právna pomoc neposkytla. Úroveň súdnych poplatkov (obrázok č. 25) zostala od roku 2016 v podstate nezmenená, hoci v piatich členských štátoch bola úroveň súdnych poplatkov nižšia než v roku 2021, najmä v prípade nízkej hodnoty sporu. Bremeno súdnych poplatkov je naďalej proporčne vyššie v prípade nízkej hodnoty sporu. Ťažkosti pri žiadaní o právnu pomoc by mohli v kombinácii s vysokými súdnymi poplatkami v štyroch členských štátoch chudobných ľudí odrádzať od toho, aby sa pokúsili získať prístup k spravodlivosti.
- 2) V porovnávacom prehľade EÚ v oblasti justície z roku 2023 sa ďalej analyzujú spôsoby, ktorými členské štáty propagujú dobrovoľné využívanie **metód alternatívneho riešenia sporov (ARS)** (obrázok č. 26) vrátane možnosti využívania digitálnych technológií. Celková situácia sa od roku 2021 nezmenila, pričom tri členské štáty zvýšili svoje úsilie, ale tri členské štáty zároveň znížili počet propagačných opatrení. Vo všeobecnosti je množstvo spôsobov používaných na propagáciu metód ARS zvyčajne nižšie v prípade správnych sporov než v prípade občianskoprávných a obchodných, pracovnoprávných alebo spotrebiteľských sporov.
- 3) V porovnávacom prehľade EÚ v oblasti justície z roku 2023 sa prvýkrát hodnotia osobitné mechanizmy na podporu **osôb ohrozených diskrimináciou a starších osôb** pri získaní prístupu k spravodlivosti. Z obrázku č. 27 vyplýva, že 17 členských štátov poskytuje informácie o právach osôb ohrozených diskrimináciou a 22 členských štátov poskytuje jednoduchý fyzický prístup k budovám súdov. 14 členských štátov umožňuje mimovládny organizáciám začať konanie v mene alebo na podporu osôb ohrozených diskrimináciou alebo byť jeho účastníkom, ako aj uľahčuje účasť starších ľudí na súdnych konaniach. Okrem toho jedna tretina členských štátov podnikla kroky na zlepšenie dostupnosti právnej pomoci pre starších ľudí, zatiaľ čo len štyri členské štáty zisťovali potreby a úroveň spokojnosti osôb ohrozených diskrimináciou v prieskumoch medzi účastníkmi konaní v roku 2021.
- 4) Z obrázku č. 29 vyplýva, že členské štáty takisto udelili **subjektom pre rovnaké zaobchádzanie právomoci pomáhať obetiam pri získaní prístupu k spravodlivosti**. V tohtoročnom vydaní porovnávacieho prehľadu sa prvýkrát uvádza takýto prehľad. Subjekty pre rovnaké zaobchádzanie môžu v tretine členských štátov prijímať záväzné rozhodnutia v prípadoch diskriminácie. V 22 členských štátoch môžu účastníkom konania poskytnúť možnosť požiadať o ARS (napríklad mediačné alebo zmierovacie konanie). V 18

členských štátoch môžu subjekty pre rovnaké zaobchádzanie vystupovať v súdnych konaniach v prípadoch diskriminácie buď v mene obetí, alebo vo vlastnom mene a v 16 členských štátoch môžu súdu predložiť pripomienky ako experti alebo *amicus curiae* (nie sú účastníkom konania, môžu však pomáhať súdu tým, že poskytnú informácie, odborné znalosti alebo poznatky, ktoré sú relevantné pre otázky prípadu).

- 5) Prvýkrát sa takisto zmapujú vybrané osobitné mechanizmy pre **obete násilia na ženách a domáceho násilia**. Na obrázku č. 28 sa znázorňuje, koľko z preskúmaných záruk je zavedených v každom členskom štáte. V 12 členských štátoch sú zavedené všetky záruky, napr. poskytovanie osobitnej ochrany obetiam alebo online prístup ku konkrétnym informáciám. Takmer štvrtina členských štátov však neposkytuje online prístup ku konkrétnym informáciám o službách v oblasti prevencie domáceho násilia, podpory a ochrany ani k právnym informáciám o násilí na ženách/domácom násilí a právach obetí.
- 6) V porovnávacom prehľade EÚ v oblasti justície z roku 2023 sa rozširuje mapovanie určitých aspektov **súdnej kontroly nad konaním a opomenutiami orgánov verejnej správy** na základe konkrétnych obchodných scenárov (obrázok č. 30). Na obrázku sa znázorňuje uznanie a uplatňovanie osobitných foriem zodpovednosti štátu podľa právnych režimov členských štátov, ak konanie štátu porušujúce právo EÚ spôsobuje škody alebo ak porušenie práva EÚ vyplýva z rozhodnutia súdu rozhodujúceho v poslednej inštancii. To sa už uplatnilo v konkrétnych konaniach pred vnútroštátnymi súdmi v piatich členských štátoch, pokiaľ ide o konanie štátu spôsobujúce škody, a v desiatich členských štátoch, pokiaľ ide o rozhodnutia súdov rozhodujúcich v poslednej inštancii. Okrem týchto osobitných záruk môžu existovať iné, všeobecnejšie formy zodpovednosti štátu. V 24 členských štátoch môžu spoločnosti získať finančnú náhradu za škody spôsobené správnymi rozhodnutiami alebo tým, že sa správny orgán nevyjadril, a súdy môžu prerušiť výkon správnych rozhodnutí. Môžu mať vplyv na dôveru investorov, podnikateľské prostredie a fungovanie jednotného trhu a treba ich dôkladnejšie monitorovať.
- 7) V porovnávacom prehľade EÚ v oblasti justície z roku 2023 sa poskytuje prehľad vybraných opatrení, ktoré členské štáty zaviedli na zabezpečenie **justičného systému zohľadňujúceho potreby detí**. Na obrázku č. 31 sa skúmajú osobitné mechanizmy, ktoré sú k dispozícii v prípade, keď je obeťou alebo podozrivou/obvinenou osobou dieťa. Vo všeobecnosti sa situácia v porovnaní s rokom 2021 zjavne zlepšila. Celkovo 17 členských štátov oznámilo, že v súčasnosti: poskytujú možnosť audiovizuálneho záznamu výsluchu detí; zabezpečujú prostredie zohľadňujúce potreby detí a účinnú účasť detí na vypočutiach; poskytujú informácie spôsobom zohľadňujúcim potreby detí a zabezpečujú pomoc právnikovi. Napriek týmto oznámeným zlepšeniam, najmä pokiaľ ide o právnu pomoc deťom, je k dispozícii stále menej osobitných záruk pre deti, ktoré sú účastníkmi konania ako podozrivé alebo obvinené osoby, v porovnaní s deťmi, ktoré sú účastníkmi konania ako obeť.

Zdroje

Vysoká kvalita justičných systémov v členských štátoch závisí od dostatočných finančných a ľudských zdrojov. Vyžaduje si to primerané investície do fyzickej a technickej infraštruktúry, počiatočnú a priebežnú odbornú prípravu a rôznorodosť sudcov vrátane vyváženého zastúpenia mužov a žien. Z porovnávacieho prehľadu EÚ v oblasti justície z roku 2023 vyplývajú tieto skutočnosti:

- 8) Pokiaľ ide o **finančné zdroje**, celkové výdavky verejnej správy na súdy zostali v roku 2021 vo väčšine členských štátov nezmenené, ale s pretrvávajúcimi významnými rozdielmi medzi členskými štátmi, pokiaľ ide o úroveň výdavkov na obyvateľa, ako aj v percentuálnom vyjadrení HDP (obrázky č. 32 a 33). 21 členských štátov zvýšilo v roku 2021 výdavky v percentuálnom vyjadrení HDP (nárast v porovnaní s rokom 2020) a tri členské štáty zvýšili aj výdavky na obyvateľa.
- 9) V tohtoročnom porovnávacom prehľade sa prvýkrát uvádza pomer ročných **platov** sudcov a prokurátorov k priemernému ročnému platu v krajine (obrázok č. 34).
- 10) **Ženy** stále v 20 členských štátoch tvoria menej ako 50 % sudcov na najvyšších súdoch (obrázok č. 36), zatiaľ čo v siedmich členských štátoch tvoria ženy polovicu alebo viac ako polovicu sudcov najvyšších súdov. Údaje za trojročné obdobie od roku 2020 do roku 2022 ukazujú rozdielne úrovne a trendy medzi členskými štátmi.
- 11) Na **zlepšenie komunikácie** so zraniteľnými skupinami (obrázok č. 38) poskytujú všetky členské štáty odbornú prípravu v oblasti komunikácie so žiadateľmi o azyl a /alebo s osobami s odlišným kultúrnym, náboženským, etnickým alebo jazykovým pôvodom. Okrem toho 15 členských štátov poskytuje odbornú prípravu v oblasti používania sociálnych médií a komunikácie s médiami a 15 členských štátov sa zameriava na zvyšovanie informovanosti a poskytuje odbornú prípravu týkajúcu sa boja proti dezinformáciám.

Hodnotiace nástroje

- 12) **Využívanie prieskumov** medzi účastníkmi konaní a odborníkmi pracujúcimi v oblasti práva (obrázok č. 39) bolo v roku 2021 viac rozšírené ako v predchádzajúcich rokoch, pričom len desať členských štátov neuskutočňuje žiadne prieskumy (15 v roku 2020). Prístupnosť, útvár súdu pre služby zákazníkom, súdne pojednávania a celková dôvera v justičný systém sú bežnými témami prieskumov, iba osem členských štátov sa však zaujímal o spokojnosť skupín s osobitnými potrebami alebo o informovanosť jednotlivcov o svojich právach.

Digitalizácia

Od roku 2021 obsahuje porovnávací prehľad EÚ v oblasti justície rozsiahly oddiel, v ktorom sa podrobne skúmajú aspekty súvisiace s digitalizáciou justície. Hoci členské štáty už v rôznych kontextoch a v rôznej miere využívajú digitálne riešenia, existuje významný priestor na zlepšenie.

- 13) 26 členských štátov poskytuje niektoré **online informácie o svojom justičnom systéme** vrátane webových sídel so zrozumiteľnými informáciami o tom, ako získať prístup k právnej pomoci, o súdnych poplatkoch a kritériách oprávnenosti na ich zníženie (obrázok č. 40). Situácia sa v porovnaní s minulým rokom zlepšila, medzi členskými štátmi však stále existujú určité rozdiely, pokiaľ ide o úroveň informácií a mieru, v akej reagujú na potreby ľudí. Napríklad 14 členských štátov poskytuje interaktívnu online simuláciu, pomocou ktorej môžu ľudia zistiť, či majú nárok na právnu pomoc, alebo poskytuje vzdelávanie o vymáhateľných právach prostredníctvom online interaktívnych vzdelávacích nástrojov. 24 členských štátov poskytuje na webovom sídle zrozumiteľné informácie o procesných právach vrátane online formulárov pre spoločnosti a jednotlivcov, ako aj informácie pre cudzincov.
- 14) Osem členských štátov má zavedené **procesné pravidlá týkajúce sa digitalizácie** (obrázok

č. 41), ktoré plne alebo z väčšej časti umožňujú využívanie komunikácie na diaľku a prípustnosť dôkazov predkladaných iba v digitálnom formáte. V 19 členských štátoch je to možné iba v obmedzenom počte situácií. Od roku 2020 sa však v tejto súvislosti celkovo dosiahol stabilný pokrok.

- 15) Na obrázku č. 42 sa znázorňuje **využívanie digitálnych technológií na súdoch a prokuratúrach**. Vyplýva z neho, že až na dve výnimky členské štáty nevyužívajú v plnej miere možnosti, ktoré im poskytujú ich procesné pravidlá (pozri obrázok č. 41). Súdny členských štátov, prokurátori a zamestnanci súdov už majú k dispozícii rôzne digitálne nástroje, ako sú systémy správy vecí, videokonferenčné systémy a režimy telepráce. Ešte by však bolo možné dosiahnuť ďalší pokrok v elektronických systémoch pridelovania vecí s automatickým pridelovaním na základe objektívnych kritérií.
- 16) Vo všetkých členských štátoch majú súdy k dispozícii určité **zabezpečené elektronické nástroje na komunikáciu**. Tieto nástroje sú k dispozícii na komunikáciu medzi súdmi a medzi súdmi a advokátmi. V desiatich členských štátoch však stále nie sú k dispozícii nástroje na digitálnu komunikáciu s notármi, so zariadeniami určenými na zaistenie alebo so súdnymi exekútormi/súdnymi úradníkmi (obrázok č. 43). Všetky členské štáty v súčasnosti poskytujú zabezpečenú elektronickú komunikáciu v rámci prokuratúr, ako aj medzi prokuratúrami a súdmi, čo predstavuje zlepšenie v porovnaní s rokom 2021 (obrázok č. 44). Napriek tomu tretina členských štátov stále nemá k dispozícii nástroje na elektronickú komunikáciu medzi prokuratúrou a obhajcami.
- 17) Pri občianskoprávných/obchodných a správnych konaniach poskytuje 21 členských štátov jednotlivcom a podnikom (alebo ich právnym zástupcom) **online prístup k prebiehajúcim alebo uzavretým veciam** (obrázok č. 45), hoci v rôznej miere. V 25 členských štátoch je teraz možné začať konanie alebo podať žalobu online, čo predstavuje významné zlepšenie v porovnaní s rokom 2021. V trestných konaniach (obrázok č. 46) majú však v 21 členských štátoch žalovaní a obeť len obmedzené možnosti na sledovanie alebo vedenie časti svojho konania v elektronickej forme, pričom tretina členských štátov neposkytuje v trestných konaniach žiadne alebo len veľmi málo digitálnych riešení.
- 18) **Online prístup k rozsudkom** (obrázok č. 47) sa v porovnaní s rokom 2021 celkovo mierne zlepšil, najmä pokiaľ ide o zverejňovanie súdnych rozhodnutí v prvej a druhej inštancii. Pokiaľ ide o najvyššiu inštanciu, online prístup k rozsudkom zostal vo všeobecnosti nezmenený.
- 19) Podobne ako v predchádzajúcich rokoch sa v porovnávacom prehľade EÚ v oblasti justície z roku 2023 analyzujú **mechanizmy prípravy strojovo čitateľných súdnych rozhodnutí** (obrázok č. 48). Všetky členské štáty majú zavedené aspoň určité mechanizmy pre občianskoprávne/obchodné, správne a trestné konania, hoci medzi nimi existujú značné rozdiely. Vo všeobecnosti existuje tendencia zaviesť viac mechanizmov, najmä pokiaľ ide o bezplatné sťahovanie rozsudkov (databázy a iné automatizované riešenia), modelovanie rozsudkov tak, aby boli strojovo čitateľné, alebo anonymizáciu/pseudonymizáciu rozsudkov pomocou algoritmov. V roku 2022 oznámilo osem členských štátov zlepšenie v porovnaní s predchádzajúcim rokom, zatiaľ čo situácia v desiatich členských štátoch zostala nezmenená. Justičné systémy s mechanizmami na modelovanie rozsudkov podľa noriem pre strojovú čitateľnosť majú podľa všetkého potenciál dosahovať v budúcnosti lepšie výsledky.

3.3. Nezávislosť

Nezávislosť súdnictva, ktorá je nevyhnutným predpokladom rozhodovania súdov, je jednou z požiadaviek práva EÚ, ktorá vychádza zo zásady účinnej súdnej ochrany uvedenej v článku 19 ZEÚ a z práva na účinný prostriedok nápravy pred súdom, ktoré je zakotvené v článku 47 Charty základných práv Európskej únie⁽⁹³⁾. Pri tejto požiadavke sa predpokladá:

a) **vonkajšia nezávislosť**, keď dotknutý orgán vykonáva svoje funkcie autonómne bez akýchkoľvek hierarchických prekážok alebo podriadenosti inému orgánu a bez prijímania akýchkoľvek príkazov alebo pokynov z iného zdroja, čiže je chránený pred vonkajšími zásahmi alebo tlakom, ktorý by mohol negatívne ovplyvňovať nezávislý úsudok členov orgánu a ich rozhodnutia, a

b) **vnútorná nezávislosť a nestrannosť**, keď sa pri konaní v predmetnej veci dodržiava rovnaký odstup od účastníkov konania a ich konkrétnych záujmov⁽⁹⁴⁾ a keď sú jednotliví sudcovia chránení pred neprimeraným vnútorným tlakom v rámci súdnictva⁽⁹⁵⁾.

Nezávislosť súdnictva zaručuje ochranu všetkých práv jednotlivcov podľa práva EÚ a zabezpečenie spoločných hodnôt členských štátov, ktoré sú stanovené v článku 2 ZEÚ, najmä hodnoty právneho štátu⁽⁹⁶⁾. Zachovanie právneho poriadku EÚ je mimoriadne dôležité pre všetkých občanov aj podniky, ktorých práva a slobody sú chránené právom EÚ.

Vysoká miera vnímanej nezávislosti súdnictva má zásadný význam pre dôveru, ktorú musí súdnictvo v spoločnosti riadenej zásadami právneho štátu vyvolávať v občanoch, a prispieva k podnikateľskému prostrediu priaznivému pre rast, pretože vnímanie nedostatku nezávislosti môže odrádzať od investovania. V porovnávacom prehľade sú zahrnuté ukazovatele týkajúce sa nezávislosti súdnictva, pokiaľ ide o účinnosť ochrany investícií. Okrem ukazovateľov vnímanej nezávislosti súdnictva z rôznych zdrojov je v porovnávacom prehľade uvedených viacero ukazovateľov spôsobu organizácie justičných systémov na ochranu nezávislosti súdnictva v určitých typoch situácií, keď by mohla byť

⁹³ Pozri <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=EN>.

⁹⁴ Rozsudok Súdneho dvora zo 16. novembra 2021, Trestné konanie proti WB a i., spojené veci C-748/19 až C-754/19, rozsudok zo 6. októbra 2021, W. Ž., C-487/19, rozsudok z 15. júla 2021, Komisia/Pol'sko, C-791/13, rozsudok z 2. marca 2021, AB, C-824/18, rozsudok z 19. novembra 2019, A. K. a i., C-585/18, C-624/18 a C-625/18, ECLI:EU:C:2019:982, body 121 a 122; rozsudok z 5. novembra 2019, Komisia/Pol'sko, C-192/18, rozsudok z 24. júna 2019, Komisia/Pol'sko, C-619/18, ECLI:EU:C:2019:531, body 73 a 74; rozsudok z 27. februára 2018, Associação Sindical dos Juizes Portugueses, C-64/16, ECLI:EU:C:2018:117, bod 44; rozsudok z 25. júla 2018, Minister for Justice and Equality, C-216/18 PPU, ECLI:EU:C:2018:586, bod 65.

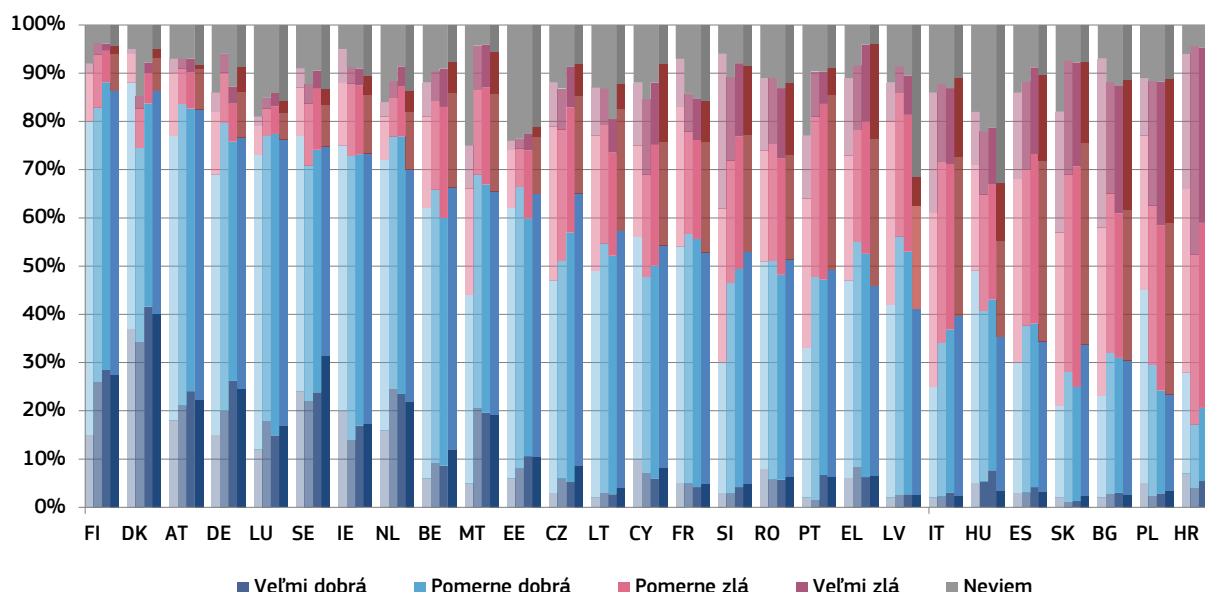
⁹⁵ Najvyššie súdy ako súdy poslednej inštancie a vyššie/odvolacie súdy vo všeobecnosti sú nevyhnutne dôležité na zabezpečenie jednotného uplatňovania práva v členských štátoch. Hierarchická organizácia súdnictva by však nemala narušiť nezávislosť jednotlivca [odporúčanie CM/Rec(2010) 12, odsek 22]. Nadriadené súdy by nemali adresovať sudcom pokyny týkajúce sa spôsobu, akým by mali rozhodovať v jednotlivých veciach s výnimkou vnútroštátnych predbežných rozhodnutí alebo pri rozhodovaní o prostriedkoch nápravy podľa zákona [odporúčanie CM/Rec(2010) 12, odsek 23]. Podľa Benátskej komisie by hierarchická organizácia súdnictva v zmysle podriadenosti sudcov vyšším inštanciam v ich súdnej rozhodovacej činnosti bola jasným porušením zásady vnútornej nezávislosti (Benátska komisia, Správa o nezávislosti systému súdnictva, časť I: nezávislosť súdov, štúdia č. 494/2008, 16. marca 2010, CDL-AD(2010) 004, odseky 68 – 72). Každý postup zjednotenia judikatúry musí byť v súlade so základnými zásadami del'by moci a aj po takomto rozhodnutí vyššieho/najvyššieho súdu musia mať všetky súdy a sudcovia naďalej právomoc posudzovať svoje veci nezávisle a nestranne a odlišovať nové veci od výkladu, ktorý predtým zjednotil vyšší/najvyšší súd (porovnávací prehľad EÚ v oblasti justície z roku 2022, s. 45).

⁹⁶ Súdny dvor, rozsudok z 24. júna 2019, Komisia/Pol'sko, C-619/18, ECLI:EU:C:2019:531, bod 44.

nezávislosť ohrozená ⁽⁹⁷⁾. Na základe príspevkov Európskej siete súdnych rád (ENCJ), Siete predsedov najvyšších súdov Európskej únie (NPSJC), skupiny expertov na problematiku boja proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu (EGMLTF) a národných kontaktných miest pre boj proti korupcii sa v tomto vydaní porovnávacieho prehľadu uvádzajú ukazovatele týkajúce sa právomocí súdnych rád, orgánov zapojených do vymenúvania predsedov najvyšších súdov a generálnych prokurátorov, ako aj prvý prehľad o orgánoch zapojených do predchádzania korupcii a jej stíhania a o ich rôznom stupni špecializácie.

3.3.1. Vnímaná nezávislosť súdnictva a účinnosť ochrany investícií

Obrázok č. 49: Vnímanie nezávislosti súdov a sudcov širokou verejnosťou (*) [zdroj: Eurobarometer ⁽⁹⁸⁾ – svetlé farby: 2016, 2021 a 2022, tmavé farby: 2023].

(*) Členské štáty sú zoradené najprv podľa percentuálneho podielu respondentov, ktorí uviedli, že nezávislosť súdov a sudcov je veľmi dobrá alebo pomerne dobrá (celkovo dobrá); ak majú niektoré členské štáty rovnaký percentuálny podiel celkovo dobrej nezávislosti, potom sú zoradené podľa percentuálneho podielu respondentov, ktorí uviedli, že nezávislosť súdov a sudcov je pomerne zlá alebo veľmi zlá (celkovo zlá); ak majú niektoré členské štáty rovnaký percentuálny podiel celkovo dobrej aj zlej nezávislosti, potom sú zoradené podľa percentuálneho podielu respondentov, ktorí uviedli, že nezávislosť súdov a sudcov je veľmi dobrá; ak majú niektoré členské štáty rovnaký percentuálny podiel celkovo dobrej, celkovo zlej a veľmi dobrej nezávislosti, potom sú zoradené podľa percentuálneho podielu respondentov, ktorí uviedli, že nezávislosť súdov a sudcov je veľmi zlá.

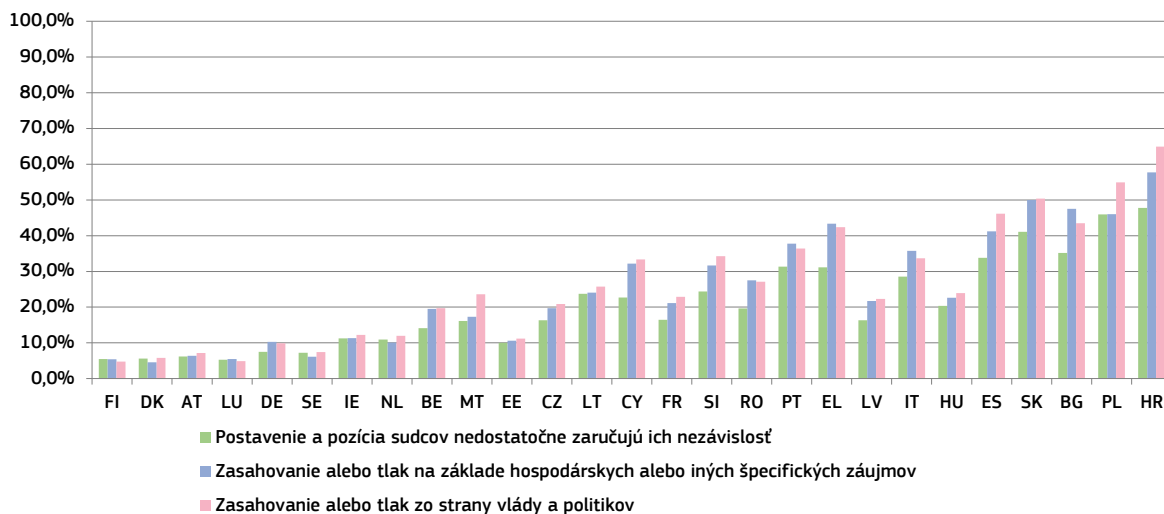
Na obrázku č. 50 sa znázorňujú hlavné dôvody vnímania nedostatočnej nezávislosti súdov a sudcov, ktoré uviedli respondenti. Respondenti zo širokej verejnosti, ktorí nezávislosť justičného

⁹⁷ Od roku 2020 Svetové ekonomické fórum nezverejnilo hodnotenie na základe indexu globálnej konkurencieschopnosti.

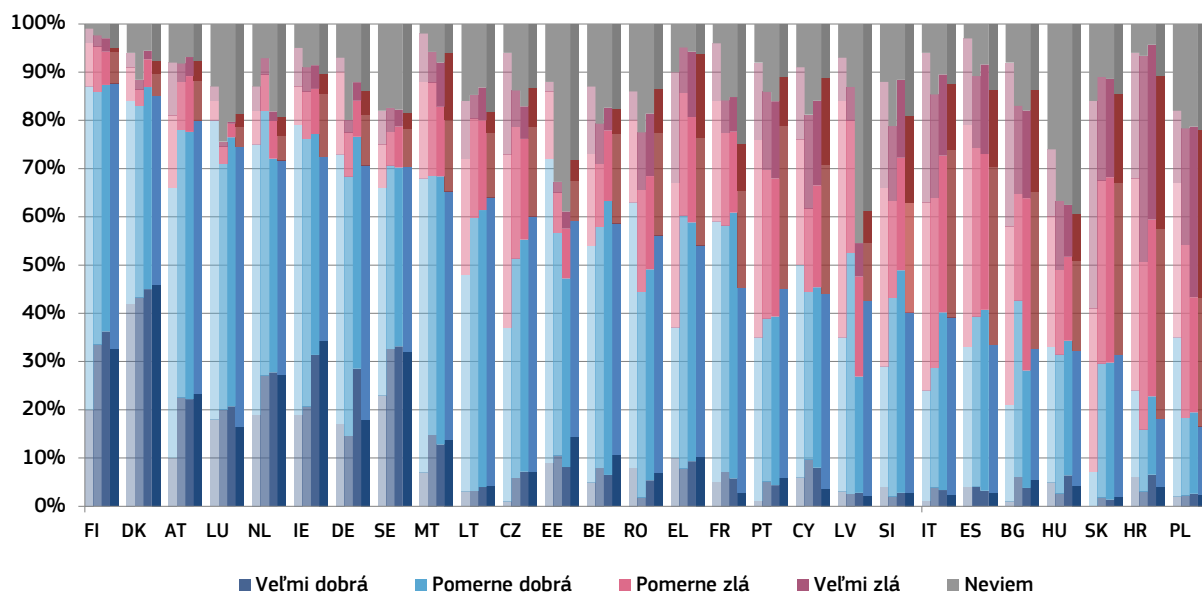
⁹⁸ Prieskum Eurobarometra FL519 uskutočnený od 16. do 24. januára 2023. Odpovede na otázku: „Podľa toho, čo viete, ako by ste ohodnotili justičný systém vo (vašej krajine) z hľadiska nezávislosti súdov a sudcov? Povedali by ste, že je veľmi dobrý, pomerne dobrý, pomerne zlý alebo veľmi zlý?“, pozri: https://ec.europa.eu/info/strategy/justice-and-fundamental-rights/effective-justice/eu-justice-scoreboard_en FL 503 (2022), FL 489 (2021), FL 435 (2016), dostupné aj na webovom sídle Eurobarometra: <https://europa.eu/eurobarometer/screen/home>.

systému vyhodnotili ako „pomerne zlú“ alebo „veľmi zlú“, si mohli vybrať z troch dôvodov na vysvetlenie svojho hodnotenia. Členské štáty sú uvedené v rovnakom poradí ako na obrázku č. 49.

Obrázok č. 50: Hlavné dôvody vnímania nedostatočnej nezávislosti širokou verejnosťou (podiel všetkých respondentov – vyššia hodnota znamená väčší vplyv) [zdroj: Eurobarometer (⁹⁹)]

Obrázok č. 51: Vnímanie nezávislosti súdov a sudcov spoločnosťami (*) [zdroj: Eurobarometer (¹⁰⁰) – svetlé farby: 2016, 2021 a 2022, tmavé farby: 2023].

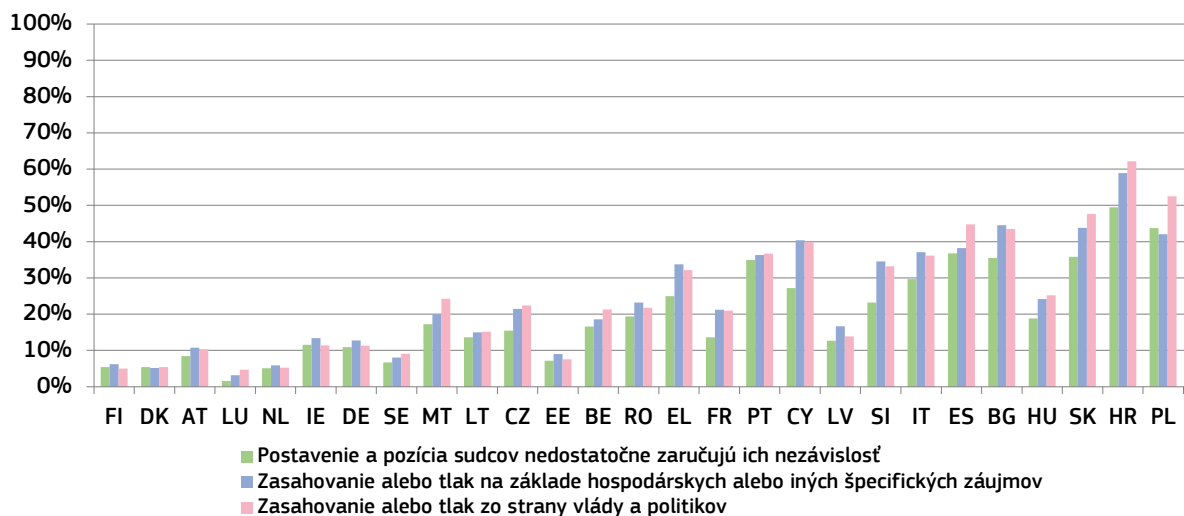
⁹⁹ Prieskum Eurobarometra FL519, odpovede na otázku: „Mohli by ste vysvetliť, v akej miere tieto jednotlivé dôvody vysvetľujú vaše hodnotenie nezávislosti justičného systému v (našej krajine): veľmi, trochu, ani nie, vôbec nie?“, ak odpoveď na otázku č. 1 je „pomerne zlá“ alebo „veľmi zlá“.

¹⁰⁰ Prieskum Eurobarometra FL520 uskutočnený 16. až 30. januára 2023, odpovede na otázku: „Podľa toho, čo viete, ako by ste ohodnotili justičný systém v (našej krajine) z hľadiska nezávislosti súdov a sudcov? Povedali by ste, že je veľmi dobrý, pomerne dobrý, pomerne zlý alebo veľmi zlý?“, pozri: https://ec.europa.eu/info/strategy/justice-and-fundamental-rights/effective-justice/eu-justice-scoreboard_en;

(*) Členské štáty sú zoradené najprv podľa percentuálneho podielu respondentov, ktorí uviedli, že nezávislosť súdov a sudcov je veľmi dobrá alebo pomerne dobrá (celkovo dobrá); ak majú niektoré členské štáty rovnaký percentuálny podiel celkovo dobrej nezávislosti, potom sú zoradené podľa percentuálneho podielu respondentov, ktorí uviedli, že nezávislosť súdov a sudcov je pomerne zlá alebo veľmi zlá (celkovo zlá); ak majú niektoré členské štáty rovnaký percentuálny podiel celkovo dobrej aj zlej nezávislosti, potom sú zoradené podľa percentuálneho podielu respondentov, ktorí uviedli, že nezávislosť súdov a sudcov je veľmi dobrá; ak majú niektoré členské štáty rovnaký percentuálny podiel celkovo dobrej, celkovo zlej a veľmi dobrej nezávislosti, potom sú zoradené podľa percentuálneho podielu respondentov, ktorí uviedli, že nezávislosť súdov a sudcov je veľmi zlá.

Na obrázku č. 52 sa znázorňujú hlavné dôvody vnímania nedostatočnej nezávislosti súdov a sudcov, ktoré uviedli respondenti. Respondenti spomedzi spoločností, ktoré nezávislosť justičného systému vyhodnotili ako „pomerne zlú“ alebo „veľmi zlú“, si mohli vybrať z troch dôvodov na vysvetlenie svojho hodnotenia. Členské štáty sú uvedené v rovnakom poradí ako na obrázku č. 51.

Obrázok č. 52: Hlavné dôvody vnímania nedostatočnej nezávislosti spoločnosťami (podiel všetkých respondentov – vyššia hodnota znamená väčší vplyv) [zdroj: Eurobarometer ⁽¹⁰¹⁾]

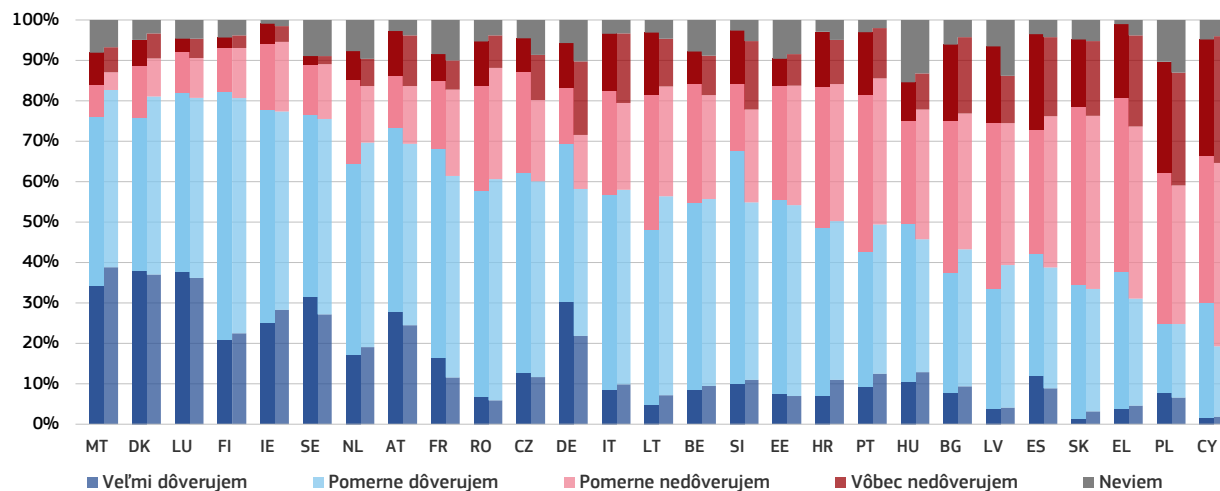

od roku 2021 sa vzorka spoločností v prieskume zväčšila na 500 v prípade všetkých členských štátov okrem MT, CY a LU, v prípade ktorých vzorku tvorilo 250 spoločností. V predchádzajúcich rokoch tvorilo vzorku v prieskume 200 spoločností v prípade všetkých členských štátov okrem DE, ES, FR, PL a IT, v prípade ktorých vzorku tvorilo 400 spoločností. FL 504 (2022), FL 490 (2021), FL 436 (2016) sú takisto dostupné na webovom sídle Eurobarometra. [Eurobarometer – verejná mienka v Európskej únii \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eurobarometer/surveys/index.cfm).

¹⁰¹ Prieskum Eurobarometra FL520; odpovede na otázku: „Mohli by ste vysvetliť, v akej miere tieto jednotlivé dôvody vysvetľujú vaše hodnotenie nezávislosti justičného systému vo (vašej krajine): veľmi, trochu, ani nie, vôbec nie?“, ak odpoveď na otázku č. 1 bola „pomerne zlá“ alebo „veľmi zlá“.

Na obrázku č. 53 sa druhýkrát znázorňuje ukazovateľ o vnímaní spoločností, pokiaľ ide o účinnosť ochrany investícií poskytovanú zákonom a súdmi, v súvislosti s podľa nich neodôvodnenými rozhodnutiami alebo nekonaním štátu.

Obrázok č. 53: Vnímanie spoločností, pokiaľ ide o účinnosť ochrany investícií poskytovanú zákonom a súdmi (*)[zdroj: Eurobarometer (¹⁰²) – svetlé farby: 2022, tmavé farby: 2023].

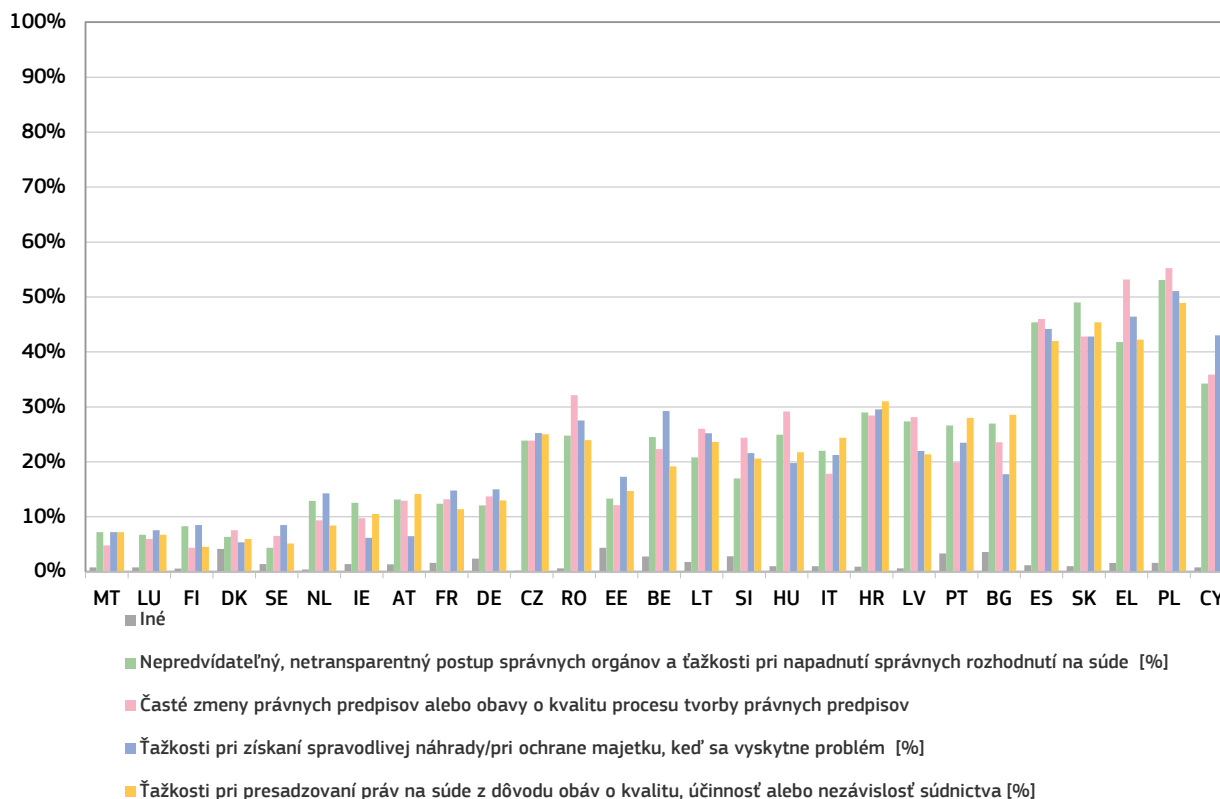
(*) Členské štáty sú zoradené najprv podľa spoločného percentuálneho podielu respondentov, ktorí uviedli, že veľmi dôverujú alebo pomerne dôverujú tomu, že investície sú chránené zákonom a súdmi (celkovo dôverujú).

¹⁰²

Prieskum Eurobarometra FL520; odpovede na otázku: „Do akej miery dôverujete tomu, že vaše investície sú chránené zákonom a súdmi vo (vašej krajine), ak sa vyskytne problém?“ Na účely tohto prieskumu bola investícia vymedzená ako akýkoľvek druh aktív, ktoré spoločnosť vlastní alebo kontroluje a ktoré sú charakterizované viazaním kapitálu alebo iných zdrojov, očakávaním príjmu alebo zisku alebo prevzatím rizika.

Na obrázku č. 54 sa znázorňujú hlavné dôvody vnímania nedostatočnej účinnosti ochrany investícií, ktoré uviedli respondenti. Respondenti spomedzi spoločností, ktorí ohodnotili svoju úroveň dôvery ako „pomerne dôverujem“ alebo „vôbec nedôverujem“, si mohli vybrať štyri dôvody na vysvetlenie svojho hodnotenia (a niektorí uviedli „iné“). Členské štáty sú uvedené v rovnakom poradí ako na obrázku č. 53.

Obrázok č. 54: Hlavné dôvody vnímania nedostatočnej účinnosti ochrany investícií zo strany spoločností (podiel všetkých respondentov – vyššia hodnota znamená väčší vplyv) [zdroj: Eurobarometer ⁽¹⁰³⁾]

¹⁰³

Prieskum Eurobarometra FL520; odpovede na otázku: „Aké sú hlavné dôvody vašich obáv v súvislosti s účinnosťou ochrany investícií?“, ak odpoveď na otázku č. 3 bola „pomerne nedôverujem“ alebo „vôbec nedôverujem“.

3.3.2. Štrukturálna nezávislosť

Záruky štrukturálnej nezávislosti si vyžadujú existenciu pravidiel, najmä pokiaľ ide o zloženie daného súdu a vymenúvanie, dĺžku funkčného obdobia a dôvody neprítomnosti, zamietnutia alebo odvolania jeho členov. Týmto pravidlami sa odstraňujú akékoľvek oprávnené pochybnosti účastníkov konania, pokiaľ ide o neovplyvniteľnosť súdu vonkajšími faktormi a jeho neutralitu vo vzťahu k protichodným záujmom⁽¹⁰⁴⁾. Musí sa nimi konkrétne nielen zabráňovať priamemu ovplyvňovaniu vo forme pokynov, ale aj takým druhom ovplyvňovania, ktoré sú nepriame a môžu mať vplyv na rozhodnutia dotknutých sudcov⁽¹⁰⁵⁾.

Boli vypracované európske normy, najmä Radou Európy, napríklad v *odporúčaní Rady Európy z roku 2010 Sudcovia: nezávislosť, efektívnosť a zodpovednosť*⁽¹⁰⁶⁾. V porovnávacom prehľade EÚ v oblasti justície sa uvádzajú určité ukazovatele toho, čo je relevantné pri posudzovaní spôsobu organizácie justičných systémov, aby bola zabezpečená nezávislosť súdnictva.

Toto vydanie porovnávacieho prehľadu obsahuje nové ukazovatele týkajúce sa: i) orgánov zapojených do vymenúvania predsedov najvyšších súdov (obrázky č. 56 a 57)⁽¹⁰⁷⁾; ii) niektorých orgánov zapojených do predchádzania korupcii, pokiaľ ide o niektoré z ich kľúčových právomocí (obrázok č. 58), a orgánov zapojených do ich vymenúvania (obrázok č. 59); iii) špecializácie orgánov zapojených do potláčania korupcie (obrázok č. 60); iv) orgánov zapojených do vymenúvania vedúcich prokuratúr špecializovaných na boj proti korupcii (obrázok č. 61)⁽¹⁰⁸⁾; v) orgánov zapojených do vymenúvania generálnych prokurátorov (obrázok č. 62)⁽¹⁰⁹⁾ a vi) prvý

¹⁰⁴ Pozri Súdny dvor, rozsudok zo 16. novembra 2021, Trestné konanie proti WB a i., spojené veci C-748/19 až C-754/19, bod 67; rozsudok zo 6. októbra 2021, W.Ž., C-487/19, bod 109; rozsudok z 15. júla 2021, Komisia/Pol'sko, C-791/19, bod 59; rozsudok z 2. marca 2021, A.B., C-824/18, bod 117; rozsudok z 19. novembra 2019, A. K. a i. (Nezávislosť disciplinárneho senátu Najvyššieho súdu), C-585/18, C-624/18 a C-625/18, EU:C:2019:982, body 121 a 122; rozsudok z 24. júna 2019, Komisia/Pol'sko, C-619/18, EU:C:2019:531, body 73 a 74; rozsudok z 25. júla 2018, LM, C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, bod 66; rozsudok z 27. februára 2018, Associação Sindical dos Juizes Portugueses, C-64/16, ECLI:EU:C:2018:117, bod 44. Pozri aj odseky 46 a 47 odporúčania CM/Rec(2010) 12 Sudcovia: nezávislosť, efektívnosť a zodpovednosť (ktoré prijal Výbor ministrov Rady Európy 17. novembra 2010) a dôvodovú správu. Uvádza sa v nich, že orgán, ktorý rozhoduje o výbere a kariérnom postupe sudcov, musí byť nezávislý od výkonnej a zákonodarnej moci. S cieľom zabezpečiť jeho nezávislosť by aspoň polovicu členov tohto orgánu mali tvoriť sudcovia zvolení kolegami. Ak sa však v ústavných alebo iných právnych predpisoch stanovuje, že o výbere a kariére sudcov rozhoduje hlava štátu, vláda alebo orgán zákonodarnej moci, mal by sa vytvoriť nezávislý a kompetentný orgán zložený prevažne z predstaviteľov súdnictva (bez toho, aby tým boli dotknuté pravidlá uplatniteľné na súdne rady uvedené v kapitole IV), ktorý by bol oprávnený vydávať odporúčania a vyjadrovať stanoviská, podľa ktorých by príslušný menovací orgán postupoval v praxi.

¹⁰⁵ Pozri Súdny dvor, rozsudok z 2. marca 2021, A.B., C-824/18, bod 119; rozsudok z 19. novembra 2019, A. K. a i. (Nezávislosť disciplinárneho senátu Najvyššieho súdu), C-585/18, C-624/18 a C-625/18, EU:C:2019:982, bod 123; rozsudok z 24. júna 2019, Komisia/Pol'sko, C-619/18, EU:C:2019:531, bod 112.

¹⁰⁶ Pozri odporúčanie CM/Rec(2010) 12 Sudcovia: nezávislosť, efektívnosť a zodpovednosť, ktoré prijal Výbor ministrov Rady Európy 17. novembra 2010, a dôvodovú správu [ďalej len „odporúčanie CM/Rec(2010) 12“].

¹⁰⁷ Obrázky vychádzajú z odpovedí na aktualizovaný dotazník, ktorý vypracovala Komisia v úzkej spolupráci s ENCJ. Odpovede na aktualizovaný dotazník od členských štátov, v ktorých neexistuje súdna rada alebo ktoré nie sú členmi ENCJ (CZ, DE, EE, CY, LU, AT a PL), boli získané v spolupráci so Sieťou predsedov najvyšších súdov Európskej únie.

¹⁰⁸ Obrázky č. 58 až 61 vychádzajú z odpovedí na dotazník, ktorý vypracovala Komisia v úzkej spolupráci s národnými kontaktnými miestami pre boj proti korupcii.

¹⁰⁹ Obrázok č. 62 vychádza z odpovedí na aktualizovaný dotazník, ktorý vypracovala Komisia v úzkej spolupráci so skupinou expertov na problematiku boja proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu.

prehľad rôznych riešení prijatých v členských štátoch na zabezpečenie ochrany ústavných práv na najvyššej inštancii a vybraných právomocí orgánov (obrázky č. 63 a 64) ⁽¹¹⁰⁾. Obsahuje aj aktualizovaný prehľad niektorých kľúčových právomocí súdnych rád (obrázok č. 55) ⁽¹¹¹⁾ a aktualizované údaje o nezávislosti advokátskych komôr a právnikov (obrázok č. 65) ⁽¹¹²⁾. Na obrázkoch sa uvádzajú vnútroštátne rámce, ktoré sa uplatňovali v decembri 2022.

Obrázky uvedené v porovnávacom prehľade neposkytujú posúdenie ani nepredstavujú kvantitatívne údaje o účinnosti záruk. Ich cieľom nie je zobrazit' zložitosť a podrobnosti postupov a sprievodných záruk. V záujme zaručenia nezávislosti súdnictva je nevyhnutné aj vykonávanie politík a postupov na podporu integrity a na zamedzenie korupcie v súdnictve. Napokon účinná ochrana nezávislosti súdnictva si okrem príslušných potrebných noriem vyžaduje aj kultúru integrity a nestrannosti, ktorú rešpektujú všetci sudcovia a širšia spoločnosť.

– Právomoci súdnych rád –

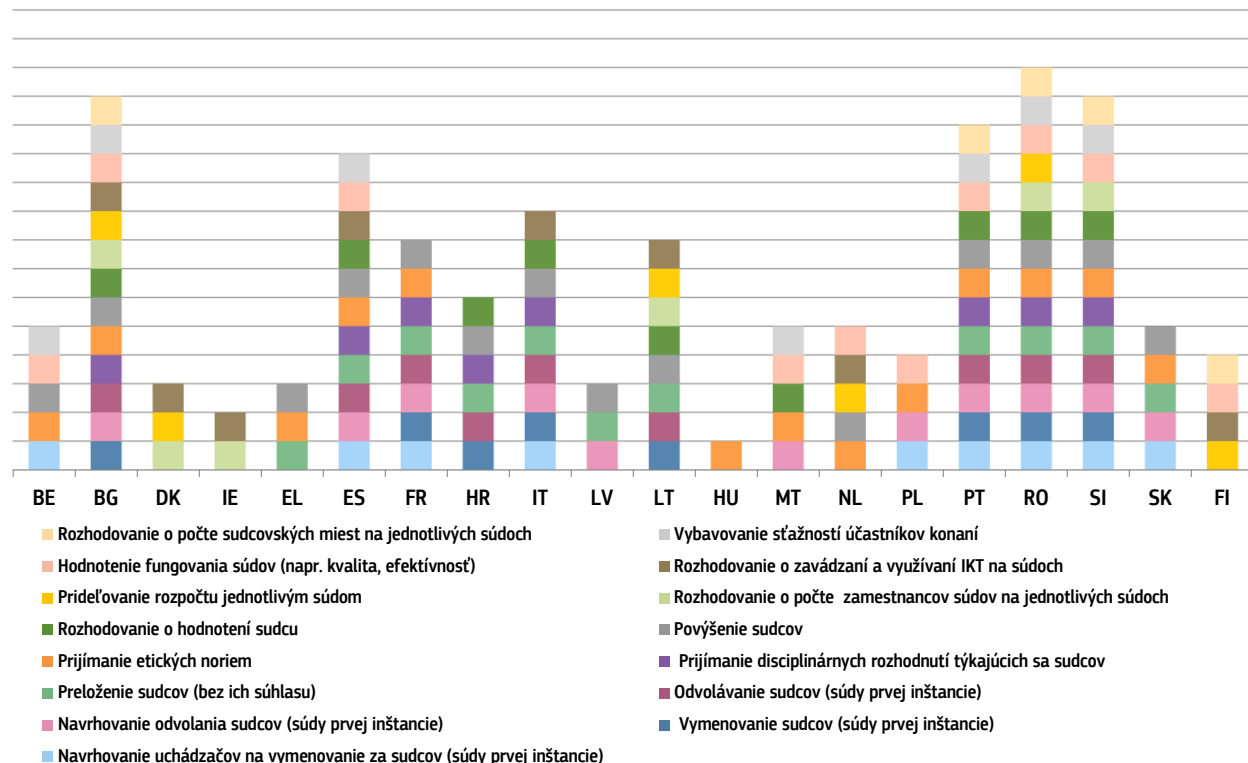
Na obrázku č. 55 je znázornený aktualizovaný prehľad niektorých kľúčových právomocí súdnych rád (členov ENCJ), ako sú právomoci týkajúce sa vymenúvania sudcov a právomoci ovplyvňujúce ich kariéru, ktorý bol prvýkrát uvedený v porovnávacom prehľade EÚ v oblasti justície za rok 2016. Rozšíril sa tak, aby zahŕňal právomoci hodnotiť fungovanie súdov (napr. kvalita, efektívnosť), vybavovať sťažnosti účastníkov konaní a rozhodovať o počte sudcovských miest na každom súde.

¹¹⁰ Obrázky č. 63 a 64 vypracovala Komisia.

¹¹¹ Obrázok č. 55 vychádza z odpovedí na aktualizovaný dotazník, ktorý vypracovala Komisia v úzkej spolupráci s Európskou sieťou súdnych rád. Odpovede na aktualizovaný dotazník od členských štátov, ktoré nie sú členmi ENCJ (PL), boli získané v spolupráci so Sieťou predsedov najvyšších súdov Európskej únie.

¹¹² Obrázok č. 65 vychádza z odpovedí na aktualizovaný dotazník, ktorý vypracovala Komisia v úzkej spolupráci s Radou advokátskych komôr a združení právnikov Európy (CCBE).

Obrázok č. 55: Právomoci súdnych rád [zdroj: Európska sieť súdnych rád a Sieť predsedov najvyšších súdov Európskej únie ⁽¹¹³⁾]

(*) Na obrázku sú uvedené len niektoré právomoci a nie je vyčerpávajúci. Súdne rady majú ďalšie právomoci, ktoré tu nie sú uvedené. Údaje za DK, IE, HU a PT pochádzajú z dotazníka o nezávislosti súdnictva z roku 2021 a neexistujú žiadne informácie o potenciálnych právomociach týchto rád, pokiaľ ide o hodnotenie fungovania súdov, vybavovanie sťažností účastníkov konaní a rozhodovanie o počte sudcovských miest na každom súde; EL: v stĺpci sú uvedené právomoci oboch rád, Najvyššej súdnej rady pre občianske a trestné súdnictvo a Najvyššej súdnej rady pre správne súdnictvo; Najvyššia súdna rada pre správne súdnictvo má dodatočnú právomoc rozhodovať o zavádzaní a využívaní IKT na súdoch; IT: v stĺpci sú uvedené právomoci oboch rád, Rady pre občianske a trestné súdy (CSM) a Rady pre správne súdy (CPGA); CPGA má dodatočnú právomoc pridelať rozpočet konkrétnym súdom; LV: určité právomoci, napríklad v súvislosti s disciplínou a etikou, vykonávajú iné samosprávne súdne orgány;

– Vymenovanie predsedov najvyšších súdov –

Najvyššie súdy sú ako súdy poslednej inštancie nevyhnutne dôležité na zabezpečenie jednotného uplatňovania práva v členských štátoch. Predsedovia najvyšších súdov vykonávajú dôležitú úlohu, pretože sa im často priznávajú právomoci súvisiace s riadením najvyššieho súdu. Postup vymenúvania sudcov a predsedov najvyššieho súdu tak, aby sa zaistila ich nezávislosť a nestrannosť, organizujú členské štáty. V tomto zmysle sa v práve EÚ vyžaduje, aby členské štáty zabezpečili, že na sudcov nebude po ich vymenovaní pri výkone ich úloh menovací orgán vyvíjať žiadny vplyv ani tlak ⁽¹¹⁴⁾.

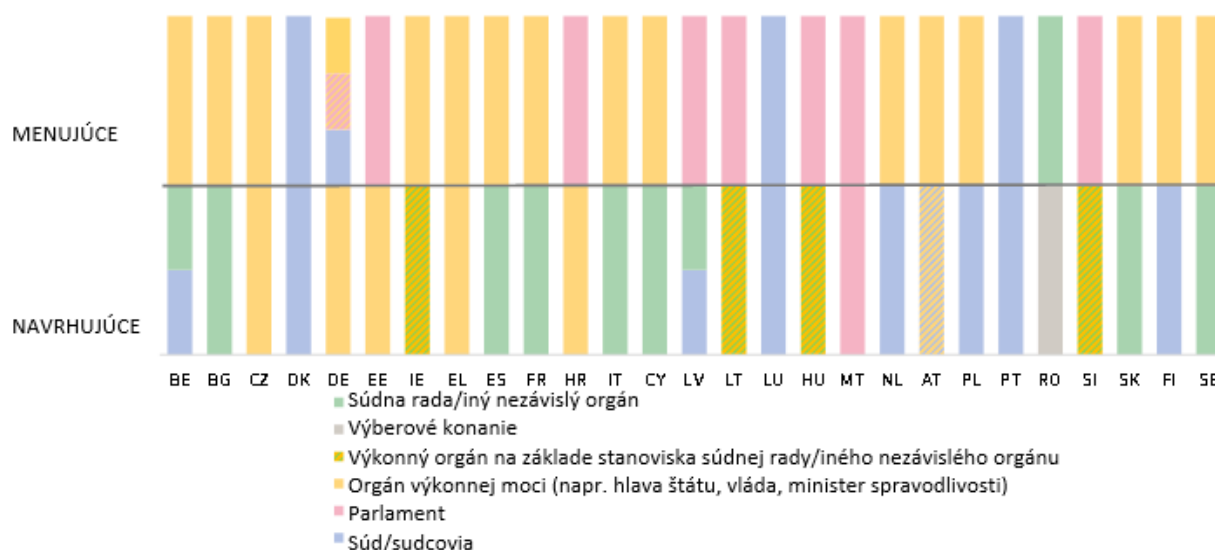
¹¹³ Údaje získané prostredníctvom aktualizovaného dotazníka, ktorý vypracovala Komisia v úzkej spolupráci s ENCJ. Údaje za Poľsko sa zozbierali prostredníctvom Sieť predsedov najvyšších súdov Európskej únie (NPSC).

¹¹⁴ Od roku 2019 vydal Súdny dvor v tomto zmysle viacero rozhodnutí týkajúcich sa menovania sudcov a požiadaviek práva EÚ (pozri rozsudok z 20. apríla 2021 vo veci C-896/19, Republika a Il-Prim Ministru, bod 56; rozsudok z 2. marca 2021 vo veci C-824/18, AB, bod 122; rozsudok z 19. novembra 2019 v spojených veciach C-585/18, C-624/18 a C-625/18, AK a kol., bod 133).

Takisto je potrebné zabezpečiť také hmotnoprávne podmienky a podrobné procesné pravidlá, ktorými sa riadi prijímanie rozhodnutí o vymenovaní, aby nevznikli oprávnené pochybnosti jednotlivcov o neovplyvniteľnosti sudcov vonkajším faktormi ani o ich neutralite vo vzťahu k protichodným záujmom (¹¹⁵). Účasť nezávislých orgánov, akými sú napríklad súdne rady, na procese menovania sudcov môže v zásade prispieť k objektívnosti celého procesu, ak je daný orgán dostatočne nezávislý od zákonodarnej a výkonnej moci a orgánu, ktorému je povinný predložiť stanovisko (¹¹⁶).

Na obrázku č. 56 je znázornený prehľad subjektov a orgánov, ktoré navrhujú uchádzačov na vymenovanie za predsedov najvyšších súdov, a orgánov, ktoré ich menujú, ako aj orgánov, s ktorými sa ich menovanie konzultuje (napr. sudcovia najvyššieho súdu, súdne rady).

Obrázok č. 56: Vymenovanie predsedov najvyšších súdov: navrhujúce a menovacie orgány (*) [zdroj: Európska sieť súdnych rád a Sieť predsedov najvyšších súdov Európskej únie (¹¹⁷)]

(*) **BE**: návrh: súdna rada na základe povinného odporúčania najvyššieho súdu; menovanie: hlava štátu (kráľ); **BG**: predbežné návrhy na uchádzačov predkladajú najmenej traja členovia komory sudcov súdnej rady, minister spravodlivosti a plénum najvyššieho kasačného súdu a najvyššieho správneho súdu. Po výberovom konaní plénum súdnej rady zašle oficiálny návrh s jedným uchádzačom prezidentovi republiky, ktorý potom vymenuje predsedu najvyššieho kasačného súdu alebo najvyššieho správneho súdu; **CZ**: predsedu najvyššieho súdu vymenúva spomedzi ostatných sudcov najvyššieho súdu prezident republiky. Prezident republiky vymenúva jedného zo sudcov najvyššieho správneho súdu za predsedu najvyššieho správneho súdu so spolupodpisom predsedu vlády; **DK**: predsedu najvyššieho súdu volia ostatní sudcovia najvyššieho súdu; **IE**: návrh: poradná rada pre vymenúvanie sudcov vyberá uchádzačov, ktorí ešte nezastávali sudcovskú funkciu, a odporúča ich vláde ako vhodných na vymenovanie do tejto funkcie. Vláda si môže vybrať na vymenovanie do vyšších sudcovských funkcií sudcov, ktorí už zastávajú sudcovskú funkciu; menovanie: prezident na základe odporúčania vlády; **AT**: návrh: minister spravodlivosti na základe návrhu „personálneho senátu“ zloženého zo sudcov; menovanie: spolkový prezident;

¹¹⁵ Rozsudok z 20. apríla 2021 vo veci C-896/19, Republika a Il-Prim Ministru, bod 57, ECLI:EU:C:2021:311; rozsudok z 2. marca 2021 vo veci C-824/18, AB, bod 123, ECLI:EU:C:2021:153; rozsudok z 19. novembra 2019 v spojených veciach C-585/18, C-624/18 a C-625/18, AK a kol., body 134 a 135, ECLI:EU:C:2019:982.

¹¹⁶ Rozsudok z 20. apríla 2021 vo veci C-896/19, Republika a Il-Prim Ministru, bod 66; rozsudok z 2. marca 2021 vo veci C-824/18, AB, body 66, 124 a 125; rozsudok z 19. novembra 2019 v spojených veciach C-585/18, C-624/18 a C-625/18, AK a kol., body 137 a 138.

¹¹⁷ Údaje získané prostredníctvom aktualizovaného dotazníka, ktorý vypracovala Komisia v úzkej spolupráci s ENCJ. Odpovede na aktualizovaný dotazník od členských štátov, v ktorých neexistuje súdna rada alebo ktoré nie sú členmi ENCJ, boli získané prostredníctvom spolupráce so Sieťou predsedov najvyšších súdov Európskej únie.

LU: návrh a menovanie: Cour supérieure de justice; **DE:** návrh: minister spravodlivosti; menovanie: celá spolková vláda po porade s Präsidialrat (plénum najvyššieho súdu pozostávajúce z jeho predsedu a zo sudcov zvolených všetkými sudcami súdu predloží odôvodnené stanovisko k osobnostnej a profesijnej spôsobilosti každého uchádzača) a na základe povinného súhlasu Richterwahlausschuss (volebný výbor sudcov zložený z ministrov spravodlivosti 16 spolkových štátov a 16 členov volených spolkovým parlamentom (Bundestag)); formálne vymenúvanie vykonáva prezident; na vymenovanie za predsedu najvyššieho spolkového súdu je potrebné aj zvolenie za sudcu tohto spolkového súdu. V tejto súvislosti neexistujú žiadne osobitné charakteristiky pre voľbu spolkového sudcu; **EE:** návrh: prezident republiky, menovanie: parlament **EL:** pri vymenúvaní predsedov troch najvyšších súdov (štátna rada, najvyšší súd, dvor auditorov) sa postupuje rovnakým spôsobom; návrh: vláda na základe návrhu ministra spravodlivosti a stanoviska parlamentného orgánu; menovanie: prezident republiky na základe prezidentského dekrétu; **NL:** návrh: najvyšší súd; menovanie: vláda; **PL:** predsedu najvyššieho súdu vymenúva prezident Poľskej republiky na základe stanoviska prvého predsedu najvyššieho súdu na trojročné funkčné obdobie spomedzi troch uchádzačov, ktorých vybralo zhromaždenie sudcov komory najvyššieho súdu; **PT:** predsedu najvyššieho súdu volia ostatní sudcovia najvyššieho súdu; **RO:** predsedu, podpredsedov a vedúcich úsekov najvyššieho kasačného a odvolacieho súdu vymenúva vyššia súdna rada (odbor pre sudcov) na základe vypočutia pozostávajúceho z predstavenia riadiaceho plánu, overenia riadiacich a komunikačných zručností so zameraním najmä na organizačnú spôsobilosť, rýchlosť rozhodovania, odolnosť voči stresu, sebazdokonaľovanie, schopnosť vypracúvať analýzy, syntézy, projekcie, krátkodobú, strednodobú a dlhodobú stratégiu a plánovanie, iniciatívnosť, rýchlu prispôboivosť, vytváranie sietí a komunikačnú spôsobilosť, ako aj overenie osobitných znaností o úlohe/pozícii, na ktorú sa uchádzač prihlásil; **CY:** vymenúvanie vykonáva prezident na odporúčanie poradného výboru súdnej rady [zákon o výkone spravodlivosti č. 145(I)/2022]; **ES:** predsedu najvyššieho súdu vymenúva kráľ na základe kráľovského dekrétu so spolupodpisom predsedu vlády na základe odporúčania súdnej rady. Uchádzač zloží prisahu alebo sľub pred kráľom a funkcie sa ujme pred plénom najvyššieho súdu. Ak predseda zastáva funkciu sudcu, po vymenovaní predsedom sa vyhlási, že je v osobitnej služobnej situácii (články 351. a a 593 organického zákona o súdnictve). Funkčné obdobie sa zhoduje s funkčným obdobím rady, ktorá ho zvolila, a opätovné zvolenie a vymenovanie na nové funkčné obdobie je možné len raz (článok 587 organického zákona o súdnictve); **LT:** v grafe sa znázorňuje proces vymenovania predsedu najvyššieho súdu; návrh: prezident republiky (uchádzačov vyberá výberová komisia); menovanie: parlament. Predsedu najvyššieho správneho súdu vymenúva prezident republiky; **LV:** návrh: plénum najvyššieho súdu na základe povinného odporúčania súdnej rady; menovanie: parlament; **LU:** návrh a menovanie: Cour supérieure de justice. Postup sa zmení od 1. júla 2023, keď začne fungovať súdna rada; **IT:** návrh: najvyššia súdna rada (CSM) alebo súdna rada pre správnych sudcov (CPGA); menovanie: prezident republiky; **FR:** návrh: vyššia súdna rada (CSM); menovanie: prezident republiky; rada vydáva „výzvu na predloženie kandidátúr“ a všetci sudcovia môžu predložiť svoju kandidatúru. Predsedu najvyššieho správneho súdu (Conseil d'Etat) vymenúva prezident republiky; **HR:** návrh: prezident republiky po získaní zoznamu oprávnených uchádzačov, ktorí sa prihlásili na voľné pracovné miesto; Plénum najvyššieho súdu a príslušný parlamentný výbor predkladajú svoje stanoviská k uchádzačom buď pred tým, alebo po tom, ako uchádzača navrhne prezident. Ako objasnil ústavný súd (U-I-1039/2021), tieto stanoviská, ktoré sa musia vydať ku všetkým uchádzačom, nie sú pre prezidenta republiky záväzné; menovanie: parlament; **HU:** návrh: prezident republiky na základe zoznamu vhodných uchádzačov, ktorý vypracoval OBT (národný úrad pre súdnictvo). Parlamentný výbor pre spravodlivosť vypočúva uchádzača; menovanie: parlament volí uchádzača dvojtretinovou väčšinou hlasov na deväť rokov. opätovné zvolenie nie je možné; **MT:** predsedu najvyššieho súdu menuje prezident konajúci na základe uznesenia parlamentu, za ktoré hlasovali aspoň dve tretiny všetkých jeho členov; **SI:** návrh: minister spravodlivosti po získaní stanoviska súdnej rady. súdna rada vypočúva uchádzačov, ktorí sa prihlásili na voľné pracovné miesto, a od pléna najvyššieho súdu žiada stanovisko. Na vypočúvaní môže byť prítomný aj minister spravodlivosti a má právo klásť otázky; menovanie: parlament; **SK:** návrh: súdna rada menovanie: prezident; **FI:** návrh: najvyšší súd; menovanie: prezident republiky; **SE:** návrh: rada pre navrhovanie sudcov; menovanie: vláda.

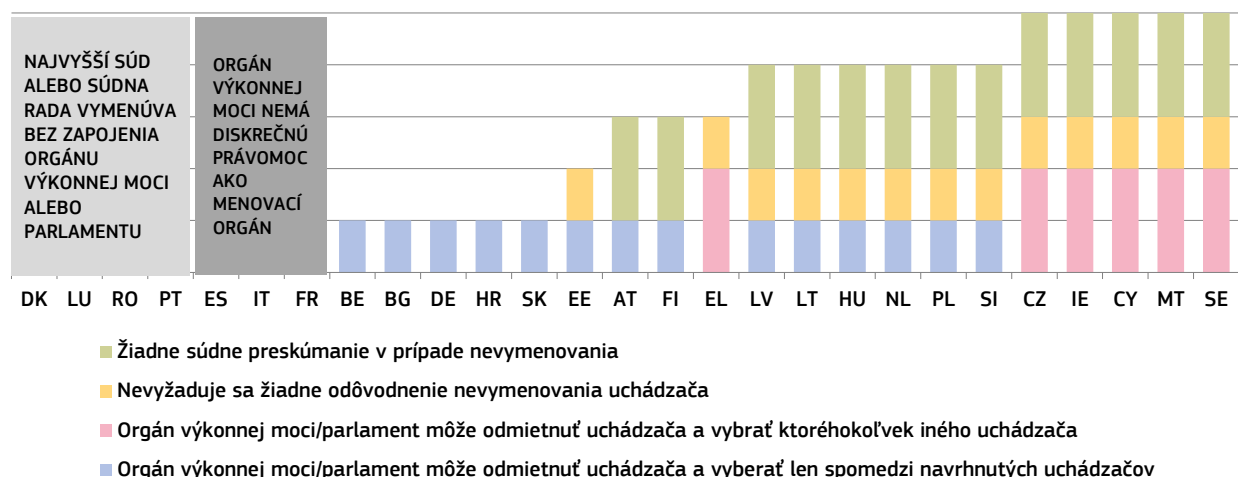
Na obrázku č. 57 je znázornená právomoc orgánov výkonnej moci a parlamentu pri vymenúvaní uchádzačov za predsedov najvyšších súdov na základe podania navrhujúcich orgánov (napr. súdnej rady alebo najvyššieho súdu). Výška stĺpca závisí od toho, či orgány výkonnej moci alebo parlament majú možnosť odmietnuť uchádzača o funkciu predsedu najvyššieho súdu, či môžu vybrať iba z navrhovaných uchádzačov, alebo či môžu vybrať a vymenovať ktoréhokoľvek iného uchádzača, aj keď ho nenavrhol príslušný orgán. Dôležitou zárukou v prípade nevymenovania uchádzača je povinnosť uviesť dôvody ⁽¹¹⁸⁾ a možnosť súdneho preskúmania rozhodnutia ⁽¹¹⁹⁾. Na obrázku je

¹¹⁸ Rozsudok z 20. apríla 2021 vo veci C-896/19, Repubblika a Il-Prim Ministru, bod 71.

¹¹⁹ Rozsudok z 19. novembra 2019 v spojených veciach C-585/18, C-624/18 a C-625/18, AK a kol., bod 145.

uvedená vecná prezentácia právneho systému a nepredstavuje kvalitatívne posúdenie účinnosti záruk. Napríklad v 13 členských štátoch majú orgány výkonnej moci alebo parlament právomoc odmietnuť uchádzača o funkciu predsedu najvyššieho súdu. Táto právomoc sa však za posledných päť rokov (2018 – 2022) (t. j. v BE, BG, DE, EE, LV, LU, na MT, v NL, AT, PL, na SK, vo FI a SE) nikdy neuplatnila alebo sa uplatnila v ojedinelých prípadoch (t. j. v EL, HR, SI a LT).

Obrázok č. 57: Vymenovanie predsedov najvyšších súdov: právomoc orgánov výkonnej moci a parlamentu (*) (zdroj: Európska sieť súdnych rád a Sieť predsedov najvyšších súdov Európskej únie ⁽¹²⁰⁾)

(*) **BG**: Prezident republiky má právo veta vo vzťahu k navrhovanému uchádzačovi. Potom musí plénum súdnej rady opäť hlasovať za uchádzačov, ktorí im boli navrhnutí. Ak plénum opätovne zvolí toho istého uchádzača, prezident je povinný ho vymenovať; **IE**: na obrázku je znázornená právomoc vlády. Podľa článku 13 ods. 9 ústavy (t. j. ústavná požiadavka, nie postup) môže prezident uplatniť svoju právomoc len na základe odporúčania vlády. Ak vláda navrhne, že vydá odporúčanie prezidentovi v súvislosti s vymenovaním predsedu najvyššieho súdu, musí najprv zohľadniť kvalifikáciu a vhodnosť tých, ktorí už vykonávajú funkciu sudcu; **EL**: najvyšší súd (zaoberajúci sa občianskoprávnymi a obchodnými konaniami) a štátna rada (zaoberajúca sa správnymi konaniami): vyberá spomedzi podpredsedov najvyššieho súdu a sudcov najvyššieho súdu (aspoň štyri roky odpracované na tejto pozícii) alebo vyberá spomedzi členov štátnej rady (podpredsedov a členov rady). Pokiaľ ide o predsedu najvyššieho súdu a predsedu štátnej rady: úplná diskrečná právomoc vlády (kabinetu). Nevyžaduje sa žiadne odôvodnenie. Pokiaľ ide o funkciu predsedu alebo podpredsedu najvyššieho súdu, odvolanie/preskúmanie nie je podľa ustanovenia zákona možné. Pokiaľ ide o funkciu podpredsedu alebo predsedu štátnej rady, súdne preskúmanie je veľmi obmedzené; **ES**: hlava štátu (kráľ) sa musí ako menovacie orgán pri vymenúvaní a povyšovaní sudcov povinne riadiť návrhom súdnej rady. Kráľ preto nemá žiadnu diskrečnú právomoc ani povinnosť uvádzať odôvodnenia. Rozhodnutie kráľa má podobu kráľovského dekrétu, zverejňuje sa v úradnom vestníku a ako také nemôže byť napadnuté. Odvolať sa možno len proti predchádzajúcemu rozhodnutiu rady o navrhnutí uchádzača na vymenovanie za sudcu alebo o povýšení do funkcie sudcu, a to najskôr prostredníctvom správneho odvolania (o ktorom rozhoduje plénum rady) a potom súdneho preskúmania pred správnym senátom najvyššieho súdu; **IT**: na návrh najvyššej súdnej rady (CSM) alebo súdnej rady pre správnych sudcov (CPGA), ktoré sú v praxi záväznými návrhmi, prezident republiky vydá dekrét o vymenovaní predsedu najvyššieho súdu alebo predsedu štátnej rady, pričom v tejto súvislosti nemá žiadnu diskrečnú právomoc; **CY**: prezident republiky nemá pri vymenovaní predsedu najvyššieho súdu žiadnu ústavnú ani zákonnú povinnosť riadiť sa poradným stanoviskom, ale spravidla sa ním riadi. Za predsedu najvyššieho súdu sa doteraz stále vymenoval služobne starší člen najvyššieho súdu; **MT**: právomoc má parlament. Predsedu najvyššieho súdu menuje prezident konajúci na základe uznesenia parlamentu, za ktoré hlasovali aspoň dve tretiny všetkých jeho členov; **NL**: návrh: najvyšší súd; menovanie: vláda na základe návrhu ministra spravodlivosti; **AT**: spolkový prezident môže odmietnuť uchádzača navrhnutého ministrom spravodlivosti, nemôže však vymenovať osobu, ktorá nebola navrhnutá; **LT**: uchádzač môže požiadať o osobitné súdne preskúmanie výberového

¹²⁰

Údaje získané prostredníctvom aktualizovaného dotazníka, ktorý vypracovala Komisia v úzkej spolupráci s ENCJ. Odpovede na aktualizovaný dotazník od členských štátov, v ktorých neexistuje súdna rada alebo ktoré nie sú členmi ENCJ, boli získané prostredníctvom spolupráce so Sieťou predsedov najvyšších súdov Európskej únie;

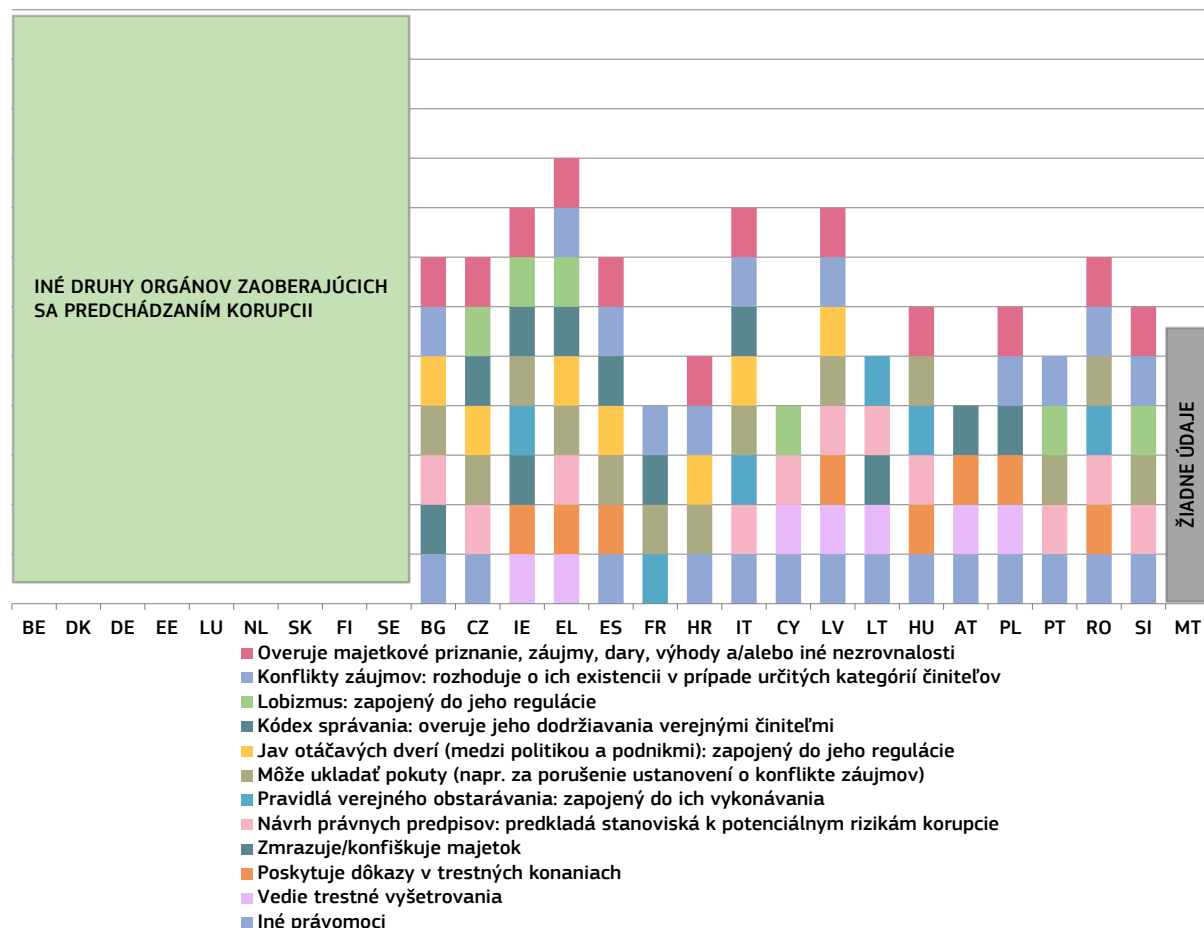
konania na najvyššom súde len na procesnom základe, pričom sa odvolá na stanovisko výberovej komisie (toto stanovisko nie je pre prezidenta republiky záväzné); **LU**: v tejto záležitosti neexistuje žiadny záväzný postup, menovací orgán však dosiaľ nikdy neodmietol nomináciu uchádzača navrhnutého súdom; **HR**: ústavný súd v rozhodnutí z 23. marca 2021 (U-I-1039/2021) objasnil, že prezident republiky si môže vybrať len spomedzi uchádzačov, ktorí sa prihlásili na voľné pracovné miesto; prezident sa však môže takisto rozhodnúť, že nenavrhne žiadneho z uchádzačov, ktorí sa prihlásili, a informuje o tom parlament. Neúspešný uchádzač môže požiadať o preskúmanie rozhodnutia parlamentu na ústavnom súde; **PL**: prezident republiky nemá zákonnú povinnosť poskytnúť odôvodnenie nevymenovania predsedu najvyššieho súdu. Uchádzač o funkciu predsedu najvyššieho súdu a uchádzač o funkciu predsedu komory najvyššieho súdu sa nemôžu odvolať. Prezident republiky nemôže odmietnuť vymenovať prvého predsedu najvyššieho súdu alebo predsedu komory spomedzi uchádzačov vybraných valným zhromaždením sudcov najvyššieho súdu; **SI**: ani minister spravodlivosti, ani parlament nie je povinný uviesť dôvody, prečo nenavrhol/nevymenoval uchádzača. Súdna rada nie je povinná odôvodniť svoje stanovisko k uchádzačom. V rámci postupu neexistuje súdne preskúmanie rozhodnutí alebo stanovísk; **SK**: hoci sa to ešte nikdy nestalo, v prípade nevymenovania uchádzača o funkciu predsedu najvyššieho súdu by bol menovací orgán povinný predložiť odôvodnenie rozhodnutia a existovala by možnosť preskúmania na najvyššom správnom súde; **FI**: prezident by predložil odôvodnenie rozhodnutia, aj keď sa to v zákone neuvádza; **SE**: vláda sa môže rozhodnúť, že nevymenuje uchádzača o funkciu predsedu najvyššieho súdu a môže si vybrať iného uchádzača, aj keď navrhujúci orgán nepredložil jeho meno. Žiadosť vybraného uchádzača sa však musí nachádzať medzi žiadosťami o pozíciu, ktoré spracovala rada pre navrhovanie sudcov.

– Boj proti korupcii –

Korupcia je mnohostranný jav, ktorý sa vyskytuje vo verejnom aj v súkromnom sektore. Má negatívny vplyv na prosperitu a hospodársky rast, sociálnu súdržnosť, ako aj na udržateľný rozvoj. Vnútroštátne protikorupčné rámce monitoruje Komisia v rámci výročnej správy o právnom štáte, ako aj v rámci európskeho semestra a plánov obnovy a odolnosti. Komisia 3. mája 2023 predložila oznámenie o boji proti korupcii, ako aj návrh smernice o boji proti korupcii prostredníctvom trestného práva ⁽¹²¹⁾. V porovnávacom prehľade EÚ v oblasti justície z roku 2023 sa prvýkrát uvádzajú údaje o orgánoch špecializovaných na predchádzanie korupcii, ktoré poskytujú prehľad o type právomocí takýchto orgánov (obrázok č. 58) a o pravidlách týkajúcich sa vymenovania týchto istých orgánov (obrázok č. 59). Väčšina členských štátov má jeden alebo viacero orgánov, ktoré zohrávajú úlohu pri predchádzaní korupcii. Deväť členských štátov neinformovalo o existencii špecializovaného orgánu na predchádzanie korupcii, ale o orgánoch, ktoré sa okrem ďalších úloh zaoberajú aj predchádzaním korupcii. Okrem právomocí špecializovaných orgánov uvedených na obrázku ostatné vnútroštátne orgány (môžu mať) majú iné právomoci v oblasti predchádzania korupcii.

¹²¹ Návrh smernice o boji proti korupcii COM(2023) 234 a spoločné oznámenie o boji proti korupcii JOIN(2023) 12 final.

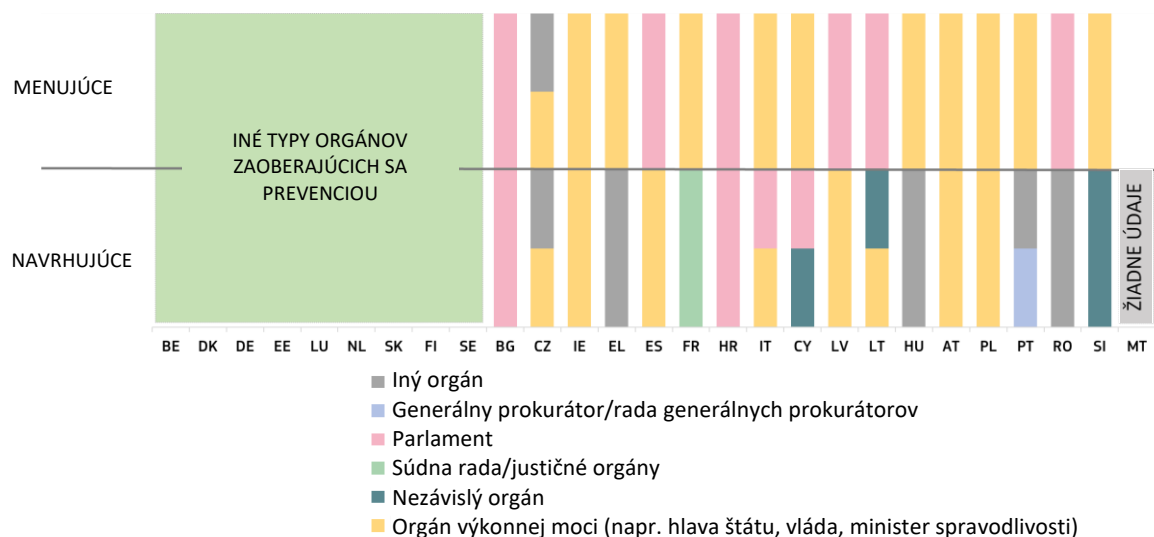
Obrázok č. 58: Právomoci špecializovaných orgánov zaoberajúcich sa predchádzaním korupcii (*) [zdroj: Európska komisia a národné kontaktné miesta pre boj proti korupcii (¹²²)]

(*) Členské štáty majú jeden alebo viacero orgánov, ktoré zohrávajú aspoň určitú úlohu pri predchádzaní korupcii. V záujme jasnosti a porovnateľnosti sa v grafe uvádzajú za každý členský štát právomoci len jedného orgánu, ktorý sa špecializuje na predchádzanie korupcii. Ďalej sú uvedené orgány, ktorých právomoci sú zastúpené. Niektoré členské štáty takéto orgány nemajú, zatiaľ čo iné majú niekoľko takýchto orgánov s rôznymi právomocami. **BE:** jednotka pre bezúhonnosť v rámci federálnej verejnej služby pre politiku a podporu (FOD BOSA/FPS BOSA); **BG:** komisia pre boj proti korupcii a konfiškáciu nezákonne nadobudnutého majetku (CCCCFIAP); **CZ:** odbor konfliktu záujmov a boja proti korupcii (ministerstvo spravodlivosti); **IE:** komisia pre štandardy vo verejnej funkcii; pri predchádzaní korupcii zohráva úlohu aj kancelária polície pre hospodárske trestné činy; **EL:** národný úrad pre transparentnosť; **ES:** úrad pre konflikt záujmov; **FR:** existujú dva protikorupčné orgány – L'Agence française anticorruption (AFA) a la Haute Autorité pour la transparence de la vie publique (HATVP). V súvislosti s predchádzaním korupcii majú doplnkové funkcie. V grafe sa uvádzajú právomoci AFA; **HR:** komisia pre riešenie konfliktov záujmov; **IT:** národný protikorupčný orgán; **CY:** nezávislý úrad pre boj proti korupcii; **LV:** úrad pre prevenciu a potlačanie korupcie; **LT:** existujú dva orgány, ktoré sa zaoberajú predchádzaním korupcii – špeciálna vyšetrovacía služba (STT), ktorá je uvedená v grafe, a ústredný etický výbor (COEC); **HU:** úrad pre integritu; Právomoc overovať majetkové priznania vyšších politických vedúcich pracovníkov bola v roku 2022 prenesená na úrad pre integritu. Postup podľa nariadenia o podmienosti a plánu obnovy a odolnosti Maďarska zahŕňa okrem toho reformy s cieľom rozšíriť právomoci úradu pre integritu priamo overovať zverejnené majetkové priznania všetkých vysokorizikových úradníkov, ktorých majetkové priznania sú verejne dostupné, a v prípade nezverejnených majetkových priznaní požiadať príslušné orgány o vykonanie overenia a o získanie výsledkov overovania. V oblasti predchádzania korupcii zohrávajú úlohu dva ďalšie orgány – národná ochranná služba a úrad na ochranu ústavy; **AT:** spolkový úrad pre

prevenciu korupcie a boj proti korupcii (BAK); **PL**: ústredný úrad boja proti korupcii; **PT**: národný protikorupčný mechanizmus; **RO**: národná agentúra pre bezúhonnosť; **SI**: komisia pre prevenciu korupcie; **SE**: v oblasti predchádzania korupcii existuje decentralizovaný prístup a SE túto úlohu zverilo mnohým rôznym agentúram a orgánom.

Obrázok č. 59: Vymenovanie špecializovaných orgánov zaoberajúcich sa predchádzaním korupcie (*) [zdroj: Európska komisia a národné kontaktné miesta pre boj proti korupcii (¹²³)]

(*) Členské štáty majú jeden alebo viacero orgánov, ktoré zohrávajú určitú úlohu pri predchádzaní korupcii. V záujme jasnosti a porovnateľnosti sa v grafe uvádzajú za každý členský štát právomoci len jedného orgánu, ktorý sa špecializuje na predchádzanie korupcii. Ďalej sú uvedené orgány, ktorých právomoci sú zastúpené. Niektoré členské štáty takéto orgány nemajú, zatiaľ čo iné majú niekoľko takýchto orgánov. **BE**: jednotka pre bezúhonnosť v rámci federálnej verejnej služby pre politiku a podporu (FOD BOSA/FPS BOSA); **BG**: komisia pre boj proti korupcii a konfiškáciu nezákonne nadobudnutého majetku (CCCFIAP); **CZ**: odbor konfliktu záujmov a boja proti korupcii (ministerstvo spravodlivosti); **IE**: komisia pre štandardy vo verejnej funkcii; pri predchádzaní korupcii zohráva úlohu aj kancelária polície pre hospodárske trestné činy; **EL**: národný úrad pre transparentnosť; **ES**: úrad pre konflikt záujmov; **FR**: existujú dva protikorupčné orgány – L'Agence française anticorruption a la Haute Autorité pour la transparence de la vie publique (HATVP). V súvislosti s predchádzaním korupcii majú doplnkové funkcie. V grafe sa uvádza menovanie AFA; **HR**: komisia pre riešenie konfliktov záujmov; **IT**: národný protikorupčný orgán; **CY**: nezávislý úrad pre boj proti korupcii; **LV**: úrad pre prevenciu a potlačanie korupcie; **LT**: existujú dva orgány, ktoré sa zaoberajú predchádzaním korupcii – špeciálna vyšetrovacia služba (STT), ktorá je uvedená v grafe, a ústredný etický výbor (COEC); **HU**: úrad pre integritu. Predsedu a podpredsedov úradu pre integritu vymenúva prezident republiky na šesťročné obdobie na návrh predsedu štátneho kontrolného úradu; **AT**: spolkový úrad pre prevenciu korupcie a boj proti korupcii (BAK); **PL**: ústredný úrad boja proti korupcii; **PT**: národný protikorupčný mechanizmus; **RO**: národná agentúra pre bezúhonnosť; **SI**: komisia pre prevenciu korupcie; **SE**: v oblasti predchádzania korupcii existuje decentralizovaný prístup a SE túto úlohu zverilo mnohým rôznym agentúram a orgánom.

Prokuratúra zohráva významnú úlohu v systéme trestného súdnictva, ako aj pri spolupráci členských štátov v trestných veciach. Správne fungovanie vnútroštátnej prokuratúry je dôležité pre účinný boj proti trestnej činnosti vrátane ekonomických a finančných trestných činov, ako sú pranie špinavých peňazí a korupcia. Podľa judikatúry Súdného dvora týkajúcej sa rámcového rozhodnutia o európskom zatykači (¹²⁴) je možné považovať prokuratúru na účely vydávania

¹²³ Údaje zozbierané prostredníctvom dotazníka, ktorý vypracovala Komisia v úzkej spolupráci s národnými kontaktnými miestami pre boj proti korupcii.

¹²⁴ Rámcové rozhodnutie Rady 2002/584/SVV o európskom zatykači a postupoch odovzdávania osôb medzi členskými štátmi (Ú. v. ES L 190, 18.7.2002, s. 1).

a vykonávania európskeho zatykača za súdny orgán členského štátu vždy vtedy, ak koná nezávisle bez toho, aby bola v konkrétnej veci vystavená riziku priameho alebo nepriameho podliehania príkazom alebo pokynom výkonnej moci, napríklad ministra spravodlivosti (¹²⁵). Organizácia prokuratúr sa v celej EÚ líši a neexistuje jednotný model pre všetky členské štáty. Rada Európy však konštatovala rozšírenú tendenciu mať skôr nezávislejšiu prokuratúru než prokuratúru podriadenú orgánom výkonnej moci alebo s nimi prepojenú (¹²⁶). Podľa Poradnej rady európskych prokurátorov je jedným z pilierov demokratického štátu účinná a nezávislá prokuratúra odhodlaná presadzovať zásady právneho štátu a ľudských práv pri výkone spravodlivosti (¹²⁷).

Korupcia je často zložitou trestnou činnosťou a na jej vyšetrovanie a stíhanie by mohla byť potrebná špecializácia. Uznáva sa to aj v návrhu Komisie na smernicu o boji proti korupcii prostredníctvom trestného práva a v Dohovore Organizácie Spojených národov proti korupcii (¹²⁸). Na obrázku č. 60 sa znázorňuje mapovanie orgánov špecializovaných na vyšetrovanie

¹²⁵ Súdny dvor, rozsudok z 27. mája 2019, OG a PI (prokuratúra v Lübecku a Zwickau), spojené veci C-508/18 a C-82/19 PPU, body 73, 74 a 88, ECLI:EU:C:2019:456; rozsudok z 27. mája 2019, C-509/18, bod 52, ECLI:EU:C:2019:457; pozri aj rozsudky z 12. decembra 2019, Parquet général du Grand-Duché de Luxembourg a Openbaar Ministerie (prokuratúra v Lyone a Tours), spojené veci C-566/19 PPU a C-626/19, ECLI:EU:C:2019:1077; Openbaar Ministerie (švédska prokuratúra), C-625/19 PPU, ECLI:EU:C:2019:1078, a Openbaar Ministerie (prokuratúra v Bruseli), C-627/19 PPU, ECLI:EU:C:2019:1079; rozsudok z 24. novembra 2020, AZ, C-510/19, bod 54, ECLI:EU:C:2020:953. Pozri aj rozsudok z 10. novembra 2016, Kovalkovas, C-477/16 PPU, body 34 a 36, ECLI:EU:C:2016:861 a rozsudok z 10. novembra 2016, Poltorak, C-452/16 PPU, bod 35, ECLI:EU:C:2016:858 týkajúce sa pojmu „súdny“, ktorý „označuje súdnu moc, ktorú treba [...] v súlade so zásadou delby moci, ktorou sa vyznačuje fungovanie právneho štátu – odlíšiť od výkonnej moci“. Pozri aj stanovisko č. 13 (2018) Nezávislosť, zodpovednosť a etika prokurátorov, ktoré prijala Poradná rada európskych prokurátorov (CCPE), odporúčanie xii.

¹²⁶ Správa CDL-AD(2010)040-e o európskych normách, pokiaľ ide o nezávislosť systému súdnictva: časť II: Prokuratúra, ktorú prijala Benátska komisia na svojom 85. plenárnom zasadnutí (Benátky, 17. a 18. decembra 2010), odsek 26.

¹²⁷ Navyše v demokratickej spoločnosti musia súdy aj vyšetrovacie orgány zostať nezávislé od politického tlaku. Koncepcia nezávislosti znamená, že prokurátori sú nezávislí od nezákonného zasahovania pri výkone svojich povinností s cieľom zaistiť úplné dodržiavanie a uplatňovanie zákona a zásady právneho štátu a že nepodliehajú žiadnemu politickému tlaku ani nezákonnému ovplyvňovaniu akéhokoľvek charakteru. Nezávislosť sa vzťahuje nielen na prokuratúru ako celok, ale aj na jej špeciálne orgány a na jednotlivých prokurátorov. Bez ohľadu na model vnútroštátneho justičného systému alebo právnu tradíciu, v ktorej je zakotvený, sa podľa európskych noriem od členských štátov vyžaduje prijatie účinných opatrení potrebných nato, aby prokurátori mohli vykonávať svoje pracovné povinnosti a zodpovednosti vo vhodných právnych a organizačných podmienkach a bez neoprávneného zasahovania.

Pozri stanovisko č. 15 (2020) Poradnej rady európskych prokurátorov (CCPE) k úlohe prokurátorov v mimoriadnych situáciách, najmä v prípade vypuknutia pandémie; stanovisko č. 16 (2021) k dôsledkom rozhodnutí medzinárodných súdov a zmluvných orgánov v súvislosti s praktickou nezávislosťou prokurátorov, odsek 13. Pozri aj odporúčanie Rec(2000) 19 o postavení prokuratúry v systéme trestného súdnictva prijaté Výborom ministrov Rady Európy 6. októbra 2000 (ďalej len „odporúčanie z roku 2000“), odseky 4, 11 a 13; stanovisko č. 13 (2018) Nezávislosť, zodpovednosť a etika prokurátorov, ktoré prijala Poradná rada európskych prokurátorov, odporúčania i a iii; Skupina štátov proti korupcii (GRECO), štvrté kolo hodnotení Predchádzanie korupcii – poslanci parlamentu, sudcovia a prokurátori; v prevažnej väčšine odporúčaní sa žiada o zavedenie mechanizmov na ochranu prokuratúry pred neprimeraným vplyvom a zasahovaním do vyšetrovania trestných vecí.

¹²⁸ V článku 36 Dohovoru Organizácie Spojených národov proti korupcii sa stanovuje, že „[k]aždý štát, zmluvná strana, zabezpečí v súlade so základnými zásadami vnútroštátneho právneho poriadku existenciu vhodného orgánu alebo orgánov, alebo osôb špecializovaných na boj proti korupcii prostredníctvom orgánov zabezpečujúcich uplatňovanie práva. Tomuto orgánu alebo orgánom, alebo osobám udelí štát, zmluvná strana, potrebnú nezávislosť v súlade so základnými zásadami jeho právneho poriadku, aby mohli svoje

a stíhanie korupcie. Zatiaľ čo všetky členské štáty umožňujú bežným policajným orgánom a orgánom prokuratúry vyšetrovať a stíhať niektoré formy korupcie, vo všetkých členských štátoch okrem dvoch existuje aj určitý druh špecializovanej polície na vyšetrovanie osobitných prípadov korupcie, napríklad ak ide o závažnejšie alebo zložitejšie prípady, alebo prípady týkajúce sa určitej kategórie podozrivých. Pokiaľ ide o stíhanie korupcie, všetky členské štáty okrem siedmich majú na riešenie takýchto prípadov korupcie špecializovaných prokurátorov.

Obrázok č. 60: Orgány zapojené do vyšetrovania a stíhania korupcie – prehľad (*) [zdroj: Európska komisia a národné kontaktné miesta pre boj proti korupcii (¹²⁹)]

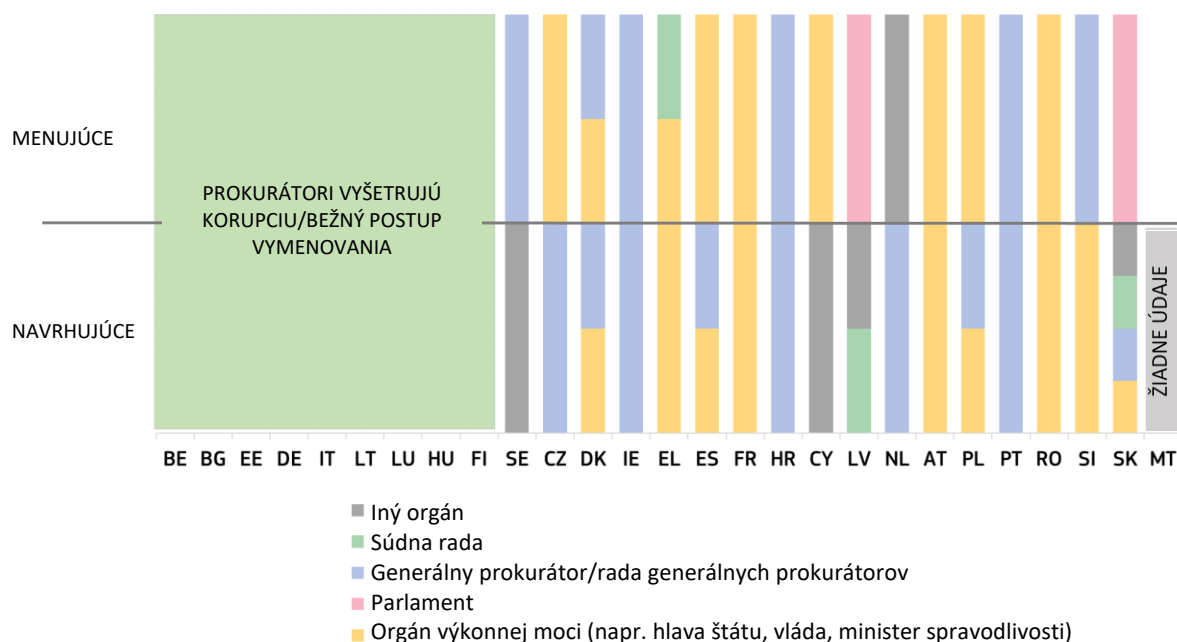
Členský štát		BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE
Polícia	Korupciu vyšetroje polícia	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
	Korupciu vyšetroje špecializovaná polícia	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Prokuratúra	Korupciu stíhajú prokurátori	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
	Korupciu stíhajú špecializovaní prokurátori	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●

(*) ES: na vyšetrovanie korupcie sa špecializujú dva orgány presadzovania práva – štátna polícia: jednotka pre hospodársku a fiškálnu trestnú činnosť (UDEP) – Cuerpo Nacional de Policía, Unidad Central de Delincuencia Económica y Fiscal (UDEP) – a civilná garda: centrálna operačná jednotka (UCO) – Guardia civil, Unidad Central Operativa (UCO); IT: neexistujú žiadne prokuratúry, ktoré by sa špecializovali len na vyšetrovanie a stíhanie korupcie. Niektoré z nich však majú pracovné skupiny, ktoré sa špecializujú na trestné činy proti verejnej správe, čo by mohlo zahŕňať aj korupciu.

Na obrázku č. 61 sú uvedené postupy vymenúvania vedúcich prokuratúr špecializovaných na boj proti korupcii (ak existujú). V 12 členských štátoch buď neexistuje špecializovaná prokuratúra, alebo ak existuje, vymenovanie jej vedúceho sa riadi bežným postupom vymenovania vedúcich prokuratúr.

funkcie vykonávať efektívne a bez akéhokoľvek nenáležitého ovplyvňovania. Tieto osoby alebo zamestnanci takého orgánu alebo orgánov by mali získať vhodnú prípravu a zdroje na vykonávanie ich úloh.“
 Údaje zozbierané prostredníctvom dotazníka, ktorý vypracovala Komisia v úzkej spolupráci s národnými kontaktnými miestami pre boj proti korupcii.

Obrázok č. 61: Postupy vymenovania vedúcich prokuratúr špecializovaných na boj proti korupcii (*) [zdroj: Európska komisia a národné kontaktné miesta pre boj proti korupcii (¹³⁰)]

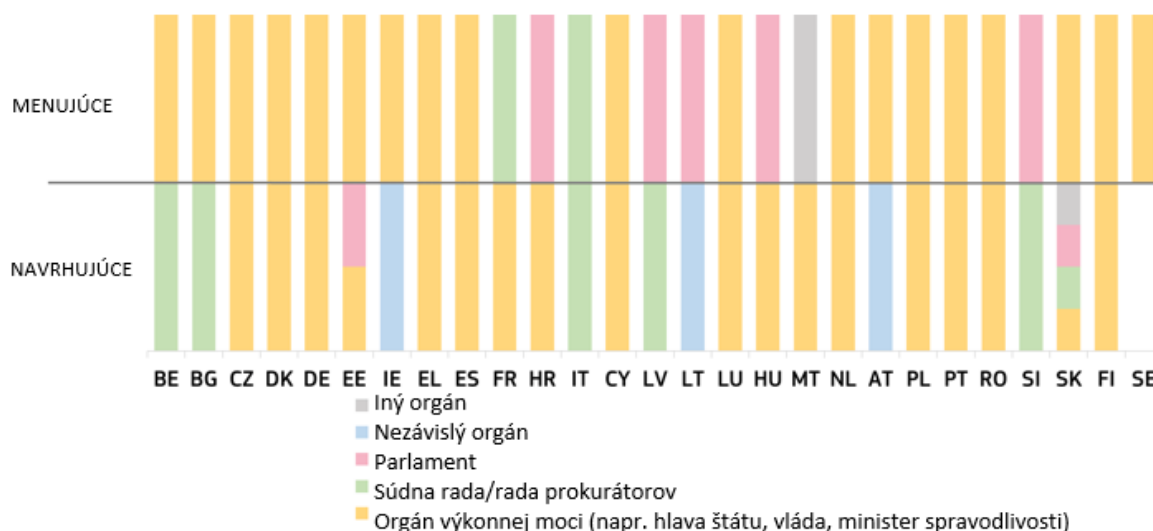

(*) Tento obrázok sa zameriava len na členské štáty, ktoré majú špecializovanú prokuratúru zaoberajúcu sa potláčaním korupcie bez ohľadu na stupeň špecializácie. Prezentujú sa na ňom iné informácie, než je mapovanie na predchádzajúcom obrázku, ktorý poskytuje všeobecnejší prehľad o špecializácii. **CZ**: vrchné štátne zastupiteľstvo; **DK**: národná špeciálna jednotka pre boj proti trestnej činnosti; **IE**: jednotka pre boj proti úplatkárstvu a korupcii, kancelária polície pre hospodárske trestné činy; **EL**: úrad finančnej prokuratúry; **ES**: špecializovaná prokuratúra pre boj proti korupcii a organizovanej trestnej činnosti; **HR**: generálna prokuratúra, úrad pre potláčanie korupcie a organizovanej trestnej činnosti (USKOK). Minister spravodlivosti a verejnej správy a rada v rámci Generálnej prokuratúry Chorvátskej republiky poskytujú stanovisko v rámci postupu vymenovania; **FR**: Parquet national financier (PNF); **CY**: pracovná skupina pre boj proti korupcii zriadená v rámci právomoci generálnej prokuratúry, ktorá pozostáva zo špecializovaných úradníkov z príslušných inštitúcií; **LV**: oddelenia pre koordináciu boja proti korupcii v rámci generálnej prokuratúry a prokuratúra pre vyšetrovanie pochybení verejných činiteľov; **NL**: prokurátori pôsobiaci v protikorupčnom tíme prokuratúry pracujú nezávisle na operačnej aj funkčnej úrovni. Všetkých prokurátorov vyberá (a navrhuje) prokuratúra. Sú vymenovaní na základe kráľovského dekrétu, ide však o formalitu (kráľ nemôže zasahovať do výberového konania na prokurátorov); **AT**: ústredná prokuratúra pre boj proti hospodárskym trestným činom a korupcii (WKStA); **PL**: útvar pre boj proti organizovanej trestnej činnosti a korupcii národnej prokuratúry; **PT**: prokuratúra – ústredný útvar pre vyšetrovanie a stíhanie trestných činov (DCIAP); **RO**: národné protikorupčné riaditeľstvo; **SI**: Špecializovaný úrad štátneho prokurátora Slovenskej republiky; **SK**: úrad špeciálnej prokuratúry; **SE**: národná protikorupčná jednotka (NACU) (Riksenheten mot korruption).

Na obrázku č. 62 sa uvádza prehľad orgánov a úradov, ktoré navrhujú uchádzačov na vymenovanie za generálnych prokurátorov, orgánov, ktoré ich menujú, a orgánov, s ktorými sa ich menovanie konzultuje.

¹³⁰ Údaje zozbierané prostredníctvom dotazníka, ktorý vypracovala Komisia v úzkej spolupráci s národnými kontaktnými miestami pre boj proti korupcii.

Obrázok č. 62: Návrh a vymenovanie generálneho prokurátora (*) [zdroj: Európska komisia a skupina expertov na problematiku boja proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu⁽¹³¹⁾]

(*) **BG**: predbežné návrhy uchádzačov predkladajú najmenej traja členovia komory prokurátorov súdnej rady a minister spravodlivosti. Po výberovom konaní plénum súdnej rady zašle oficiálny návrh s jedným uchádzačom prezidentovi republiky, ktorý potom vymenuje generálneho prokurátora. Prezident má právo veta vo vzťahu k navrhovanému uchádzačovi. Potom musí plénum súdnej rady opäť hlasovať o zozname uchádzačov, ktorý im bol navrhnutý. Ak opätovne zvolia toho istého uchádzača, prezident je povinný ho vymenovať; **CZ**: generálneho prokurátora navrhuje minister/ministerstvo spravodlivosti a vymenúva ho vláda; **DK**: generálneho prokurátora navrhuje minister/ministerstvo spravodlivosti a vymenúva ho vládny výbor pre prijímanie zamestnancov; **DE**: spolkového generálneho prokurátora vymenúva prezident Nemecka na návrh spolkového ministra spravodlivosti, pričom je potrebný súhlas Spolkovej rady; **EE**: generálneho prokurátora vymenúva vláda na návrh ministra zodpovedného za túto oblasť po zvážení stanoviska parlamentného výboru pre právne záležitosti Riigikogu; **IE**: výbor zložený z predsedu najvyššieho súdu, predsedu advokátskej komory, predsedu advokátskej spoločnosti, generálneho tajomníka vlády a generálneho riaditeľa úradu generálnej prokuratúry vyberá uchádzačov na vymenovanie na základe verejného výberového konania a vypočutia; **EL**: generálneho prokurátora navrhuje minister/ministerstvo spravodlivosti a vymenúva ho súdna rada na základe prezidentského dekrétu; **FR**: návrh na vymenovanie: minister spravodlivosti rozhoduje na základe predchádzajúceho nezáväzného stanoviska súdnej rady; **HR**: návrh: vláda; menovanie: parlament na základe stanoviska príslušného parlamentného výboru; **IT**: rozhodnutie o vymenovaní: v nadväznosti na návrh rady vydá minister spravodlivosti ministerskú vyhlášku, pričom nemá žiadnu diskrečnú právomoc, pokiaľ ide o nevymenovanie navrhnutého uchádzača za prokurátora; **CY**: generálneho prokurátora navrhuje a vymenúva hlava štátu; **LV**: návrh na vymenovanie: súdna rada; rozhodnutie o vymenovaní: parlament; **LT**: návrh na vymenovanie: komisia pre výber prokurátorov (zložená z dvoch prokurátorov nominovaných kolegiálnou radou, dvoch prokurátorov nominovaných generálnym prokurátorom a troch ďalších členov nominovaných prezidentom republiky, predsedom Seimasu a predsedom vlády); **LU**: generálneho prokurátora navrhuje minister/ministerstvo spravodlivosti a vymenúva ho veľkoveľkova. Postup sa zmení od 1. júla 2023, keď začne fungovať súdna rada; **NL**: rozhodnutie o vymenovaní sa prijíma na základe kráľovského dekrétu (platí povinnosť riadiť sa návrhom na vymenovanie uchádzača na miesto prokurátora). Rozhodnutie o odvolaní sa prijíma na základe kráľovského dekrétu; **AT**: návrh na vymenovanie: nezávislá personálna rada; rozhodnutie o vymenovaní: spolkový prezident deleguje rozhodnutie na ministra spravodlivosti; **PL**: minister spravodlivosti je zároveň generálnym prokurátorom. Vymenúva ho a odvoláva prezident republiky na návrh predsedu vlády; **RO**: generálneho prokurátora navrhuje minister/ministerstvo spravodlivosti a vymenúva ho hlava štátu; **SI**: návrh: štátna prokurátorská rada; menovanie: parlament po získaní stanoviska vlády; **SK**: jeden návrh na voľbu uchádzača o funkciu generálneho prokurátora môže predložiť Národnej rade poslanec parlamentu, minister spravodlivosti, verejný ochranca práv, Rada

¹³¹ Údaje zozbierané prostredníctvom aktualizovaného dotazníka, ktorý vypracovala Komisia v úzkej spolupráci so skupinou expertov na problematiku boja proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu.

prokurátorov Slovenskej republiky, profesijná organizácia advokátov, právnická fakulta univerzity so sídlom v Slovenskej republike a Ústav štátu a práva Slovenskej akadémie vied; **SE**: nie je zapojený žiadny navrhujúci orgán.

– Ústavné jurisdikcie –

Ústavné súdnictvo je kľúčovým prvkom systému brzd a protiváh v ústavnej demokracii. Ústavné súdy zohrávajú zásadnú úlohu pri účinnom uplatňovaní práva EÚ, zabezpečovaní integrity právneho poriadku EÚ a určovaní základných zásad, ktoré tvoria právny štát. Už v roku 1970 Súdny dvor uznal ústavné tradície spoločné pre členské štáty ako základ európskej ochrany základných práv⁽¹³²⁾. Súdny dvor nedávno poukázal na to, že zásady právneho štátu, ako sú rozvinuté v judikatúre Súdneho dvora na základe zmlúv EÚ, majú svoj pôvod v spoločných hodnotách, ktoré členské štáty uznávajú a uplatňujú aj vo svojich vlastných právnych systémoch⁽¹³³⁾.

Organizácia spravodlivosti vrátane zriadenia, zloženia a fungovania ústavného súdu patrí do právomoci členských štátov⁽¹³⁴⁾. Okrem toho ústavné súdy, ak existujú, môžu alebo nemusia byť súčasťou súdnictva. Ako však zdôraznil Súdny dvor, členské štáty sú pri výkone tejto právomoci povinné dodržiavať svoje povinnosti vyplývajúce z práva EÚ, a najmä hodnoty, na ktorých je EÚ založená⁽¹³⁵⁾. Benátska komisia takisto poznamenala, že neexistuje všeobecná požiadavka na zriadenie ústavného súdu⁽¹³⁶⁾. Na obrázku č. 63 sa uvádza prvý prehľad rôznych riešení prijatých v členských štátoch s cieľom zabezpečiť ochranu ústavných práv na najvyššej inštancii.

¹³² Súdny dvor Európskej únie, rozsudok zo 17. decembra 1970, Internationale Handelsgesellschaft, 11/70, EU:C:1970:114.

¹³³ Súdny dvor Európskej únie, rozsudky zo 16. februára 2022, Maďarsko/Parlament a Rada, C-156/21, EU:C:2022:97, bod 237 a zo 16. februára 2022, Poľsko/Parlament a Rada, C-157/21, EU:C:2022:98, bod 291.

¹³⁴ Súdny dvor Európskej únie, rozsudok z 20. apríla 2021, Repubblika, C-896/19, EU:C:2021:31.

¹³⁵ Súdny dvor Európskej únie, rozsudok z 22. februára 2022, [RS \(Účinok rozhodnutí Ústavného súdu\)](#), C-430/21, EU:C:2022:99, bod 38.

¹³⁶ Benátska komisia, Zostavovanie stanovísk, správ a štúdií o ústavnej spravodlivosti Benátskej komisie, s. 6.

Obrázok č. 63: Najvyššia inštancia vykonávajúca ústavné jurisdikcie (*) (zdroj: Európska komisia)

Členský štát	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL ¹	PT	RO	SI	SK	FI	SE
Ústavný súd	●	●	●		●				●		●	●		●	●	●	●	●		●	●	●	●	●	●		
Najvyšší súd				●		●	●	●					●						●							●	●
Najvyšší správny súd								●																		●	●
Ústavná rada										●																	

¹ Je potrebné pripomenúť, že 15. februára 2023 sa Komisia rozhodla podať na Súdny dvor žalobu na Poľsko pre porušenie práva EÚ ústavným súdom a jeho judikatúrou. Komisia sa okrem iného domnieva, že ústavný súd nespĺňa požiadavku nezávislého a nestranného súdu, ktorá bola predtým stanovená zákonom, vzhľadom na neregulárne vymenovanie sudcov na už obsadené miesta a vzhľadom na nezrovnalosti súvisiace s vymenovaním jeho súčasného predsedu.

(*) Jurisdikcie posudzované na účely tohto grafu sú: **BE:** Cour Constitutionnelle, Grondwettelijk Hof (Ústavný súd Belgicka); **BG:** Конституционен съд на Република България (Ústavný súd Bulharskej republiky); **CZ:** Ústavní soud (Ústavný súd Česka); **DK:** Højesteret (Najvyšší súd Dánska); **DE:** Bundesverfassungsgericht (Spolkový ústavný súd). Všetky súdy sú príslušné na preskúmanie ústavnosti právnych predpisov. Preskúmanie spočíva v tom, či je prijatý akt v súlade s postupom stanoveným v ústave a v rokovacom poriadku parlamentu a či je obsah aktu v súlade s ústavou; **EE:** Riigihokkus (Komora Najvyššieho súdu pre kontrolu ústavnosti a Najvyššieho súdu en banc); **IE:** Cúirt Uachtarach na hÉireann (Najvyšší súd Írska); **EL:** Areios Pagos (Najvyšší súd) a Symvoulio Tis Epikrateias (Štátna rada); Ústavný súd neexistuje. Každý sudca má právomoc kontrolovať ústavnosť zákona (článok 87 ods. 2 ústavy: „sudcovia podliehajú len ústave a zákonom; za žiadnych okolností nie sú povinní dodržiavať ustanovenia uzákonené v rozpore s ústavou“); **ES:** Tribunal Constitucional de España (Ústavný súd Španielska); **FR:** Conseil constitutionnel (Ústavná rada); **HR:** Ustavni sud Republike Hrvatske (Ústavný súd Chorvátskej republiky); **IT:** Corte Costituzionale (Ústavný súd); **CY:** Ανώτατο Δικαστήριο (Najvyšší súd Cyperskej republiky); **LV:** Latvijas Republikas Satversmes tiesa (Ústavný súd Lotyšskej republiky); **LT:** Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (Ústavný súd Litovskej republiky); **LU:** Cour constitutionnelle de Luxembourg (Ústavný súd Luxemburska); **HU:** Alkotmánybíróság (Ústavný súd Maďarska). Všetky súdy môžu vykonávať decentralizovanú formu preskúmania „ústavnosti“ zmlúv s priamym účinkom; **MT:** Constitutional Court (Ústavný súd); **NL:** Hoge Raad der Nederlanden (Najvyšší súd Holandska) – Najvyšší súd Holandska plní funkciu kasačného súdu v občianskoprávných, trestných a daňových konaniach; **AT:** Verfassungsgerichtshof (Ústavný súd Rakúska); **PL:** Trybunał Konstytucyjny (Ústavný súd Poľska); **PT:** Tribunal Constitucional (Ústavný súd); **RO:** Curtea Constituțională (Ústavný súd Rumunska); **SI:** Ustavno sodišče Republike Slovenije (Ústavný súd Slovinskej republiky); **SK:** Ústavný súd Slovenskej republiky; **FI:** Korkein oikeus ja Korkein hallinto-oikeus (Najvyšší súd Fínska a Najvyšší správny súd Fínska). Vo FI neexistuje ústavný súd. Všetky súdy môžu vykonávať ex post preskúmania ústavnosti v konkrétnych veciach, pričom najvyšší súd a najvyšší správny súd sú najvyššou inštanciou v každej zložke súdnictva; **SE:** Högsta Domstolen Högsta och Förvaltningsdomstolen (Najvyšší súd Švédska a Najvyšší správny súd Švédska). Všetky súdy môžu pri rozhodovaní o konkrétnych veciach preskúmať zlučiteľnosť zákonov s ústavou alebo s nadradenými normami a nesmú uplatňovať žiadne nezlučiteľné ustanovenia.

Právomoci pridelené týmto ústavným jurisdikciám sa takisto líšia a v tejto súvislosti neexistujú žiadne európske normy. Z praxe vyplýva, že hlavnú úlohu ústavných súdov, ktorá spočíva v preskúmaní právnych predpisov a noriem, v niektorých členských štátoch dopĺňa úloha spočívajúca v preskúmaní návrhov právnych predpisov ⁽¹³⁷⁾. V niektorých prípadoch vnútroštátne právo takisto umožňuje jednotlivcom a právnickým osobám podať odvolanie na ústavné jurisdikcie; toto právo sa môže obmedziť na prípady údajnej protiústavnosti všeobecne uplatniteľných právnych predpisov, zatiaľ čo v iných prípadoch sa môže vzťahovať aj na právo napadnúť jednotlivé akty. Na obrázku č. 64 sa uvádza prehľad rôznych právomocí vykonávaných najvyššími ústavnými jurisdikciami členských štátov so zameraním na vybraný súbor právomocí, ktoré sa týmto jurisdikciám bežne udeľujú.

Obrázok č. 64: Vybrané právomoci najvyššej inštancie vykonávajúcej ústavné jurisdikcie (*) (zdroj: Európska komisia)

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL ¹	PT	RO	SI	SK	FI	SE
Preskúmanie ústavnosti navrhovaných právnych predpisov						●	●		●	●							●				●	●	●	●		●	
Preskúmanie ústavnosti právnych predpisov a iných všeobecne platných noriem	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Ústavná sťažnosť osôb (fyzických alebo právnických), ktoré napadli všeobecne platnú normu uplatňovanú v ich konkrétnom prípade	●		●		●		●		●	●	●			●	●		●	●		●	●		●	●			
Ústavná sťažnosť osôb (fyzických alebo právnických) proti individuálnemu konaniu orgánu verejnej moci (vrátane súdnych rozhodnutí), ktoré sa priamo týkajú ich práv			●		●		●		●					●			●	●		●					●		

¹ Pripomínáme, že 15. februára 2023 sa Komisia rozhodla podať na Súdny dvor žalobu na Poľsko pre porušenie práva EÚ ústavným súdom a jeho judikatúrou. Komisia sa okrem iného domnieva, že ústavný súd nespĺňa požiadavku nezávislého a nestranného súdu, ktorá bola predtým stanovená zákonom, vzhľadom na neregulárne vymenovanie sudcov na už obsadené miesta a vzhľadom na nezrovnalosti súvisiace s vymenovaním jeho súčasného predsedu.

(*) **CZ:** preskúmanie ex ante ústavným súdom sa uskutočňuje len pri posudzovaní súladu medzinárodnej zmluvy s ústavou a ústavnými zákonmi. Jednotlivec môže napadnúť všeobecnú normu na ústavnom súde len za obmedzených okolností; **DK:** všetky sudy môžu preskúmať ústavnosť právnych predpisov. Preskúmanie spočíva v tom, či je prijatý akt v súlade s postupom stanoveným v ústave a v rokovacom poriadku parlamentu a či je obsah aktu v súlade s ústavou; **IE:** v článku 26 ústavy sa stanovuje, že prezident Írska môže postúpiť návrh právneho predpisu najvyššiemu súdu so žiadosťou o stanovisko k jeho ústavnosti; **EL:** ústavný súd neexistuje. Každý sudca má právo a povinnosť kontrolovať ústavnosť zákonov (decentralizovaná ústavná kontrola). Súd môže vyhlásiť právo, ktoré je predmetom preskúmania, za „neuplatniteľné“ len na danú vec; **ES:** ústavný súd sa môže predbežne odvolať v súvislosti s protiústavnosťou návrhov reforiem týkajúcich sa štatútov autonómnych spoločenskostí; **IT:** každý všeobecný a správny sudca môže nastoliť otázku ústavnosti noriem, ktoré musí uplatňovať na prerokúvanú vec. Štátna správa a regionálne vlády môžu otázky ústavnosti predložiť priamo súdu s tvrdením, že ich ústavou zaručené právomoci boli obmedzené; **LU:** kontrolu ústavnosti možno začať vtedy, keď strana nastolí otázku týkajúcu sa súladu zákona s ústavou pred všeobecnými alebo správными súdmi; **CY:** od júla 2023 bude mať Cyprus ústavný súd (Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο). V právnych predpisoch sa stanovuje systém postúpenia otázok týkajúcich sa ústavnosti zákona na ústavný súd všeobecnými súdmi. Ústavný súd nemôže preskúmať jednotlivé sťažnosti; **HU:** parlament alebo prezident republiky môžu požiadať o ex ante preskúmanie návrhov zákonov. Ex post preskúmanie zákonov môže iniciovať vláda, štvrtina poslancov parlamentu, komisár pre základné práva (ombudsman), predseda Kúrie (najvyšší súd) a generálny

¹³⁷

Benátska komisia, CDL-AD(2011)001 Maďarsko – Stanovisko k trom právnym otázkam, ktoré vznikli pri vypracúvaní návrhu novej ústavy, odsek 37.

prokurátor; **NL**: ak neexistuje centralizovaný ústavný súd, decentralizovanú formu preskúmania ústavnosti môžu vykonávať všeobecné súdy. Hoci parlamentné akty nemožno preskúmať z hľadiska ich súladu s ústavou, preskúmanie je možné z hľadiska zmlúv s priamym účinkom. Poradný odbor štátnej rady poskytuje nezávislé poradenstvo týkajúce sa návrhov právnych predpisov, a to aj pokiaľ ide o ich zlučiteľnosť s ústavou; **PT**: ex post preskúmanie zahŕňa ústavnú kontrolu opomenutia prijať potrebné legislatívne opatrenia na vykonávanie ústavných noriem; **SI**: na návrh prezidenta republiky, vlády alebo tretiny členov Národného zhromaždenia ústavný súd počas procesu ratifikácie zmluvy vydá stanovisko k súladu medzinárodnej zmluvy s ústavou. Národné zhromaždenie je viazané stanoviskom ústavného súdu.

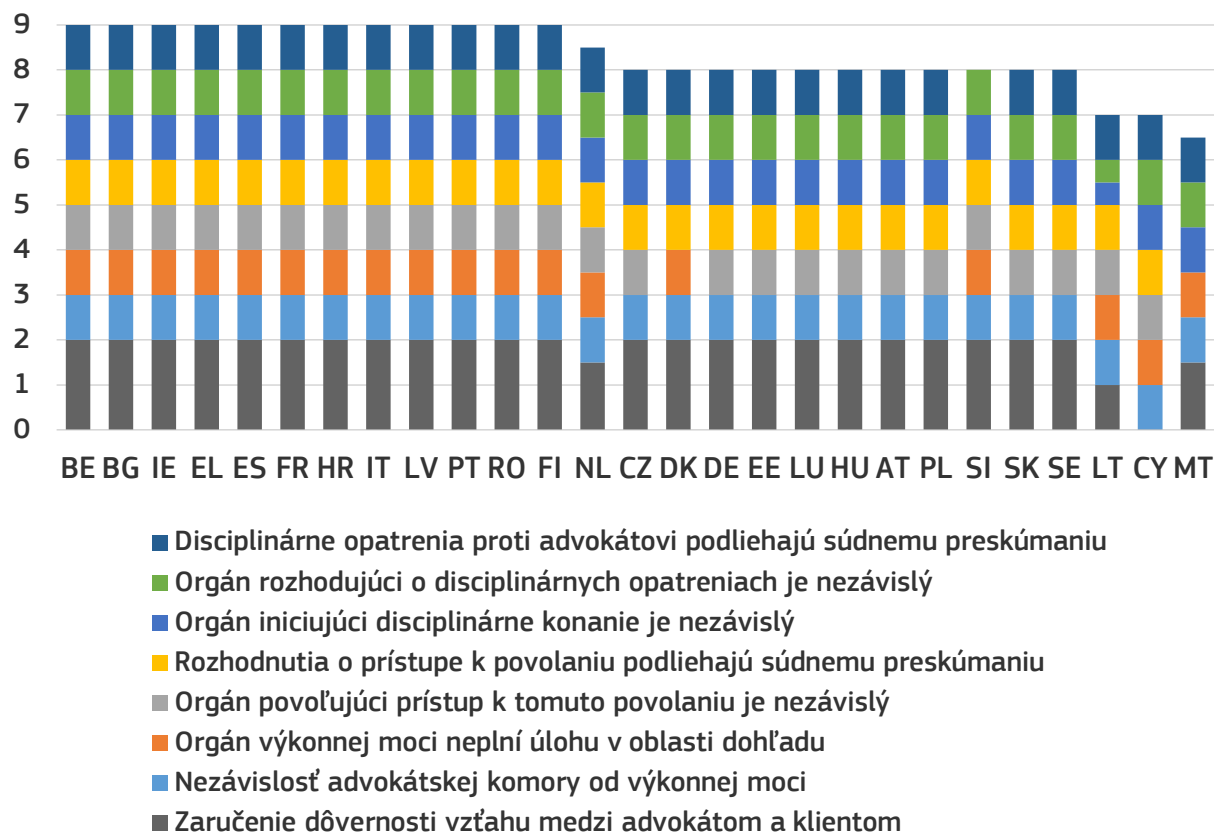
– Nezávislé advokátske komory a advokáti v EÚ –

Advokáti a ich profesijné združenia zohrávajú významnú úlohu pri zabezpečovaní ochrany základných práv a posilňovaní zásad právneho štátu (¹³⁸). Spravodlivý systém výkonu spravodlivosti si vyžaduje, aby mohli advokáti slobodne vykonávať svoje činnosti poradenstva a zastupovania klientov. Členstvo advokátov v slobodnom povolání a právomoc vyplývajúca z tohto členstva prispieva k udržaniu nezávislosti a advokátske komory zohrávajú významnú úlohu pri zabezpečovaní nezávislosti advokátov. Podľa európskych noriem sa okrem iného vyžaduje slobodný výkon profesie advokáta a nezávislosť advokátskych komôr. Týmto normami sa stanovujú aj základné zásady disciplinárneho konania proti advokátom (¹³⁹).

¹³⁸ „Právnicki zohrávajú dôležitú úlohu pri ochrane právneho štátu a nezávislosti súdnictva, pri rešpektovaní zásady deľby moci a základných práv“, *Prístup k právnikovi a právny štát*, diskusný dokument predsedníctva na zasadnutie Rady pre spravodlivosť a vnútorné veci 3. a 4. marca 2022: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6319-2022-INIT/en/pdf>.

¹³⁹ Odporúčanie Výboru ministrov Rady Európy R(2000) 21.

Obrázok č. 65: Nezávislosť advokátskych komôr a advokátov, 2022 (*) [zdroj: Európska komisia a CCBE (¹⁴⁰)]

(*) Na základe výsledkov prieskumu členské štáty mohli získať maximálne 9 bodov. Prieskum sa uskutočnil začiatkom roka 2023. Za otázku týkajúcu sa zaručenia dôvernosti vzťahu medzi advokátom a klientom bolo udeleného 0,5 bodu v prípade úplného splnenia každého zo scenárov (prehľadanie a zaistenie elektronických údajov vo vlastníctve advokáta, prehľadanie priestorov advokáta, odpočúvanie komunikácie medzi advokátom a klientom, sledovanie advokáta alebo jeho priestorov, daňový audit advokátskej kancelárie a iné administratívne kontroly). Za všetky ostatné kritériá, ktoré boli v plnej miere splnené, sa udelil 1 bod. V prípade nesplnenia kritéria neboli udelené žiadne body. **MT:** odpovede za rok 2020, prispôbené novej metodike; **EE:** ministerstvo spravodlivosti má rozsiahle právomoci v oblasti dohľadu nad organizáciou systému právnej pomoci; **LT:** podľa zákona o advokátskej komore môže advokátska komora začať disciplinárne konanie proti advokátom. Stanovuje sa v ňom však aj to, že takéto právo má aj minister spravodlivosti. Ak sa minister spravodlivosti rozhodne začať disciplinárne konanie proti advokátovi, advokátska komora nemá v takomto konaní žiadne slovo a vec sa predloží priamo na disciplinárny súd. Okrem toho disciplinárny súd pozostáva z piatich advokátov, ktorí sú členmi advokátskej komory. Troch z piatich členov volí valné zhromaždenie advokátskej komory a ďalších dvoch členov vymenúva minister spravodlivosti; **PL:** ministerstvo spravodlivosti má úlohu v oblasti dohľadu nad advokátskou komorou, organizuje advokátske skúšky a kontroluje systém minimálnych právnych poplatkov; **SI:** disciplinárne konania sa vedú výlučne v rámci samotnej advokátskej komory. Proti rozhodnutiu disciplinárneho výboru prvej inštancie, ktoré posudzuje disciplinárny výbor druhej inštancie, možno podať odvolanie. Proti rozhodnutiam disciplinárneho výboru druhej inštancie nie je možné podať odvolanie. V článku 65 zákona o prokurátoroch sa stanovuje toto: „Rozhodnutia disciplinárnych orgánov advokátskej komory sú vykonateľné“; **SK:** návrh na základe sťažnosti podáva v prvom rade nezávislá revízna komisia Slovenskej advokátskej komory. Minister spravodlivosti však môže začať disciplinárne konanie aj vtedy, ak „[n]ávrh na začatie disciplinárneho konania podľa tohto zákona, ak došlo k činu, ktorý by mohol byť považovaný za disciplinárne previnenie podľa doterajších predpisov, je oprávnený podať ako navrhovateľ predseda revíznej komisie alebo minister spravodlivosti Slovenskej republiky na príslušný orgán komory, a to v lehote ustanovenej na podanie návrhu na začatie disciplinárneho konania podľa doterajšieho predpisu.“

3.3.3. Zhrnutie nezávislosti súdnictva

Nezávislosť súdnictva je základným prvkom účinného justičného systému. Je dôležitá z dôvodu presadzovania právneho štátu, spravodlivosti súdneho konania a dôvery občanov a podnikov v právny systém. Z tohto dôvodu by každá reforma súdnictva mala byť v súlade so zásadami právneho štátu a s európskymi normami týkajúcimi sa nezávislosti súdnictva. V porovnávacom prehľade z roku 2023 sa uvádzajú trendy vo vnímaní nezávislosti súdnictva širokou verejnosťou a spoločnosťami. V tomto vydaní sa uvádzajú aj niektoré nové ukazovatele týkajúce sa vymenúvania predsedov najvyšších súdov a generálnych prokurátorov, orgánov zapojených do predchádzania korupcii a jej potláčania a najvyšších orgánov vykonávajúcich ústavné jurisdikcie. Štrukturálne ukazovatele samy osebe neumožňujú vyvodiť závery o nezávislosti súdnictva členských štátov, ale predstavujú prvky, ktoré sa môžu považovať za východiskový bod pre takúto analýzu.

- a) V porovnávacom prehľade z roku 2023 sa uvádza vývoj v oblasti **vnímania nezávislosti**, ktorý vyplýva z prieskumov názorov širokej verejnosti (Eurobarometer FL519) a spoločností (Eurobarometer FL520):
- Z ôsmeho prieskumu Eurobarometra medzi širokou verejnosťou (obrázok č. 49) vyplýva, že vnímanie nezávislosti sa v porovnaní s rokom 2016 *zlepšilo* v 15 členských štátoch. Vnímanie nezávislosti medzi širokou verejnosťou sa v porovnaní s rokom 2016 *zlepšilo* v ôsmich členských štátoch, ktoré čelia osobitným problémom. V porovnaní s minulým rokom sa vnímanie nezávislosti zo strany širokej verejnosti *zlepšilo* v 12 členských štátoch, ako aj v ôsmich členských štátoch, ktoré čelia osobitným problémom, hoci v dvoch členských štátoch je vnímanie nezávislosti naďalej na veľmi nízkej úrovni.
 - Z ôsmeho prieskumu Eurobarometra medzi spoločnosťami (obrázok č. 51) vyplýva, že vnímanie nezávislosti sa v porovnaní s rokom 2016 *zlepšilo* v 12 členských štátoch. V porovnaní s minulým rokom sa však vnímanie nezávislosti medzi spoločnosťami *zhoršilo* v 13 členských štátoch a v deviatich členských štátoch, ktoré čelia osobitným problémom. V dvoch členských štátoch je vnímanie nezávislosti naďalej na veľmi nízkej úrovni.
 - Medzi dôvodmi vnímania nedostatočnej nezávislosti súdov a sudcov sa najčastejšie uvádzalo *zasahovanie alebo tlak zo strany vlády a politikov*, po čom nasledovali *tlaky na základe hospodárskych alebo iných špecifických záujmov*. V porovnaní s predchádzajúcimi rokmi sú oba dôvody stále významné v prípade dvoch členských štátov, v ktorých je vnímanie nezávislosti na veľmi nízkej úrovni (obrázky č. 50 a 52).
 - Medzi dôvodmi dobrého vnímania nezávislosti súdov a sudcov takmer štyri pätiny spoločností a širokej verejnosti (čo sa rovná 38 % všetkých respondentov v prípade súdov a 42 % všetkých respondentov v prípade sudcov) uvádzali *záruky, ktoré poskytuje status a postavenie sudcov*.
- b) Od roku 2022 sa v porovnávacom prehľade EÚ v oblasti justície uvádzajú výsledky prieskumu Eurobarometra o vnímaní spoločností, pokiaľ ide o **účinnosť ochrany investícií poskytovanú zákonom a súdmi** v súvislosti s podľa nich neodôvodnenými rozhodnutiami alebo nekonaním štátu (obrázok č. 53). Úradný postup, stabilita a kvalita legislatívneho procesu, ako aj účinnosť súdov a ochrana majetku sú naďalej kľúčovými faktormi, ktoré majú porovnateľný význam pre dôveru v ochranu investícií (obrázok č. 54). V porovnaní s minulým rokom sa v 16 členských štátoch zvýšila dôvera v ochranu investícií.

- c) Na obrázku č. 55 sa uvádza aktualizovaný prehľad hlavných právomocí súdnych rád v krajinách, v ktorých takéto orgány existujú.
- d) Na obrázkoch č. 56 až 57 sa uvádza situácia týkajúca sa vymenúvania predsedov najvyšších súdov vo všetkých členských štátoch. Na obrázku č. 56 sa znázorňujú orgány navrhujúce uchádzačov o vymenovanie za predsedov najvyšších súdov a orgány, ktoré ich menujú. Na obrázku č. 57 je znázornená právomoc výkonnej moci a parlamentu pri vymenúvaní predsedov najvyšších súdov na základe predloženia navrhujúcich orgánov.
- e) V porovnávacom prehľade EÚ v oblasti justície sa prvýkrát uvádza súbor ukazovateľov osobitne zameraných na boj proti korupcii. Na obrázkoch č. 58 a 59 sa uvádza porovnávací prehľad týkajúci sa právomocí a vymenovania špecializovaných orgánov zaoberajúcich sa predchádzaním korupcii. Na obrázkoch č. 60 a 61 sa uvádza prvý prehľad orgánov, pokiaľ ide o ich špecializáciu v oblasti potláčania korupcie, a postupov vymenúvania vedúcich prokuratúr špecializovaných na boj proti korupcii.
- f) Na obrázku č. 62 sa prvýkrát uvádzajú orgány zapojené do vymenovania generálnych prokurátorov.
- g) Na obrázkoch č. 63 a 64 sa ako novinka v tomto vydaní porovnávacieho prehľadu uvádza prvý prehľad rôznych riešení prijatých v členských štátoch s cieľom zabezpečiť ochranu ústavných práv na najvyššej inštancii a ich vybraných právomocí.
- h) Na obrázku č. 65 sa znázorňuje, že hoci v deviatich členských štátoch má výkonná moc určitú úlohu v oblasti dohľadu nad komorou, vo všeobecnosti je zaručená nezávislosť advokátov, čo im umožňuje slobodne vykonávať svoje činnosti poradenstva a zastupovania klientov.

4. ZÁVERY

Porovnávací prehľad EÚ v oblasti justície z roku 2023 poskytuje rozmanitý obraz o účinnosti justičných systémov v členských štátoch. Ukazuje, že v mnohých jurisdikciách prebiehajú snahy o zlepšenie efektívnosti, kvality a nezávislosti justičných systémov. Ďalej však pretrvávajú problémy, pokiaľ ide o zabezpečenie plnej dôvery občanov v právne systémy všetkých členských štátov. Informácie uvedené v tomto porovnávacom prehľade EÚ v oblasti justície prispievajú k monitorovaniu v rámci európskeho mechanizmu právneho štátu a využívajú sa pri vypracúvaní výročnej správy Komisie o právnom štáte.